

Egzemplarz bezpłatny

INFORMATOR

MAŁOPOLSKIEJ IZBY ROLNICZEJ

Nr 62(69)

WIOSNA 2023

ISSN 1509-5355

W numerze:

- ↪ **Wybory do rad powiatowych MIR – 24.09.2023 r.**
- ↪ **Sprawozdanie z działalności statutowej MIR w 2022 r.**

MAŁOPOLSKIE ROLNICTWO w latach 2019-2022:

- ↪ **Jak zmienia się małopolskie rolnictwo – najważniejsze wnioski PSR 2020**
- ↪ **Sytuacja na rynku zbóż w Polsce**
- ↪ **Rynek produkcji zwierzęcej**
- ↪ **Analiza uwarunkowań produkcji warzyw**
- ↪ **Rynek sadowniczy**
- ↪ **Rolnictwo ekologiczne – stan i perspektywy rozwoju**
- ↪ **Agroturystyka w Małopolsce**

VI KADENCJA MIR– działalność statutowa w latach 2019-2022:

- ↪ **Stan majątkowy i sprawozdanie z wykonania budżetu**
- ↪ **Działalność doradcza, szkoleniowa i opiniodawcza**
- ↪ **Pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zadań statutowych**
- ↪ **Działalność informacyjna i wydawnicza**
- ↪ **Współpraca zagraniczna**
- ↪ **Wypoczynek letni i zimowy dla dzieci rolników**
- ↪ **TUW jako alternatywa dla ubezpieczenia komercyjnego i rola związków wzajemności członkowskiej w TUW**

Szanowni Rolnicy, Członkowie Małopolskiej Izby Rolniczej,

Dobiega końca kolejna kadencja samorządu rolniczego, kadencja szczególna ze względu na zaistniałe okoliczności i związane z nimi komplikacje.

Najpierw pandemia COVID-19, która bardzo zmieniła sposób prowadzenia działalności w związku z licznymi ograniczeniami. Okres ten na wszystkich – również na rolnikach – wymusił przestawienie się na zdalne formy komunikacji i załatwianie wielu spraw drogą elektroniczną. Pomimo licznych utrudnień rolnicy znakomicie wywiązali się ze swych obowiązków i zapewnili bezpieczeństwo żywnościowe Polaków. Należą się im za to szczególne podziękowania.

Kiedy już nauczyliśmy się funkcjonować w nowych okolicznościach, a obostrzenia pandemiczne zniesiono, tragiczne wydarzenia z 24 lutego 2022 r. zapoczątkowały kolejny kryzys. Inwazja Rosji na Ukrainę wywołała powszechne potępienie i niemal ogólnoswiatową izolację Rosji jako partnera handlowego. Spowodowało to potężne perturbacje w zakresie dostaw nośników energii, co nieuchronnie przełożyło się na zachwianie i rozregulowanie rynków, w tym rynku artykułów rolnych. Wysokie ceny środków do produkcji rolnej, szczególnie nośników energii, nawozów, surowców, maszyn i urządzeń, oraz spekulacje na rynkach artykułami żywnościowymi, związane z zachwianiem przepływu towarów i embargiem, spowodowały niepewność i obawę przed kryzysem żywnościowym.

W tym czasie Polacy wykazali niezwykłą solidarność i wsparcie dla narodu ukraińskiego. Pomoc Unii Europejskiej dla bohatersko walczącej Ukrainy jest niezbędna i to nie podlega dyskusji. Należy jednak rozkładać ten ciężar równomiernie na wszystkie państwa członkowskie tak, aby ogromny potencjał i niskie ceny produktów rolnych z Ukrainy nie doprowadziły do zniszczenia naszego sektora rolno-spożywczego.

Sytuacja polskich producentów zboża, miodu, jabłek, za chwilę zapewne również owoców miękkich, jest wyjątkowo trudna i nie do pozazdroszczenia. Rolnicy muszą otrzymać wsparcie zarówno od UE jak i od naszego rządu, aby nie dopuścić do załamania produkcji rolnej w Polsce. Dzięki naszym rolnikom jesteśmy znaczącym producentem żywności w UE. W 2022 r. wartość eksportu krajowych towarów rolno-spożywczych wyniosła 47,6 mld euro i mieliśmy dodatnie saldo (wynoszące 15,5 mld euro) wymiany handlowej tymi artykułami. Należy dołożyć wszelkich starań, aby nie tylko zachować tę pozycję, ale również dążyć do jej umocnienia.

Pragnę podziękować – władzom wszystkich szczebli, a także osobom zatrudnionym w instytucjach okołorolniczych pracującym na rzecz rolnictwa, mieszkańców wsi i rozwoju obszarów wiejskich – za rzetelną, owocną współpracę w trudnym czasie mijającej kadencji. Szczególne podziękowania, za pracę na rzecz ochrony rolniczych interesów, kieruję do działaczy izbowych, życząc im zdrowia oraz sił do dalszego działania.

Szczęść Boże,

Ryszard Czaicki

Prezes Zarządu MIR

Biuletyn Informacyjny MIR wydawany od 1998 roku

Wydawca:

Małopolska Izba Rolnicza
os. Krakowiaków 45a/15
31-964 Kraków
tel. (12) 643-16-87
tel./fax (12) 643-17-62
e-mail: mir@mir.krakow.pl
www.mir.krakow.pl

Redaktor: Henryk Dankowiakowski
Korekta red., skład i opracowanie graficzne: Jolanta Kałmuk
Fot. na okładce: Michał Pniak

Druk:

TOP DRUK SP. z o.o., sp.k
18-400 Łomża
ul. Nowogrodzka 151A
tel. 86 473 02 12
www.topdruk24.pl

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca, zastrzega sobie również prawo do skracania i opracowywania tekstów nie zamówionych.

Wybory do rad powiatowych MIR – 24.09.2023 r.

Henryk Dankowiakowski
Dyrektor MIR

Co 4 lata, od 1996 r., odbywają się wybory do izb rolniczych – wyjątek stanowił okres reformy administracyjnej, który ten cykl wydłużył o 2 lata.

Środowisko rolnicze dzięki ustawie o izbach rolniczych z 1995 r. dostało szansę na stworzenie nowych ram organizacyjnych samorządu zawodowego rolników. Czas wyborów jest najlepszym okresem, aby spróbować odpowiedzieć na pytanie czy izby tę szansę wykorzystały?

Patrząc na wielkość produkcji rolnej w Polsce, rekordowy eksport produktów, rolnych można śmiało stwierdzić, że ostatnie 25 lat polskiego rolnictwa – a więc zapewne też działalność organizacji rolniczych – była realizowana z sukcesami.

Dzięki przedakcesyjnym programom wsparcia, a po wstąpieniu Polski do UE dzięki WPR, dokonana się modernizacja wielu polskich gospodarstw. Wiele gospodarstw rolnych stało się przedsiębiorstwami rolnymi z prawdziwego zdarzenia i mogą śmiało konkurować z gospodarstwami UE.

Do negatywnych zjawisk, które odnotowujemy z coraz większą intensywnością, należy polaryzacja powierzchni gospodarstw, polaryzacja dochodów gospodarstw rolniczych oraz nasilające się konflikty z „nowymi” mieszkańcami wsi.

Udział małopolskiego rolnictwa w PKD województwa to tylko 1,5% co – naszym zdaniem – nie upoważnia do deprecjonowania producentów żywności w gospodarce województwa. Obecny czas najdobitniej świadczy o obowiązku dbania, w sposób strategiczny, o produkcję żywności, zasoby energetyczne oraz obronność kraju. W każdym z tych elementów gospodarstwa rolne mogą uczestniczyć w celu zapewnienia samowystarczalności żywnościowej, energetycznej i obronnej.

Organizując kolejne wybory delegatów do izb rolniczych mamy nadzieję, że do władz Izby dostaną się rolnicy z prawdziwego zdarzenia, umiejący nie tylko reprezentować środowisko rolnicze, ale i przeciwstawiać się negatywnym opiniom na temat jego funkcjonowania.

Nasze doświadczenia z ostatnich 4 lat wskazują na przypadki, kiedy delegaci do rad powiatowych przez całą kadencję nie uczestniczyli w posiedzeniach rad, komisji czy walnego zgromadzenia. Chciałoby się zapytać – co oni robią w Izbie i dlaczego chcieli reprezentować rolników ze swojej gminy?

Okres wyborczy do izb rolniczych jest również okazją do wskazania ułomności prawnych, które funkcjonują od momentu uchwalenia ustawy o izbach rolniczych. Przykładem jest zakaz prowadzenia działalności gospodarczej, a zarazem możliwość odpłatnych usług. Niezrozumiały jest też zapis, określający kto jest członkiem izby, który funkcjonuje w interpretacji ministerstwa rolnictwa – zgodnie z ustawą są to wszyscy płatnicy podatku rolnego; wg MRiRW – tylko posiadacze 1 ha fizycznego lub przeliczeniowego. Co 4 lata powtarza się też problem z uzyskaniem, z urzędów skarbowych, wykazów rolników prowadzących działy specjalne produkcji rolnej. Wszelkie interwencje w tym zakresie nie odnoszą skutku. To samo dzieje się z naszym wnioskiem, aby na listach poparcia było minimum 25 osób popierających kandydata – tak jak w wyborach samorządowych, a nie 50 rolników – jak to ma miejsce w przypadku kandydatów do izb.

Apelujemy do wszystkich członków Izby o liczny udział w wyborach, potwierdzając w ten sposób znaczenie samorządu rolniczego na polu działalności organizacji rolniczych.

Na tylnej stronie okładki tego Informatora zamieszczamy **harmonogram terminów wyborczych**, przyjęty przez Krajową Radę Izb Rolniczych (załącznik do uchwały nr 2/2023 KRIR z dn. 23.02.2023 r.).

Serdecznie zapraszamy do lektury niniejszego wydania naszego biuletynu, w którym publikujemy informacje dotyczące sytuacji i zmian jakie miały miejsce w małopolskim rolnictwie oraz na podstawowych rynkach rolnych w latach 2019-2022. Zachęcamy również do zapoznania się ze sprawozdaniem z działalności Izby za 2022 r. oraz podsumowaniem naszych najważniejszych przedsięwzięć, zrealizowanych w okresie mijającej, VI kadencji.

Sprawozdanie z działalności statutowej Małopolskiej Izby Rolniczej w 2022 r.

Rok 2022 zapisał się w historii świata jako czas wojny na Ukrainie, mający wpływ na gospodarkę wielu krajów. Konsekwencją był kryzys energetyczny, nawozowy, żywnościowy i inflacja. Będziemy go odczuwać przez wiele lat.

Działalność Małopolskiej Izby Rolniczej była odzwierciedleniem tych negatywnych zjawisk, bo przecież to co dotyczy rolników, dotyczy również naszej instytucji.

Wszystkie struktury izb rolniczych w Polsce interweniowały na bieżąco na etapie tworzenia rozwiązań prawnych i wdrażania programów, które miały pomóc rolnikom. Uczestniczyliśmy aktywnie w szacowaniu strat spowodowanych zjawiskami katastroficznymi. Pomagaliśmy w uzyskaniu pomocy nawozowej, pomocy dla producentów trzody chlewnej, ubezpieczeniach rolniczych, oraz – jak co roku – w wypełnianiu wniosków obszarowych.

Niewątpliwym sukcesem rolnictwa, realizującego jedną z podstawowych strategii (strategia żywnościowa), było zapewnienie odpowiedniego poziomu żywności dla mieszkańców Polski. Rolnictwo znalazło się bowiem w sytuacji kryzysowej, spowodowanej zawirowaniami cenowymi, kryzysem energetycznym i nawozowym. Dodatkowo, wprowadzane w życie strategie UE, mające zapobiegać postępującym zmianom klimatycznym, obligują rolników do stosowania nowych technik uprawy i nawożenia oraz zmiany standardów chowu i hodowli zwierząt.

Podsumowując rok 2022 stwierdzamy, że dla większości gospodarstw był on dobry. Wzrost cen skupu podstawowych produktów rolnych, w tym również mleka krowiego, które wg GUS były wyższe o 56% w stosunku do roku 2021 – zapewnił dobre dochody rolników, szczególnie dla tych gospodarstw, które osiągały wysokie plony o wysokiej jakości.

Niestety, 2022 to kolejny rok trudności w produkcji trzody chlewnej oraz w produkcji sadowniczej, szczególnie w produkcji jabłek, których jesteśmy największym producentem w Europie.

W minionym roku Izba aktywnie uczestniczyła w opiniowaniu wojewódzkiej strategii rozwoju rolnictwa oraz w opiniowaniu aktów prawnych Wspólnej Polityki Rolnej na 2023-2027. W odniesieniu do niektórych jej elementów, wynikających ze strategii „od pola do stołu”, wyrażamy duże obawy co do jej skutków dla produkcji żywności – szczególnie w obliczu koniecznych ograniczeń stosowania nawozów i środków ochrony roślin.

Henryk Dankowiakowski, Dyrektor MIR

REALIZACJA ZADAŃ STATUTOWYCH I NAJWAŻNIEJSZE PRZEDSIĘWZIĘCIA

WALNE ZGROMADZENIE MIR

W 2022 r. odbyły się trzy posiedzenia WZ MIR. Zwyczajowo, w spotkaniach uczestniczyli zaproszeni goście – przedstawiciele wojewódzkich/regionalnych instytucji z otoczenia rolnictwa (KRUS, ARiMR, WIO-RiN, WIW, KOWR, MODR, SDOO w Węgrzcach) oraz osoby reprezentujące wojewódzkie władze samorządowe (UMWM) i organy administracji rządowej (MUW).

IX posiedzenie WZ MIR VI kadencji 06.06.2022 r., Kraków

Delegaci WZ MIR podjęli 5 uchwał (nr 41-45/WZ/2022) dotyczących: ■ zatwierdzenia sprawozdania z działalności Zarządu MIR za 2021 rok; ■ wykonania budżetu za 2021 rok; ■ zatwierdzenia sprawozdania z działalności Komisji Rewizyjnej za 2021 rok; ■ udzielenia absolutorium Zarządowi MIR za działalność w 2021 roku; ■ nowelizacji budżetu na 2022 r.

Ponadto, delegaci Walnego Zgromadzenia zgłaszali wnioski, wynikające z aktualnych problemów w rolnictwie, dotyczące m.in.: ■ organizacji działalności targowisk, ■ szkód łowieckich, ■ oraz funkcjonowania obsługi administracyjnej izby.

X posiedzenie WZ MIR VI kadencji 10.10.2022 r., Tarnów

Tematem przewodnim posiedzenia była gospodarka ziemią. Ponadto, w czasie dyskusji delegaci WZ MIR zgłosili wiele wniosków dotyczących aktualnej sytuacji w rolnictwie, oraz przyjęli stanowisko, które zostało przesłane do MRiRW. Odpowiedź na powyższe stanowisko otrzymaliśmy w piśmie z dn. 15.11.2022 r., które dostępne jest na www.mir.krakow.pl: INTERWENCJE z dn. 18-11-2022.

Podczas posiedzenia Prezes Zarządu MIR oraz Dyrektor Dep. Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich UMWM A. Glixelli, wręczyli dyplomy i nagrody wyróżnionym za działalność przedstawicielkom KGW: z Poręby Radlnej (gm. Tarnów), z Kobyłanki (gm. Gorlice) i z Pawężowa – Cuda & Wianki Pawężowianki (gm. Lisia Góra).

XI posiedzenie WZ MIR VI kadencji 12.12.2022 r., Kraków

Na ostatnim posiedzeniu w 2022 roku Walne Zgromadzenie MIR podjęło 3 uchwały (nr 46-48/WZ/2022): ■ w sprawie przyjęcia budżetu MIR na 2023 rok; ■ w sprawie akceptacji planu pracy MIR na rok 2023 r.; ■ w sprawie przyjęcia cennika usług świadczonych na rzecz członków MIR na rok 2023.

W roboczej części posiedzenia delegaci dyskutowali i zgłaszali wolne wnioski dotyczące m.in.: ■ interwencji

ws. kontroli napływu zboża z Ukrainy, ■ uszczelnienia przepisów dotyczących rejestracji działalności przez właścicieli wypożyczalni kładow i skuterów, ■ świadczenia mama4+, ■ wprowadzenia prawnej ochrony terenów wiejskich jako miejsca, gdzie głównym rodzajem działalności jest produkcja żywności.

KOMISJA REWIZYJNA MIR

W 2022 r. członkowie Komisji Rewizyjnej MIR spotkali się dwukrotnie:

➤ 16.05.2022 r. członkowie Komisji po przeanalizowaniu sprawozdań: finansowego oraz z działalności Zarządu i biura MIR za 2021 r., oraz po dokonaniu oceny realizacji przez Zarząd uchwał i wniosków Walnego Zgromadzenia i rad powiatowych MIR – zawnioskowali o przyjęcie sprawozdania Zarządu MIR za 2021 r. i jednocześnie przyjęli uchwałę w sprawie udzielenia absolutorium Zarządowi MIR za 2021 rok.

Podczas spotkania omówiono również nowelizację budżetu Izby na 2022 r., którą Komisja zaopiniowała pozytywnie. Członkowie Komisji przyjęli też sprawozdanie z prac Komisji Rewizyjnej za 2021 r.

➤ 27.09.2022 r. oprócz członków Komisji i przedstawicieli Zarządu MIR w posiedzeniu uczestniczyli zaproszeni goście – przedstawiciele OT KOWR w Krakowie, ponieważ, na wniosek przewodniczącego Komisji, temat obrad dotyczył gospodarowania ziemią rolną oraz współpracy Izby z KOWR.

KOMISJA BUDŻETOWA MIR

W 2022 r. Komisja Budżetowa MIR obradowała dwukrotnie, dyskutując przede wszystkim o sprawach związanych z izbowymi finansami:

➤ 16.05.2022 r. członkowie Komisji omawiali wykonanie budżetu za 2021 r. oraz przeanalizowali i przyjęli projekt nowelizacji budżetu na 2022 r.;

➤ 21.11.2022 r. omówiono i przyjęto plan budżetu na rok na 2023 r.

KOMISJA PROBLEMOWA MIR DS. Kobiet I RODZIN Z OBSZARÓW WIEJSKICH

Odbyło się jedno posiedzenie Komisji w dn. 29.12.2022 r., w formie zdalnej. Podczas spotkania omawiano propozycje działań Izby na 2022 r., których celem będzie wsparcie dla kobiet z obszarów wiejskich.

ZARZĄD I PRACOWNICY BIURA MIR

W 2022 r. odbyło się 20 posiedzeń Zarządu MIR, podczas których omawiano sprawy wynikające z bieżącej sytuacji w małopolskim rolnictwie – analizowano ■ bieżącą sytuację na rynkach rolnych; ■ uwarunkowania produkcji rolnej i problemy zgłaszane przez rolników; ■ projekty aktów prawnych dotyczących rolnictwa; ■ efekty interwencji samorządu rolniczego w zakresie regulacji prawnych warunkujących prowadzenie działalności rolniczej; ■ zakres oraz metody szacowania szkód powstałych w gospodarstwach rolnych w efekcie

niekorzystnych zjawisk atmosferycznych i spowodowanych przez dzikie zwierzęta; ■ zagrożenia dla woj. małopolskiego związane z rozprzestrzenianiem się ASF; ■ problemy związane z niewłaściwą gospodarką ziemią rolną oraz niekorzystnymi dla rolników działaniami z KOWR; ■ negatywny wpływ rosyjskiej agresji i toczącej się wojny w Ukrainie na działalność rolniczą; ■ zakres planowanych interwencji w ramach Planu Strategicznego dla WPR na lata 2023-2027; ■ potencjalne zagrożenia dla rolnictwa wynikające z wdrażania Europejskiego Zielonego Ładu.

Członkowie Zarządu omawiali i decydowali o zakresie i kierunkach działalności Izby, w tym o: ■ montażu instalacji fotowoltaicznych na budynkach biur MIR w Tarnowie, Nowym Sączu i Wadowicach; ■ działaniach wykonywanych w związku z realizacją projektów dofinansowanych z JR KSOW; ■ działaniach związanych z realizacją kampanii medialnej sfinansowanej z FP Roślin Oleistych; ■ możliwości włączenia się Izby w proces powstania nowej giełdy rolnej w okolicach Krakowa; ■ udostępnieniu przez gminy bezpłatnych miejsc do prowadzenia handlu przez rolników; ■ udziale Izby i małopolskich rolników w rozwoju krótkich łańcuchów dostaw żywności (projekt *IQsell*); ■ zachęcaniu rolników do wystawiania swoich produktów w ramach „Kiermaszu na Balickiej”; ■ wsparciu prawnym dla rolników uczestniczących w procesach scaleniowych; ■ organizacji pomocy żywnościowej dla uchodźców z Ukrainy; ■ zadaniach związanych z organizacją Sejmiku Kobiet Wiejskich w Radgoszczy, oraz pikników promujących polską żywność, sfinansowanych z FP Owoców i Warzyw oraz FP Mleka; ■ współorganizacji wystawy Agronawojowa 2022; ■ udziale Izby w nowelizacji *Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich w Województwie małopolskim do 2030 r.*; ■ udziale przedstawicieli Zarządu Izby w składzie arbitrów Sądu Polubownego przy PZŁ (Prezes MIR R. Czajicki jest jednym z 24 arbitrów Sądu Polubownego w sprawach szkód łowieckich, rekomendowanych przez KRIR); ■ organizacji szkoleń i warsztatów organizowanych przez pracowników biur ze środków budżetowych MIR.

Spotkanie Zarządu MIR z przedstawicielami Centrum Giełdowego Balicka Sp. z o.o., 20.10.2022 r.

Z życia MIR – sprawozdanie z działalności w 2022 r.

W 2022 r. delegaci rad powiatowych oraz Walnego Zgromadzenia MIR zgłosili 90 wniosków, które członkowie Zarządu analizowali pod względem ich zasadności i sposobu dalszej realizacji. Niektóre z postulatów – o podobnej lub tożsamej treści – zgłaszane były przez delegatów z różnych powiatów zarówno podczas posiedzeń rad jak i Walnego Zgromadzenia. W minionym roku Zarząd MIR przekazał do dalszej realizacji – do KRIR a także do instytucji wojewódzkich i samorządowych – 51 spośród zgłoszonych wniosków. Dotychczas, (stan na dzień 27.04.2023 r.) na 44 z nich otrzymaliśmy odpowiedzi. Decyzją Zarządu, z uwagi na brak odpowiedniego uzasadnienia, 14 wniosków pozostało bez rozpatrzenia, 9 postulatów Zarząd skierował do realizacji w ramach kompetencji poszczególnych rad powiatowych, natomiast 3 wnioski zrealizował (lub realizuje) w ramach własnych kompetencji (instalacja paneli fotowoltaicznych, organizacja Sejmiku Kobiet i konferencji dot. rolnictwa na obszarach górskich i podgórskich).

Opracowanie poświęcone realizacji wniosków Rad Powiatowych, Walnego Zgromadzenia i Zarządu MIR w 2022 r. znajduje się w oddzielnym dokumencie, dostępnym na www.mir.krakow.pl w zakładce O NAS / WALNE ZGROMADZENIE.

Członkowie Zarządu oraz dyrektor biura Izby brali udział w licznych spotkaniach oraz posiedzeniach zespołów i organów o charakterze doradczym, mających znaczenie dla działalności rolniczej, w tym:

- posiedzenia Zarządu Krajowej Rady Izb Rolniczych oraz posiedzenia WZ KRIR;
- Nadzwyczajne Walne Zgromadzenia Tarnowskiej Agencji Rozwoju Regionalnego;
- spotkanie Rady ds. Kobiet i Rodzin z Obszarów Wiejskich przy KRIR;
- posiedzenia Małopolskiego Zespołu Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego;
- spotkanie dyrektorów wojewódzkich izb rolniczych;
- posiedzenia komisji ds. oceny wniosków dot. dzierżawy obwodów łowieckich (ZO PZŁ w Nowym Sączu, w Tarnowie i w Bielsku-Białej);
- posiedzenie zespołu opiniodawczo-doradczego Sejmiku WM ds. podziału województwa małopolskiego na obwody łowieckie;
- spotkanie z Zarządem Centrum Giełdowego Balicka w Krakowie;
- posiedzenia Rady Społecznej Doradztwa Rolniczego przy MODR w Karniowicach;
- posiedzenia Komisji Rolnictwa i Modernizacji Terenów Wiejskich Sejmiku WM;
- posiedzenie zespołu ds. odbudowy rolnictwa na obszarach górskich przy MRiRW;
- posiedzenie Komitetu Monitorującego PROW przy MRiRW;
- Kongres Izb Rolniczych pt. „Izby Rolnicze o przyszłości polskiego sektora żywnościowego w świetle zawirowań na rynkach rolnych” w Spale;

Spotkanie Rady ds. Kobiet i Rodzin z Obszarów Wiejskich przy KRIR, z udziałem Wiceprezes Zarządu MIR p. K. Janeckiej oraz p. M. Warias, 09.11.2022 r.

- Spotkanie z rolnikami w sprawie sporu o ziemię w miejscowości Czulice;
- posiedzenia Komitetu Monitorującego Regionalny PO WM na lata 2014-2020;
- spotkanie Zespołu ds. Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030, MUW w Krakowie,
- udział w konsultacjach ws. ekoschematów;
- spotkanie Rady Fundacji Klikowskiej Ostoi Polskich Koni;
- posiedzenie Zespołu ds. Strategii Województwa Małopolskiego;
- spotkanie z rolnikami, poszkodowanymi podczas pożaru w Nowej Białej w czerwcu 2021 r., którym za pośrednictwem Izby udzielono pomocy z FSUSR;
- inauguracyjne posiedzenie Wojewódzkiej Rady Rynku Pracy przy WUP w Krakowie;
- posiedzenia komisji ds. wyborów do izb rolniczych w 2023 r.;
- spotkanie dotyczące wieloletnich łowieckich planów hodowlanych, RD Lasów Państwowych w Krakowie;
- inauguracyjne posiedzenie Komitetu Monitorującego Plan Strategiczny dla WPR na lata 2023-2027;
- udział w obchodach 25-lecia samorządu rolniczego (m.in. w woj. świętokrzyskim, śląskim, w pow. bielskim).

Na szczeblu lokalnym członkowie Zarządu, przewodniczący oraz delegaci rad powiatowych uczestniczyli m.in. w sesjach rad i posiedzeniach komisji rolnictwa samorządów gminnych, w powiatowych radach rynku pracy i rad lokalnych grup działania.

POMOC DLA POSZKODOWANYCH ROLNIKÓW

W lipcu 2022 roku tragicznemu wypadkowi podczas prac w gospodarstwie uległ p. Waław Drożdż – rolnik z gm. Dobra w pow. limanowskim, wieloletni delegat MIR, Prezes Krajowego Związku Hodowców Czerwonego Bydła Polskiego, członek Zarządu Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka. Na skutek licznych obrażeń i ciężkiego urazu rdzenia kręgowego wymaga on specjalistycznej, długotrwałej i bardzo kosztownej rehabilitacji. Rodzina poszkodowanego

Z życia MIR – sprawozdanie z działalności w 2022 r.

wanego rolnika prowadzi zbiórkę pieniędzy na ten cel. RP MIR w Limanowej przekazała 2 800 zł, a RP w Nowym Targu i w Zakopanem po 500 zł zapomogi.

POMOC DLA UCHODźCÓW Z UKRAINY

Izba włączyła się w organizację pomocy dla uchodźców z Ukrainy, zwracając się z prośbą i apelem do małopolskich rolników o czynny udział w akcjach pomocowych i kontaktowanie się z lokalnymi urzędami gmin, które prowadziły zbiórki i koordynowały działania związane z organizacją i udostępnianiem miejsc noclegowych dla uchodźców. Wielu delegatów MIR udzielało pomocy potrzebującym dostarczając żywność oraz przyjmując ich do swych domów. Przykładowe działania w ramach akcji „Solidarni z Ukrainą”:

- 09.03.2022 r. MIR dostarczyła 300 kg jabłek deserowych do punktów prowadzących zbiórki dla uchodźców z Ukrainy: Ośrodka Pomocy Społecznej w Oświęcimiu, Światlicy Profilaktycznej w Suchoj Beskidzkiej oraz Domu Rekolekcyjnego Karmelitów Bosych w Wadowicach. Jabłka przekazali sadownicy z gminy Łącko, zbiórkę koordynował Przewodniczący RP MIR w Nowym Sączu K. Kurzeja.
- 28.03.2022 r. Przewodnicząca Rady Powiatowej MIR w Myślenicach J. Majka, przekazała 260 kg jabłek dla uchodźców przebywających w Centrum Pomocy dla Ukrainy w Grabiu pod Wieliczką oraz w Agro-Gościńcu w Jasienicy.
- 28.04.2022 r. Przewodniczący RP MIR w Miechowie P. Natkaniec przekazał na rzecz uchodźców z Ukrainy – przebywających na terenie gmin: Gołcza i Książ Wielki – mleko i produkty mleczne, zakupione w OSM Miechów za kwotę 1 000 zł przekazaną ze środków budżetowych RP MIR w Miechowie (fot. poniżej).

- Przewodniczący RP MIR w Tarnowie J. Wałaszek zorganizował pomoc humanitarną dla Ukrainy: w okresie kwiecień 2022 – styczeń 2023 – z terenu gminy Lisia Góra wyjechało: ■ 6 transportów zawierających m.in. ok. 50 l soków owocowych (przekaza-

nych przez p. E. Jędrzejka; ■ 1 000 worków jutowych do zabezpieczenia obiektów cywilnych przed ostrzałem (przekazanych przez firmy Planta i Wia-Lan); ■ produkty żywnościowe (przygotowane i przekazane przez KGW w Pawężowie); ■ środki opatrunkowe (przekazane przez OSP Pawężów); ■ odzież, agrowłókninę oraz produkty żywnościowe o długim okresie przydatności do spożycia przekazane przez mieszkańców gminy.

ORGANIZACJA SEJMIKU KOBIET WIEJSKICH

28.08.2022 r. na terenie Gminnego Ośrodka Wodnego Narożniki w gm. Radgoszcz odbył się Sejmik Kobiet Wiejskich. Wydarzenie zorganizowane przez Izbę, we współpracy z władzami i pracownikami UG Radgoszcz, połączone było z piknikiem owocowo-warzywnym pn.: *Kolorowe witaminy dla chłopca i dziewczyny* (sfinansowanym ze środków Funduszu Promocji Owoców i Warzyw). Inicjatorką zorganizowania Sejmi-ku była p. M. Warias – Przewodnicząca Komisji Problemowej Rady ds. Kobiet i Rodzin w Obszarów Wiejskich MIR i delegatka RP MIR w Dąbrowie Tarnowskiej. W wydarzeniu uczestniczyło ok. 500 osób – głównie kobiet – z całej Małopolski, których dojazd na miejsce spotkania organizowały biura MIR. Przedsięwzięcie sfinansowano ze środków budżetowych MIR. Znaczną część kosztów związanych z transportem oraz przygotowaniem stoisk i poczęstunku przez KGW pokryto ze środków rad powiatowych MIR, które łącznie przeznaczyły na ten cel 19 068 zł. Więcej informacji w INFORMATORZE MIR Jesień 2022 Nr 61(68) – str. 42-43.

DOSKONALENIE WIEDZY I KWALIFIKACJI ROLNICZYCH

ORGANIZACJA SZKOLEŃ I SEMINARIÓW ON-LINE:

W styczniu 2022 r. pracownicy biura MIR w Miechowie zorganizowali dwa spotkania szkoleniowo-informacyjne *on-line*, których nagrania zamieszczone zostały również na kanale YouTube MIR, gdzie cały czas są dostępne.

- *Zasady rozliczania podatku VAT w rolnictwie* – wykład przeprowadził p. R. Włodarz, prezes Śląskiej Izby Rolniczej;
- *Glifosat i jego wpływ na człowieka* – wykład przeprowadził prof. dr hab. D. Ropek, UR w Krakowie.

ORGANIZACJA KURSÓW, SZKOLEŃ I KONFERENCJI STACJONARNYCH:

- *Poprawa właściwości gleby poprzez stosowanie środków i zabiegów agrotechnicznych stwarzające warunki korzystne dla rozwoju pożytecznych mikroorganizmów glebowych* – szkolenie, przeprowadzone przez przedstawiciela PLOCHER, odbyło się 06.07.2022 r. w Niepołomicach, uczestniczyło w nim 20 osób. RP MIR w Bochni przeznaczyła 1 000 zł na organizację szkolenia.
- *Ochrona zwierząt podczas ich uśmiercania oraz kwalifikacje osób do przeprowadzania uboju poza rzeźnię na użytek własny* – w odpowiedzi na zapotrzebowanie zgłaszane przez rolników, w 2022 r. odbyło się

Z życia MIR – sprawozdanie z działalności w 2022 r.

- 5 kursów z zakresu uboju gospodarczego. Kursy zorganizowali pracownicy MIR z biura w Nowym Sączu (■ 06.04.2022 r. i ■ 06.12.2022 r. w Nowym Sączu, ■ 09.08.2022 r. w Łąpszach Niżnych) oraz z biura MIR w Wadowicach (■ 13.10.2022 r. i ■ 01.12.2022 r.). Szkolenia przeprowadzone zostały przez powiatowych lekarzy weterynarii, a zaświadczenie o ich ukończeniu i uprawnienia do przeprowadzenia uboju na użytek własny uzyskało łącznie 86 osób – rolników z pow.: nowosądeckiego, nowotarskiego, wadowickiego i suskiego.
- *Wspólne działania na rzecz zwiększenia sprzedaży bezpośredniej jako element dywersyfikacji dochodów rolnika* – w dn. 04.04.2022 r. w biurze MIR w Krakowie odbyła się konferencja zorganizowana w ramach projektu IQsell – *innowacje organizacyjne dla rozwoju krótkich łańcuchów dostaw żywności*, z udziałem wykładowców z Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu oraz przedstawicieli Dolnośląskiej Zielonej Doliny. Spotkanie prowadził Prezes MIR, a uczestniczyły w nim 33 osoby – małopolscy rolnicy prowadzący sprzedaż bezpośrednią lub w ramach RHD.
 - *Szacowanie szkód w uprawach rolnych – objętych ubezpieczeniem z dopłatą z budżetu państwa – spowodowanych przez niekorzystne warunki atmosferyczne oraz zwierzyne łowną* – dwa szkolenia o powyższej tematyce zorganizowane zostały w biurach MIR ■ w Tarnowie (25.10.2022 r.) i ■ w Krakowie (26.10.2022 r.). Szkolenia przeprowadzili pracownicy TUW „TUW” oraz Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie. Uczestniczyło w nich łącznie 69 osób – doradcy rolni oraz małopolscy rolnicy.
 - Szkolenie z zasad udzielania pierwszej pomocy odbyło się 30.11.2022 r. w biurze MIR w Wadowicach. W szkoleniu, przeprowadzonym przez strażaków z Państwowej Straży Pożarnej w Wadowicach, uczestniczyło 12 rolników z powiatu wadowickiego.
 - Szkolenie nt. uprawy soi odbyło się 09.12.2022 r. w biurze MIR w Wadowicach, a przeprowadzone zostało przez specjalistę z SDOO w Węgrzcach. Organizację szkolenia sfinansowano ze środków RP MIR w Wadowicach w kwocie 900 zł, uczestniczyło w nim 28 rolników z powiatów: wadowickiego i oświęcimskiego.

ORGANIZACJA BRANŻOWYCH WYJAZDÓW SZKOLENIOWYCH DLA ROLNIKÓW:

- Agroturystyka, sprzedaż bezpośrednia, produkt lokalny, zagrody edukacyjne – wyjazd szkoleniowy do woj. świętokrzyskiego. Wyjazd zorganizowany przez pracowników biura MIR w Wadowicach, odbył się w dniach 25-27.02.2022 r., uczestniczyło w nim 8 delegatów i rolników z powiatu oświęcimskiego. RP MIR w Oświęcimiu przeznaczyła na jego realizację kwotę w wys. 1 200 zł.
- Wyjazd studyjny rolników z pow. gorlickiego do gospodarstw rolnych w powiatach tarnowskim i dąbrowskim. Wyjazd zorganizowany przez pracowników biura MIR w Nowym Sączu, we współpracy z biurem MIR w Tarnowie, odbył się 05.10.2022 r., uczestniczyło w nim 24 rolników. RP MIR w Gorlicach przeznaczyła na jego realizację kwotę w wys. 800 zł.
- Wyjazd studyjny na Podhale (Czerniec, Ząb). Wyjazd zorganizowany został przez pracowników biura MIR w Miechowie, odbył się w dniach 13-14.10.2022 r., uczestniczyło w nim 50 rolników z powiatów: miechowskiego, olkuskiego i proszowickiego. Realizację wyjazdu sfinansowano ze środków RP MIR w Miechowie i w Proszowicach – 4 000 zł, oraz dzięki dofinansowaniu z centralnego budżetu MIR w kwocie 1 000 zł.
- Wyjazd szkoleniowy dla rolników z powiatu krakowskiego do województwa świętokrzyskiego (Wola Żyzna k. Szydłowa, Kurozwęki). Wyjazd zorganizowany przez pracowników biura MIR w Krakowie we współpracy ze Świętokrzyską Izbą Rolniczą, odbył się 01.12.2022 r., uczestniczyło w nim 48 rolników i delegatów. RP MIR w Krakowie przeznaczyła na jego realizację kwotę w wys. 7 080 zł.

ORGANIZACJA WYJAZDÓW NA WYSTAWY / TARGI ROLNICZE

W 2022 roku Izba rozdysponowała wśród małopolskich rolników ok. 2,5 tys. bezpłatnych biletów wstępu na targi AGRO-TECH w Kielcach, które odbywały się w dniach 18-20.03.2022 r. Ponadto, pracownicy oraz delegaci MIR organizowali wyjazdy grupowe, w których uczestniczyło łącznie ponad 300 rolników, a rady z pow.: bocheńskiego, chrzanowskiego, gorlickiego, no-

Szacowanie szkód w uprawach rolnych – szkolenie dla rolników, Kraków, 26.10.2022 r.

Z życia MIR – sprawozdanie z działalności w 2022 r.

wosądeckiego i wielickiego przeznaczony na dofinansowanie kosztów transportu łączną kwotę w wysokości 4 680 zł.

Jak co roku, delegaci MIR i małopolscy rolnicy uczestniczyli w targach i wystawach rolniczych organizowanych w naszym województwie, na których swoje stoisko prezentowała również Izba, takich jak:

- **AGRONAWOJOWA** – w dniach 03-04.09.2022 r. w Nawojowej. Na stoisku informacyjno-promocyjnym MIR swoje wyroby prezentowali rolnicy prowadzący sprzedaż bezpośrednią oraz w ramach RHD. Rady powiatów: gorlickiego, limanowskiego, nowosądeckiego, nowotarskiego i tatrzańskiego dofinansowały organizację tego wydarzenia w łącznej kwocie 2 500 zł.
- **XXX AGROPROMOCJA** – w dniach 10-11.09.2022 r. w Starym Sączu. Imprezą towarzyszącą wystawie był zorganizowany przez Izbę piknik mleczny pn. *Mleko i produkty mleczne – ważne w naszej diecie* – sfinansowany z Funduszu Promocji Mleka. W wydarzeniu uczestniczyli przede wszystkim rolnicy z terenu Podhala, ale również z odleglejszych rejonów Małopolski – RP MIR w Chrzanowie i w Wieliczce dofinansowały koszty transportu (w łącznej kwocie 2 700 zł) dla 88 rolników z tych dwóch powiatów.
- **XIV Krajowa Wystawa Czerwonego Bydła Polskiego i IX Podhalańska Wystawa Zwierząt Hodowlanych** – w dniach 17-18.09.2022 r. w Ludźmierzu. Na stoisku informacyjno-promocyjnym MIR swoje wyroby prezentowali rolnicy prowadzący sprzedaż bezpośrednią oraz w ramach RHD (fot. poniżej).

ZDOBYWANIE NOWYCH UMIEJĘTNOŚCI

ORGANIZACJA WARSZTATÓW RĘKODZIELNICZYCH

WARSZTATY WIELKANOCNE:

- 07.04.2022 r. w siedzibie KGW w Wieprzu odbyły się warsztaty samodzielnego wykonywania kartek okolicznościowych techniką scrapbookingu, w których uczestniczyło 15 pań. Warsztaty zorganizowały i przeprowadziły pracownice biura MIR w Wadowicach, dzięki środkom wadowickiej RP MIR (160 zł) przeznaczonym na zakup niezbędnych materiałów;

- 07.04.2022 r. w sali SP w Miechowie odbyły się warsztaty wykonywania stroików świątecznych, w których uczestniczyło 30 pań z pow. miechowskiego. Warsztaty – zorganizowane przez pracownice biura MIR w Miechowie – przeprowadzili instruktorzy z ZAZ w Witowicach. Środki na zakup niezbędnych materiałów przekazała RP MIR w Miechowie (500 zł) oraz TUV „TUV”.

WARSZTATY BOŻONARODZENIOWE:

- warsztaty wykonywania ozdób świątecznych metodą *decoupage* zorganizowane i przeprowadzone przez pracownice biura MIR w Wadowicach, dzięki dofinansowaniu ze środków RP MIR w Wadowicach (350 zł) i Suchej Beskidzkiej (820 zł):
 - ☛ 02.12.2022 r. w sali UG w Budzowie, z udziałem 13 pań z pow. suskiego;
 - ☛ 07.12.2022 r. w siedzibie MIR w Wadowicach, z udziałem 14 pań z pow. wadowickiego;
 - ☛ 08.12.2022 r. w Stryżawie, z udziałem 11 pań z pow. suskiego;
- warsztaty wykonywania stroików świątecznych, zorganizowane przez pracownice biura MIR w Miechowie, przeprowadzone przez instruktorów z ZAZ w Witowicach (sfinansowane w ramach projektu realizowanego przez Uniwersytet Ludowy Trzech Mórz), odbyły się:
 - ☛ 09.12.2022 r. w Gołczy, z udziałem 50 pań z pow. miechowskiego.

WARSZTATY HAFTU DIAMENTOWEGO

Zorganizowane i przeprowadzone przez pracownice biura MIR w Wadowicach, dzięki dofinansowaniu ze środków RP MIR w Wadowicach i Oświęcimiu (2 000 zł):

- ☛ 16.12.2022 r. w Wieprzu – z udziałem 20 pań z pow. wadowickiego;
- ☛ 19.12.2022 r. w Nowej Wsi – z udziałem 20 pań z pow. oświęcimskiego.

DOSKONALENIE WIEDZY I KWALIFIKACJI DORADCZYCH

- Z uwagi na nieustanne zmiany przepisów regulujących zasady prowadzenia działalności rolniczej i produkcji żywności, oraz określających wymogi, których spełnienie jest konieczne do wnioskowania o wsparcie dla producentów rolnych, jako doradcy, systematycznie poszerzamy i aktualizujemy swoje kompetencje. W 2022 r. pracownicy oraz członkowie Zarządu MIR uczestniczyli w 41 wydarzeniach o charakterze szkoleniowym (w tym również konferencjach i seminariach), które w większości odbywały się w formie zdalnej. Najważniejsze tematy poruszane podczas szkoleń to:
- zasady przyznawania płatności bezpośrednich i obszarowych z PROW oraz płatności dobrostanowych w 2022 r.;

- działania rolno-środowiskowo-klimatyczne PROW;
- wybrane działania PROW wspierające rozwój rolnictwa i działalności pozarolniczej;
- wsparcie doradcze w zakresie ekoschematów;
- integrowana ochrona roślin;
- produkcja ekologiczna;
- racjonalne nawożenie i ochrona gleb;
- program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie zanieczyszczeniu;
- szacowanie szkód w uprawach rolnych spowodowanych przez niekorzystne warunki atmosferyczne oraz zwierzynę łowną;
- zasady rozliczania podatku VAT w rolnictwie.

Ponadto, w 2022 r. czterech pracowników MIR kontynuowało i ukończyło dwusemestralne studia podyplomowe *Rolnictwo ekologiczne*, organizowane przez CDR w Brwinowie. W minionym roku odbyło się 5 kolejnych zjazdów (w IZ – PIB w Krakowie – Balicach), 2-dniowe zajęcia terenowe oraz dwa egzaminy.

Zajęcia terenowe dla uczestników studiów podyplomowych *Rolnictwo ekologiczne* – GE "Słoneczna Zagroda", Wola Batorska, 03.06.2022 r.

DZIAŁALNOŚĆ DORADCZA I OPINIODAWCZA

1. Pracownicy MIR pomagali rolnikom w wypełnianiu wniosków o przyznanie dopłat bezpośrednich za pomocą formularza eWniosekPlus, pełniąc dyżury głównie w BP ARiMR w Krakowie i w Nowym Sączu oraz w biurach MIR w Tarnowie, Wadowicach i w Miechowie. Od 15.03 do 31.05.2022 r. pracownicy i działacze Izby wypełnili 1 328 eWniosek. Łączna kwota darowizn z tego tytułu wyniosła 54 424 zł.
2. Pracownicy MIR pomagali rolnikom w opracowaniu wniosków o:
 - dopłaty do nawozów (191);
 - dopłaty do kwalifikowanego materiału siewnego (44);
 - dopłaty do wymiany pokrycia dachowego (23);
 - szacowanie szkód powstałych w wyniku suszy (12);

- pomoc dostosowawczą dla producentów świń (12);
- dofinansowanie do zakupu wapna nawozowego (7);
- wpis do ewidencji producentów rolnych (6);
- płatności w ramach pakietów rolno-środowiskowo-klimatycznych (2).

Jak co roku, pracownicy Izby służyli pomocą w przygotowaniu korekt do wniosków, głównie tych o płatności obszarowe i dopłaty do kwalifikowanego materiału siewnego. Rolnicy mogli też liczyć na wsparcie w zakresie zgłaszania zdarzeń w IRZ (urodzenia, sprzedaż, ubój gospodarczy itp.), przygotowania ewidencji wypasu czy opracowania planu nawozowego.

3. Pracownicy Izby udzielali rolnikom informacji/porad telefonicznych dotyczących:

- warunków uzyskania dopłat bezpośrednich i wskazówek przy samodzielnym wypełnianiu eWniosku oraz zasad i możliwości skorzystania z programów pomocowych z ARiMR, w tym w szczególności:
 - dopłat do nawozów;
 - dopłat dla producentów trzody chlewnej;
 - dopłat do wymiany pokrycia dachowego (usuwanie i utylizacja eternitu).
- warunków i możliwości uzyskania dofinansowania do zakupu wapna nawozowego;
- obowiązujących przepisów w zakresie:
 - stosowania środków ochrony roślin;
 - stosowania nawozów mineralnych i organicznych;
 - ubezpieczenia społecznego rolników;
 - rejestracji i zasad prowadzenia RHD;
 - zgłaszania i szacowania szkód łowieckich;
 - uczestnictwa w Systemie Małych Gospodarstw.

4. Przewodniczący i członkowie rad powiatowych MIR opiniowali:

- wnioski dotyczące zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych, zgłaszane przez wójtów i burmistrzów w związku ze zmianami w planach zagospodarowania przestrzennego. Łącznie, przewodniczący rad powiatowych MIR funkcjonujący we wszystkich powiatach Małopolski wydali:
 - 29 opinii dot. zmiany przeznaczenia gruntów rolnych – łączna pow. gruntów objętych przekształceniami, wskazana w przedmiotowych wnioskach wynosiła 644,4652 ha;
 - 29 postanowień dot. zmiany przeznaczenia gruntów leśnych – łączna pow. gruntów objętych przekształceniami, wskazana w przedmiotowych wnioskach wynosiła 45,5811 ha.
- wnioski z KOWR dot. przetargów, sprzedaży lub dzierżawy gruntów rolnych – wydano 3 opinie;
- wnioski dotyczące projektów uchwał w sprawie obniżenia średniej ceny skupu żyta stanowiącej podstawę do wyliczenia podatku rolnego na 2022 r. – o opinię w tej sprawie wystąpiło 27 małopolskich gmin;
- roczne plany łowieckie – wydano opinie do 97 planów łowieckich;

- dzierżawy obwodów łowieckich – na wnioski starostw i regionalnych dyrekcji LP wydano 32 opinie;
- postępowania komornicze – wydano 38 opinii dotyczących egzekucji komorniczych.

5. Przewodniczący, członkowie rad powiatowych MIR oraz pracownicy uczestniczyli w pracach gminnych komisji szacujących szkody w uprawach i gospodarstwach spowodowane niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi. Izba pokryła koszty przejazdów poniesione przez delegatów MIR w związku z pracami w komisjach szacujących na łączną kwotę 1 230 zł.

6. Radczyna Prawna MIR, pełniąca dyżury w krakowskim biurze Izby, udzielała rolnikom bezpłatnych porad prawnych dotyczących m.in.: ➤ zadłużenia kredytowego i postępowań komorniczych; ➤ niekorzystnych dla rolników rozwiązań związanych z prowadzonymi procesami scalania gruntów; ➤ ustanowienia drogi koniecznej i dróg dojazdowych do pól; ➤ przeznaczenia części siedliska na prowadzenie nierolniczej działalności gospodarczej; ➤ ubezpieczenia społecznego rolników (np. prawo do uzyskania emerytury/renty rolniczej); ➤ prawa do użytkowania gospodarstwa rolnego; ➤ zniszczeń na działkach rolnych powstałych w efekcie działań zakładu energetycznego; ➤ sporów wynikających z bezprawnego użytkowania gruntów rolnych; ➤ niekorzystnych dla działalności rolniczej planów zagospodarowania przestrzennego; ➤ przeprowadzenia polowania na terenie gospodarstwa/ogrodzonej działki.

7. Opiniowanie aktów prawnych. W minionym roku otrzymaliśmy do opiniowania ok. 50 projektów aktów prawnych – opracowywanych w MRiRW, MKiŚ, MRiPS, MF i MI – dotyczących rolnictwa i obszarów wiejskich. W większości przypadków celem zmian wprowadzanych w procedowanych projektach rozporządzeń i ustaw było dostosowanie polskiego systemu prawnego do obowiązującego prawa unijnego. W ramach prowadzonych konsultacji Izba zgłaszała uwagi m.in. do projektów:

- ustawy o gospodarce nieruchomościami;
- rozporządzenia w sprawie stawek opłat za czynności wykonywane przez inspekcję weterynaryjną;
- rozporządzenia w sprawie warunków i wysokości wynagrodzenia za wykonywanie czynności przez lekarzy weterynarii i inne osoby wyznaczone przez powiatowego lekarza weterynarii;
- rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Zarządzanie ryzykiem” objętego PROW na lata 2014-2020;
- ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników;
- ustawy o wsparciu finansowym zakupu nawozów;
- rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Dobrostan zwierząt” objętego PROW na lata 2014-2020;

- rozporządzenia w sprawie szczegółowego przeznaczenia, warunków i trybu udzielania wsparcia dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw na wykonywanie działalności w zakresie przetwórstwa lub wprowadzania do obrotu produktów rolnych, rybołówstwa lub akwakultury, w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności;
- rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na zalesianie i tworzenie terenów zalesionych” objętych PROW 2016-2020;
- rozporządzenia w sprawie wysokości wpłat dokonywanych w związku ze złożeniem wniosku o wydanie zezwolenia na pracę lub zezwolenia na pracę sezonową oraz złożeniem oświadczenia o powierzeniu pracy cudzoziemcowi;
- rozporządzenia w sprawie szacowania szkód wyrządzonych przez niektóre gatunki zwierząt objęte ochroną gatunkową (żubry, wilki, rysie, niedźwiedzie, bobry);
- rozporządzenia w sprawie kwalifikacji rolniczych posiadanych przez osoby wykonujące działalność rolniczą;
- ustawy o środkach nadzwyczajnych mających na celu ograniczenie wysokości cen energii elektrycznej oraz wsparciu niektórych odbiorców w 2023;
- ustawy o funduszu promocji polskich produktów rolno-spożywczych;
- propozycje zmian dotyczących ekoschematów w Planie Strategicznym.

PRZEDSTAWICIELE MIR W CIAŁACH DORADCZYCH

- **Ryszard Czaicki, Prezes Zarządu MIR, członek Zarządu KRIR** – przewodniczący Nadzwyczajnej Komisji Problemowej ds. nowelizacji ustawy o izbach rolniczych przy KRIR; członek Sądu Polubownego w zakresie szkód łowieckich przy KRIR, przewodniczący zespołu ds. odbudowy rolnictwa na obszarach górskich w ramach Porozumienia Rolniczego w MRiRW; Rada Społeczna Doradztwa Rolniczego (z-ca przewodniczącego), Rada Społeczna przy OT KOWR w Krakowie, Komitet Monitorujący PROW 2014-2020 MRiRW, Komitet Monitorujący Regionalny Małopolski Program Operacyjny, Rada LGD „Podbabiogórze”, uczestnictwo w sesjach Sejmiku Województwa Małopolskiego, posiedzeniach Komisji Rolnictwa i Modernizacji Terenów Wiejskich SWM oraz udział w posiedzeniach komisji sejmowych.
- **Krystyna Janecka, Wiceprezes Zarządu MIR** – Rada ds. Kobiet i Rodzin z Obszarów Wiejskich przy KRIR; Wojewódzka i Powiatowa Rada Rynku Pracy w Krakowie; Rada ds. ekoMałopolski; sołtys Bębła; zespół konsultacyjny ds. konstytucji dla rolnictwa, miejsca rolnictwa na obszarach wiejskich w MRiRW, uczestnictwo w sesjach Sejmiku Województwa Małopolskiego, posiedzeniach Komisji Rolnictwa i Modernizacji Terenów Wiejskich Sejmiku WM.

cd. PRZEDSTAWICIELE MIR W CIAŁACH DORADCZYCH

- **Marek Boligłowa, członek Zarządu MIR** – Rada Społeczna przy OT KOWR w Krakowie; Wiceprzewodniczący Małopolskiego Zespołu Porejestrowego Doświadczeń Odmianowego, zespół konsultacyjny ds. Afrykańskiego Pomoru Świń w MRiRW.
- **Dariusz Włudyka, członek Zarządu MIR** – członek Powiatowej Rady Rynku Pracy przy PUP w Bochni; Przewodniczący Komisji Rewizyjnej Powiatowego Oddziału ZOSP RP w Bochni.
- **Karol Zachwieja, członek Zarządu MIR** – zespół konsultacyjny ds. rolnictwa na obszarach górskich w MRiRW; Rada ds. Produktów Tradycyjnych i Dziedzictwa Kulinarного przy UMWM; Powiatowa Rada Rynku Pracy przy PUP w Nowym Targu.
- **Jan Marek Lenczowski, delegat MIR do WZ KRIR, przewodniczący Komisji Budżetowej KRIR** – Małopolska Grupa Robocza ds. KSOW; Krajowa Grupa Robocza ds. KSOW; Grupa Tematyczna ds. podejścia Leader; Rada ds. Rolnictwa Ekologicznego i Sprzedaży Bezpośredniej; Prezes LGD Turystyczna Podkowa; Radny Powiatu Myślenickiego; przedstawiciel MIR w zespole konsultacyjnym ds. infrastruktury na obszarach wiejskich w MRiRW.
- **Henryk Dankowiakowski, Dyrektor MIR** – Rada Społeczna Doradztwa Rolniczego; Rada Konsultacyjna Wydziału Hodowli i Biologii Uniwersytetu Rolniczego.
- **Michał Chwastek, Tadeusz Kwiatkowski** – Komitet Monitorujący Małopolski Program Operacyjny.
- **Krzysztof Ciesielski** – zespół konsultacyjny ds. rynków rolnych w MRiRW.
- **Członkowie rad powiatowych Izby** wchodzi w skład Powiatowych Rad Zatrudnienia (PRZ) jako przedstawiciele organizacji rolniczej.
- **Delegaci i członkowie MIR** pełnią funkcje radnych powiatowych i gminnych oraz działają w LGD funkcjonujących na obszarze Małopolski.

POZYSKIWANIE ŚRODKÓW ZEWNĘTRZNYCH, REALIZACJA I ROZLICZANIE PROJEKTÓW

W lutym 2022 r. pracownicy MIR opracowali i złożyli wnioski do JR KSOW UMWM w Krakowie na wybór 5 operacji. W maju podpisano umowy na realizację trzech projektów – wszystkie zostały zrealizowane i rozliczone w 2022 r. Łączny koszt realizacji projektów to 151 657,55 zł, w tym wkład własny MIR: 20 872,99 zł.

WARSZTATY RĘKODZIELNICZE

1. *Sztuka tworzenia wianków – warsztaty dla Kół Gospodyń Wiejskich* – termin realizacji: lipiec – sierpień 2022 r. Celem operacji było podniesienie wiedzy, doskonalenie umiejętności, kultywowanie polskich tradycji ludowych oraz pielęgnowanie kolorowej i bo-

gatej obrzędowości życia wiejskiego. W ramach operacji zorganizowano sześć 1-dniowych zajęć warsztatowych dla przedstawicieli KGW w województwie małopolskim w powiatach: tatrzańskim, nowotarckim, limanowskim, nowosądeckim, gorlickim i krakowskim – łącznie dla 90 osób. Poszczególne warsztaty, w których uczestniczyło po 15 osób, odbyły się:

- 26.07.2022 r. – „Borowy Dwór” w Bańskiej Niżnej (pow. tatrzański);
- 28.07.2022 r. – „ECO Active Resort Pieniny” w Czorsztynie (pow. nowotarcki);
- 02.08.2022 r. – Karczma „Gorczański Dworek” w Porębie Wielkiej (pow. limanowski);
- 04.08.2022 r. – siedziba MIR w Nowym Sączu (pow. nowosądecki);
- 08.08.2022 r. – „Gospoda Magurska” w Małastowie (pow. gorlicki);
- 12.08.2022 r. – M-GCK w Słomnikach (pow. krakowski).

Łączny koszt realizacji projektu: 26 062,69 zł, w tym wkład własny MIR: 2 905,29 zł.

WYJAZDY STUDYJNE

1. *Agroleśnictwo w teorii i w praktyce – trzydniowy wyjazd szkoleniowy dla rolników i doradców rolnych z Małopolski*. W wyjeździe, który odbył się w terminie 20-22.06.2022 r., uczestniczyła 38-osobowa grupa z Małopolski – składająca się z rolników i doradców rolnych. Celem operacji było przeszkolenie grupy rolników i doradców rolnych z Małopolski na temat systemów agro-leśnych, podczas 3-dniowego wyjazdu, połączonego z wizytami w krajowych gospodarstwach rolnych wdrażających praktyki rolno-leśne. Szkolenie przeprowadzili czołowi polscy eksperci, zajmujący się agroleśnictwem, bioróżnorodnością i ochroną gleb. Uczestnicy otrzymali materiały szkoleniowe w postaci skryptu, którego opracowanie i wydruk sfinansowano ze środków MIR. Łączny koszt realizacji projektu: 57 293,37 zł, w tym wkład własny MIR: 8 385,97 zł.

Uczestnicy wyjazdu studyjnego *Agroleśnictwo w teorii i w praktyce*, podczas wizyty w Fundacji Wspierania Bioróżnorodności HORB, Daliowa, 22.06.2022 r.

2. *Zagroda edukacyjna – poznaj wieś od podszewki – wyjazd studyjny do woj. dolnośląskiego.* W dniach 05-08.09.2022 r. 49-osobowa grupa z Małopolski – składająca się z właścicieli gospodarstw rolnych, właścicieli gospodarstw agroturystycznych i doradców rolnych uczestniczyła w 4-dniowym, krajowym wyjeździe studyjnym. Celem operacji była organizacja wyjazdu studyjnego, podczas którego uczestnicy poznali przykłady prowadzenia zagród edukacyjnych w woj. dolnośląskim, działających w ramach Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych, i świadczonych przez nie ofert edukacyjnych. Łączny koszt realizacji projektu: 68 301,49 zł, w tym wkład własny MIR: 9 581,73 zł.

Uczestnicy wyjazdu studyjnego *Zagroda edukacyjna – poznaj wieś od podszewki*, podczas wizyty w Ekomuzeum Tkactwa i Barwienia Naturalnego, 06.09.2022 r.

PROJEKTY OPRACOWANE W 2022 r. – DO REALIZACJI W 2023 r.

W grudniu 2022 r. pracownicy MIR opracowali i złożyli 5 wniosków do JR KSOW UMWM w Krakowie, w konkursie nr 7/2023, na wybór operacji, które będą realizowane w 2023 r. W kwietniu 2023 r. podpisaliśmy umowy na realizację wszystkich projektów:

1. *Torebki malowane – warsztaty dla kobiet wiejskich* – organizacja 8 warsztatów rękodzielniczych. Budżet operacji: 31 954,00 zł, w tym wkład własny: 3 787,02 zł; planowany termin realizacji: kwiecień-maj 2023. Opracowanie i realizacja: pracownicy biura MIR w Wadowicach.
2. *Carving – dekoracje z owoców i warzyw – warsztaty dla kół gospodyń wiejskich* – organizacja 5 warsztatów rękodzielniczych. Budżet operacji: 29 196,65 zł, w tym wkład własny: 3 047,15 zł; planowany termin realizacji: czerwiec-lipiec 2023. Opracowanie i realizacja: pracownicy biura MIR w Nowym Sączu.
3. *Woda – źródło życia w rolnictwie* – organizacja 8 szkoleń stacjonarnych dla rolników. Budżet operacji: 31 714,44 zł, w tym wkład własny: 8 146,80 zł; planowany termin realizacji: maj 2023. Opracowanie i realizacja: pracownicy biura MIR w Tarnowie.
4. *Małe przetwórstwo i rolniczy handel detaliczny – szansą dla małych gospodarstw* – organizacja wy-

jazdu studyjnego do woj. łódzkiego. Budżet operacji: 66 682,64 zł, w tym wkład własny: 9 526,64 zł; planowany termin realizacji: 19-21.06.2023 r. Opracowanie i realizacja: pracownicy biura MIR w Krakowie.

5. *Wyjazd studyjny do gospodarstw rodzinnych Wielkopolski szansą rozwoju obszarów wiejskich oraz przeniesienia dobrych praktyk na teren Małopolski* – organizacja wyjazdu studyjnego. Budżet operacji: 65 713,33 zł, w tym wkład własny: 9 772,94 zł; planowany termin realizacji: 26-28.06.2023 r. Opracowanie i realizacja: pracownicy biura MIR w Miechowie.

OPRACOWANE WNIOSKI APLIKACYJNE – w trakcie oceny

W lipcu 2022 r. pracownicy MIR opracowali i złożyli dwa wnioski do KRIR o dofinansowanie realizacji zadań promujących spożycie żywności produkowanej przez polskich rolników, finansowanych ze środków funduszy promocji:

1. *Zadanie pn. Biesiada przy szklance mleka* – organizacja wydarzenia plenerowego ze środków Funduszu Promocji Mleka. Budżet zdania: 49 700 zł; planowany termin realizacji: 01.05.2023 - 30.10.2023. Opracowanie: pracownicy biura MIR w Tarnowie.
2. *Zadanie pn. Wieprzowina – jakość i zdrowie z polskich hodowli* – organizacja wydarzenia plenerowego ze środków Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego. Budżet zdania: 49 700 zł; planowany termin realizacji: 15.05.2023 - 31.08.2023. Opracowanie: pracownicy biura MIR w Krakowie.

ORGANIZACJA WYPOCZYNKU DLA DZIECI ROLNIKÓW

W 2022 r. pracownicy MIR (biuro w Krakowie) przeprowadzili nabór dzieci rolników (przynajmniej jedno z rodziców/opiekunów musi być ubezpieczone lub pobierać świadczenia z KRUS):

- na ferie zimowe organizowane przez KRIR (z dofinansowaniem z FSUSR w kwocie 870 zł na 1 uczestnika), które odbyły się w terminie 17-24.01.2022 r. Z zimowiska w Białym Dunajcu skorzystało trzynastoro dzieci z Małopolski;
- na kolonie letnie organizowane przez KRIR (z dofinansowaniem z FSUSR w kwocie 950 zł na 1 uczestnika), które odbyły się w terminie 03-11.08.2022 r. Z wypoczynku w Jarosławcu (woj. zachodniopomorskie) skorzystało pięćdziesiąt dzieci z Małopolski.

PROMOWANIE PRODUKTÓW ROLNYCH NA RYNKU KRAJOWYM

W 2022 r. MIR zrealizowała trzy projekty finansowane z funduszy promocji, których celem było promowanie spożycia produktów wytworzonych przez polskich rolników.

1. *Olej rzepakowy – płynne złoto* – zadanie sfinansowane z Funduszu Promocji Roślin Oleistych, polegające na przeprowadzeniu medialnej kampanii pro-

mocyjno-informacyjnej, z wykorzystaniem 3 środków przekazu:

- a) **telewizyjna audycja promocyjna** – w 5-minutowym filmie zaprezentowane zostały: gospodarstwa i rolnicy zajmujący się produkcją rzepaku oraz jego przetwarzaniem; wypowiedzi konsumentów oraz ekspertów – specjalisty ds. żywności i żywienia oraz dietetyka. Film wyemitowano na antenie TVP3 Kraków 5-krotnie, w dniach 30.08-22.09.2022 r. Audycja jest również dostępna na kanale YouTube MIR pod adresem: https://www.youtube.com/watch?v=scn_ywtkA1c.

- b) **ankieta internetowa** – przeprowadzona w celu poznania nawyków żywieniowych oraz preferencji zakupowych respondentów w zakresie zakupu i spożycia oleju rzepakowego, a także samooceny ankietowanych w kwestii posiadanej przez nich wiedzy nt. prozdrowotnych nawyków żywieniowych i prawidłowego bilansowania codziennej diety
- c) **broszura informacyjna** – zawierająca informacje nt.: wartości odżywczych i prozdrowotnych oleju rzepakowego oraz jego udziału w komponowaniu prawidłowo zbilansowanych jadłospisów. Opracowanie w wersji elektronicznej (PDF) jest dostępna www.mir.krakow.pl z dn. 30.08.2022 r. Łączny koszt realizacji zadania: 31 970 zł.

2. **Kolorowe witaminy dla chłopca i dziewczyny** – piknik owocowo-warzywny sfinansowany ze środków Funduszu Promocji Owoców i Warzyw. Wydarzenie miało miejsce 28.08.2022 r. w Gminie Radgoszcz na terenie Gminnego Ośrodka Wodnego Narożniki, jako impreza towarzysząca „Sejmikowi Kobiet Wiejskich”. W ramach akcji zorganizowano stoisko informacyjno-promocyjne oraz przeprowadzono dwa konkursy z nagrodami: rysunkowy dla dzieci oraz konkurs wiedzy dla dorosłych. Łączny koszt realizacji zadania: 45 651,28 zł.
3. **Mleko i produkty mleczne – ważne w naszej diecie** – zadanie sfinansowane z Funduszu Promocji Mleka. Wydarzenie odbyło się 11.09.2022 r. podczas wystawy rolniczej AGROPROMOCJA w Starym Sączu. W ramach pikniku zorganizowano stoisko informacyjno-promocyjne, przeprowadzono degustację przetworów mlecznych konkursy z nagrodami: rysunkowy dla dzieci oraz konkurs wiedzy dla dorosłych. Łączny koszt realizacji zadania: 46 738,94 zł.

WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA

– organizacja wizyt i wyjazdów zagranicznych

1. **Wizyta młodzieży z regionu Loary** – w dn. 21.11.2022 r. gościliśmy w siedzibie MIR w Krakowie 44-osobową grupę uczniów wraz z opiekunami ze szkoły rolniczej we Francji z Rejonu Loary. W spotkaniu z młodzieżą uczestniczyli: Wiceprezes Zarządu MIR K. Janecka oraz Dyrektor H. Dankowiakowski.
2. **Wyjazd młodych rolników z Małopolski do Francji** – w dniach 22-26.11.2022 r. 5-osobowa grupa młodych rolników uczestniczyła w wyjeździe studyjnym, w ramach współpracy Izby z Regionem Owernia-Rodan Alpy. Uczestnicy wyjazdu odwiedzili kilka gospodarstw rolnych zajmujących się hodowlą bydła mlecznego; oraz uczestniczyli w targach dla młodych rolników, zorganizowanych w celu zachęcenia młodych ludzi do podjęcia zawodu rolnika. Jednym z punktów programu było też spotkanie z przedstawicielami tamtejszego Związku Młodych Rolników, podczas którego młodzi rolnicy z Małopolski i z Francji mogli podzielić się swoimi spostrzeżeniami na temat rolnictwa. Zarząd MIR przeznaczył kwotę w wysokości 1 770 zł na organizację wyjazdu.
3. **Izba prowadzi stałą współpracę z konsulacjami Rumunii, Chorwacji i Węgier.**

DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNA I WYDAWNICZA

1. **INFORMACJA BIURA MIR** – każdego miesiąca pracownicy Izby opracowują broszurę zawierającą informacje na temat: funkcjonowania podstawowych rynków rolnych, opublikowanych aktów prawnych dot. działalności rolniczej, aktualności branżowych, odpowiedzi na interwencje samorządu rolniczego, bieżącej działalności Zarządu i pracowników MIR. Comiesięczne opracowania dostępne są na stronie internetowej MIR w zakładce ANALIZY MIESIĘCZNE.
2. **INFORMATOR MIR** – w 2022 r. wydaliśmy 2 numery Informatora MIR: Nr 60(67) WIOSNA 2022 (1,5 tys. egz. – 5 626,80 zł), i Nr 61(68) JESIEŃ 2022 (2,5 tys. egz. – 7 499,10 zł). Łączny koszt wydruku i dostawy: 13 125,90 zł. Elektroniczne wersje bieżących i archiwalnych numerów dostępne są na stronie internetowej w zakładce INFORMATOR MIR.
3. **KALENDARZ MIR 2023** – W 2022 r. Izba wydała i przekazała do dyspozycji delegatów MIR 2 000 egz. kalendarza rolniczego na 2023 rok. Koszt wydruku i dostawy: 9 458,70 zł.
4. **STRONA INTERNETOWA MIR** (www.mir.krakow.pl) – na stronie zamieszczane są informacje związane z bieżącą działalnością Izby; interwencje podejmowane przez samorząd rolniczy i odpowiedzi na zgłaszane wnioski, które otrzymujemy z poszczególnych resortów lub instytucji; ważne dla rolników aktualności branżowe; opiniowane akty prawne. Znajdują się tu również informacje dot. struktury organizacyjnej i zakresu działalności MIR. Strona coraz chętniej

odwiedzana jest przez użytkowników sieci Internet – stan licznika na dzień 12.01.2023 r. (aktywny od 2008) to 1 908 943 odwiedzających. W minionym roku na stronie odnotowano 267 376 odwiedzin.

Dodatkowo, informacje publiczne zamieszczane są na podstronie BIP MIR (mir.krakow.pl/bip).

5. **FACEBOOK MIR:** pracownicy MIR na bieżąco publikują na profilu informacje dotyczące bieżącej działalności Izby, fotorelacje z wydarzeń oraz aktualności branżowe.
6. **YouTube:** w 2022 roku w serwisie YT MIR zamieszczono 3 filmy.
7. **MOJE GOSPODARSTWO, MOJĄ TWIERDZĄ** – broszura informacyjna nt. podstaw prawnych, zasad kontroli i wizytacji instytucji państwowych w gospodarstwach rolników, opracowana przez pracowników MIR w oparciu o informacje przekazane przez wojewódzkie inspektoraty i instytucje: PWIS, WIW, ARiMR, KOWR, WIORiN oraz WIOŚ. Opracowanie jest dostępne na www.mir.krakow.pl w zakładce AKTUALNOŚCI z dn. 11-03-2022.
8. **W ramach stałej współpracy z OT KOWR w Krakowie**, na tablicach informacyjnych biur izbowych – w tym szczególnie w siedzibie MIR w Krakowie – systematycznie wywieszane są ogłoszenia o organizowanych przetargach oraz wykazy nieruchomości (będących w Zasobie Nieruchomości Rolnych Skarbu Państwa) przeznaczonych na sprzedaż lub do dzierżawy.
9. **Współpraca z telewizją regionalną TVP3 Kraków** – Prezes Zarządu, Dyrektor oraz przedstawiciele rad powiatowych MIR brali udział w programach rolniczych, podczas których relacjonowali lub komentowali bieżące wydarzenia.

WSPIERANIE INICJATYW SŁUŻĄCYCH ROZWOJOWI OBSZARÓW WIEJSKICH I OCHRONIE WIEJSKIEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

- W 2022 roku przedstawiciele i pracownicy MIR uczestniczyli w dożynkach gminnych, powiatowych i wojewódzkich, oraz innych wydarzeniach mających na celu kultywowanie lokalnych tradycji, organizowanych przez władze samorządowe (tab. obok). Izba włącza się w organizację tych uroczystości zazwyczaj poprzez ufundowanie nagród konkursowych – ze środków przeznaczonych do dyspozycji rad powiatowych oraz z budżetu centralnego Izby. W 2022 r. przeznaczono na ten cel łącznie ok. 8 750 zł.
- Zwyczajowo, Zarząd oraz delegaci rad powiatowych MIR przeznaczają środki finansowe na zakup nagród dla laureatów różnego rodzaju konkursów. W 2022 r. przeznaczono na ten cel łączną kwotę w wysokości 5 125 zł, dofinansowując m.in. organizację takich konkursów jak:
 - Małopolski Konkurs Pasierek (MODR);
 - Przegląd Tradycji Wielkanocnych w Gminie Mucharz (KGW Jaszczurowa);
 - Konkurs Potraw Regionalnych „Górolskie Jodło”;

MIR na małopolskich świętach plonów w 2022 r.

- Święto Zabawki Ludowej w Stryszawie – 03-05.06.2022;
 - Dożynki w Czchowcie – 14.08.2022;
 - Dożynki w Proszowicach – 14.08.2022;
 - Dożynki powiatu miechowskiego w Książu Wielkim – 14.08.2022;
 - Dni Kozłowa – 15.08.2022;
 - Dożynki powiatu krakowskiego w Dubiu, Dolina Pstrąga – 20.08.2022;
 - Dożynki Gminne w Niedźwiedziu – 21.08.2022;
 - Dożynki Gminy Jordanów – 21.08.2022;
 - Dożynki Gminne w Stryszawie Dolnej – 21.08.2022;
 - Gołeckie Żniwogranie w Przybysławicach – 21.08.2022;
 - Dożynkowe spotkanie integracyjne w Konwencie Bonifratrów w Zebrzydowicach – 25.08.2022;
 - Dożynki Gminne w Kleczy Dolnej – 27.08.2022;
 - Dożynki Województwa Małopolskiego w Zielonkach – 27.08.2022;
 - Dożynki powiatu myślenickiego w Wiśniowej – 28.08.2022;
 - Dożynki Parafialne w Książnicach Wielkich – 28.08.2022;
 - Dożynki w Jeżówce – 28.08.2022;
 - Dożynki Gminne w Łapszachs Niżnych – 28.08.2022;
 - Dożynki Gminne w Ryczówku – 03.09.2022;
 - Dożynki powiatu nowosądeckiego w Nawojowej – 04.09.2022;
 - Dożynki powiatu suskiego w Zawoi – 04.09.2022;
 - Święto Plonów Łososina Dolna – 04.09.2022;
 - Dożynki Jasnogórskie w Częstochowie – 04.09.2022;
 - Dni Huculskie w Regietowie – 16-18.09.2022;
 - Święto Owoców w Gminie Raciechowice – 25.09.2022;
 - Święto Ziemniaka w Gminie Trzyciąż – 02.10.2022.
-
- Powiatowy Konkurs Potraw Regionalnych „O Złotą Warzechę” (GOK w Stryszawie);
 - Olimpiada Młodych Producentów Rolnych (ZMW WM);
 - Ogólnokrajowy Konkursu Bezpieczne Gospodarstwo Rolne (KRUS);
 - Konkursy plastyczne dla dzieci nt. bezpieczeństwa w gospodarstwach rolnych (OT KRUS).
- W 2022 r. Zarząd oraz delegaci RP MIR w Wieliczce zdecydowali o dofinansowaniu organizacji jubileuszy, w tym:
- 50-lecia powstania Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Wincentego Witosa i Muzeum W. Witosa w Wierzchosławicach;
 - 100-lecia OSP w Szarowie; 45-lecie OSP Dobranowice i OSP Golkowice;
- przeznaczając na ten cel łączną kwotę 1 588 zł.

INWESTYCJE MIR

- Montaż instalacji fotowoltaicznych na budynkach MIR w Tarnowie, w Nowym Sączu i w Wadowicach – to największa izbowa inwestycja w 2022 r., będąca realizacją wniosku delegatów WZ MIR zgłoszonego 16.12.2021 r. Inwestycję wykonała firma JKT SOLAR z siedzibą w Warszawie (dostawa, montaż i serwisowanie – 94 095 zł). Rady powiatowe MIR w: Bochni, Brzesku, Tarnowie, Wadowicach, Suchej Beskidzkiej, Oświęcimiu i Limanowej przekazały na ten cel kwotę w łącznej wysokości 17 702 zł.
- Montaż klimatyzatorów w biurze MIR w Wadowicach – decyzją Zarządu MIR przeznaczono na ten cel kwotę w wysokości 12 000 zł.

DELEGACI MIR, KTÓRZY ODESZLI W 2022/2023 r.

- ☞ Śp. Teresa Klaja (05.01.2022) – rolniczka z Kleczy Górnej (gm. Wadowice), była delegatką RP MIR w Wadowicach od 2015 r.
- ☞ Śp. Marek Krawczyk (12.01.2022) – rolnik z Berestu (gm. Krynica Zdrój), był delegatem RP MIR w Nowym Sączu od 2019 r.
- ☞ Śp. Józef Buczek (23.07.2022) – rolnik z Żeleznikowej Wielkiej (gm. Nawojowa), był delegatem RP MIR w Nowym Sączu od 2019 r.
- ☞ Śp. Marian Sołkowski (06.11.2022) – rolnik z Woli Batorskiej (gm. Niepołomice), był delegatem RP MIR w Wieliczce od 1999 r.
- ☞ Śp. Daniel Stępień (20.01.2023) – rolnik z Nawojowej Góry (gm. Krzeszowice), był delegatem RP MIR w Krakowie od 2011 r.

Opracowanie: Jolanta Kałmuk, biuro MIR w Krakowie

* * * * *

Jak zmienia się małopolskie rolnictwo – najważniejsze wnioski Powszechnego Spisu Rolnego 2020

Jolanta Kałmuk
Biuro MIR w Krakowie

W maju 2023 r. mija 19 lat od wejścia Polski do Unii Europejskiej. Od tego czasu – podobnie jak w pozostałych sektorach gospodarki – w polskim rolnictwie i na polskiej wsi nastąpiły zmiany, które trudno kwestionować.

Środki unijne przyczyniły się do postępu technologicznego, który objął zarówno pro-

dukcję rolną jak i przetwórstwo żywności. Nie można też pominąć działań wspierających infrastrukturę oraz rozwój kapitału ludzkiego – które łącznie z finansowym wsparciem skierowanym bezpośrednio dla rolników – przyczyniły się do ekonomicznego i społecznego rozwoju obszarów wiejskich.

Pewnym wyznacznikiem, pomocnym w dokonaniu obiektywnej oceny stanu polskiego rolnictwa, są dane liczbowe. Bazą szerokiego zakresu informacji o gospodarstwach rolnych – na szczeblach: ogólnokrajowym, regionalnym i lokalnym – są wyniki Powszechnego Spisu Rolnego (PSR), które służą do oceny zastosowanych i kreowania nowych narzędzi pomocowych w ramach WPR. Ostatni PSR w Polsce miał miejsce w 2020 roku, a zebrane wyniki analizowano w odniesieniu do spisu z roku 2010.

Poniższe opracowanie to synteza najważniejszych informacji, wskazujących na istniejące tendencje i zmiany, jakie nastąpiły w minionym dziesięcioleciu w rolnictwie małopolskim, na tle całego kraju.

Ogólna charakterystyka gospodarstw, struktura upraw i powierzchnia zasiewów

Utrzymująca się tendencja zmniejszania się liczby gospodarstw rolnych, przy jednoczesnym wzroście ich średniej powierzchni ogólnej oraz użytków rolnych (UR).

- ☐ W czerwcu 2020 r liczba gospodarstw rolnych w województwie małopolskim wyniosła 126,7 tys. i była mniejsza o 27,1 tys. (o 17,6%) niż w 2010 r. W skali kraju spadek liczby gospodarstw rolnych w tym okresie wyniósł 12,7%.
 - ☐ W całym kraju o 1,9% zmniejszyła się ogólna powierzchnia użytkowanych gruntów – w małopolskich gospodarstwach powierzchnia UR wyniosła 670,7 tys. ha i była mniejsza o 73,6 tys. ha (o 9,9%) niż 10 lat wcześniej.
 - ☐ Większy spadek liczby gospodarstw rolnych niż powierzchni użytkowanych gruntów skutkowałam wzrostem średniej powierzchni UR przypadającej na 1 gospodarstwo rolne z 3,87 ha w 2010 r. do 4,40 ha w 2020 r. Analogicznie, średnia ogólna powierzchnia małopolskiego gospodarstwa zwiększyła się z 4,84 ha do 5,29 ha. W kraju odnotowano wzrost średniej pow. ogólnej gospodarstwa z 11,26 ha do 12,65 ha, oraz z 9,85 ha do 11,35 ha UR.
- Zmiany w strukturze gospodarstw rolnych – wzrost znaczenia gospodarstw ukierunkowanych na produkcję rynkową.**
- ☐ W Małopolsce największy spadek liczby gospodarstw rolnych odnotowano w grupie obszarowej 1–5 ha, gdzie liczba gospodarstw zmniejszyła się o 20,9%, nadal jednak ta grupa gospodarstw dominuje (ponad 78% gospodarstw rolnych). Jednocześnie nastąpił znacz-

ny wzrost liczby gospodarstw dużych o powierzchni 20–50 ha UR (o 80%) oraz gospodarstw największych o powierzchni 50 ha i więcej UR (o 80,4%). Wśród gospodarstw średniej wielkości przybyło gospodarstw w grupie obszarowej 15–20 ha UR (o 31,1%), oraz 10–15 ha UR (o 7,4%). Co ciekawe zwiększyła się liczba gospodarstw najmniejszych, o powierzchni do 1 ha UR łącznie. W większości są to jednak gospodarstwa towarowe, prowadzące intensywną produkcję, np. szklarnie, fermy zwierząt – w Małopolsce odnotowano wzrost liczby takich gospodarstw o 4,1%, a w Polsce o 1,6%. W skali kraju również wzrosła liczba gospodarstw największych, należących do grup obszarowych 20 ha i więcej UR, przy czym największy wzrost (ponad 50%) dotyczy grupy obszarowej 50 ha i więcej UR. Z danych ogólnokrajowych wynika, że w analizowanym dziesięcioleciu o ponad 25% zmniejszyła się liczba gospodarstw o pow. 1–2 ha UR, a o ponad 16% tych o pow. 5–10 ha UR. W dalszym ciągu jednak ponad połowę ogółu gospodarstw stanowią te najmniejsze, tj. o powierzchni do 5 ha UR.

❑ Utrzymuje się regionalne zróżnicowanie struktury gospodarstw rolnych – województwa południowo-wschodnie charakteryzują się dużą liczbą drobnych gospodarstw rolnych (do 2 ha UR: w woj. małopolskim – 33,2%, podkarpackim – 32,3% oraz śląskim – 29,9%), podczas gdy w województwach północno-zachodnich dominują gospodarstwa największe obszarowo.

Wyniki PSR 2020 wykazały, że zaledwie 45% gospodarstw rolnych w woj. małopolskim produkowało na rynek – w kraju odsetek ten wyniósł prawie 71%. Spośród wszystkich małopolskich gospodarstw indywidualnych 37,5% produkowało głównie na sprzedaż, a 28,6% gospodarstw nie prowadziło sprzedaży ani nie przeznaczało produkcji na samozaopatrzenie – ich działalność rolnicza ograniczona była tylko do utrzymywania gruntów w dobrej kulturze rolnej.

❑ Pomimo tendencji spadkowej, nadal znaczna część gospodarstw indywidualnych przeznacza wytworzone produkty rolnicze głównie na samozaopatrzenie żywnościowe – w Małopolsce jest to 26,5%, w kraju ok. 16%. W okresie 2010–2020 zmieniły się przyczyny prowadzenia nietowarowej produkcji. Dawniej, w większości przypadków, było to istotne uzupełnienie niskich dochodów ludności wiejskiej (szczególnie gospodarstw domowych emerytów). Obecnie coraz częściej są to powody natury ekologicznej, zdrowotnej lub hobbyistycznej.

Spadek liczby gospodarstw ekologicznych

Według wyników PSR 2020 nastąpiło nieznaczne zmniejszenie liczby gospodarstw ekologicznych – ok. 18,4 tys. gospodarstw rolnych (1,4% ogółu gospodarstw) posiadało certyfikat rolnictwa ekologicznego lub było w trakcie konwersji na ekologiczne metody produkcji rolniczej. Produkcję ekologiczną prowadziły przede wszystkim gospodarstwa duże, stąd średnia wielkość UR przypadającej na 1 gospodarstwo stosu-

jące ekologiczne metody produkcji wynosiła 52,4 ha (w Małopolsce 22 ha). Spis przeprowadzony w Małopolsce wykazał, że ok. 664 gospodarstw rolnych (0,5% ogólnej liczby gospodarstw w województwie) posiadało certyfikat rolnictwa ekologicznego lub było w trakcie konwersji. Ekologiczne metody produkcji stosowano na pow. 14,6 tys. ha, co stanowiło 2,6% powierzchni użytków rolnych (w Polsce – 6,4%).

Szczegółowych informacji nt. rolnictwa ekologicznego dostarczają publikowane przez GIJHARS od roku 2001 raporty. *Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce*, obejmujący lata 2009–2010, dokumentował stały (licząc od 2004 r.), stabilny wzrost tego sektora, który trwał do roku 2013. Wzrost dotyczył zarówno liczby producentów prowadzących produkcję ekologiczną, jak i powierzchni użytków rolnych, na których stosowane były ekologiczne zasady gospodarowania. Z *Raportu* wynika, że w Polsce w grudniu 2010 r. działalność w zakresie rolnictwa ekologicznego prowadziło 20 582 producentów rolnych (ok. 20% więcej niż rok wcześniej). Najwięcej z nich prowadziło działalność na terenie województw: zachodniopomorskiego (2 373), warmińskomazurskiego (2 279) oraz małopolskiego (2 156). Natomiast łączna powierzchnia UR, na których prowadzona była produkcja ekologiczna, zwiększyła się o 24,7% w stosunku do roku 2009 r. i wynosiła 519 068,43 ha. Największą powierzchnię zajmowaną przez uprawy ekologiczne w Polsce – nieco powyżej 669 969 ha – odnotowano w 2013 r. W Małopolsce powierzchnia ekologicznych UR wynosiła wówczas 17 005 ha.

Począwszy od 2014 r. powierzchnia ekologicznych użytków rolnych stopniowo malała (do 484 676 ha w 2018 r.), i dopiero w 2019 i 2020 r. nastąpił niewielki wzrost (odpowiednio do 507 637 ha i 509 291 ha). Utrzymał się jednak trend spadkowy liczby ekologicznych producentów rolnych – zarówno w Polsce (z 18 637 do 18 575) jak i w Małopolsce (z 721 do 664).

Postępujące procesy specjalizacji produkcji

❑ Według PSR 2010 r. wśród małopolskich gospodarstw prowadzących działalność rolniczą dominowały gospodarstwa zajmujące się produkcją mieszaną, stanowiąc 67,1% ogólnej liczby gospodarstw rolnych.

W 2020 r. ich odsetek zmniejszył się (w porównaniu z 2010 r. o 13,6 p. proc.) na rzecz gospodarstw prowadzących wyłącznie produkcję roślinną, które stanowiły 45,9% ogółu gospodarstw. Odsetek gospodarstw zajmujących się wyłącznie produkcją zwierzęcą wyniósł, podobnie jak w 2010 r., 0,6%. W Polsce, w 2020 r. odsetek gospodarstw rolnych zajmujących się produkcją mieszaną wyniósł 43,6% (obniżył się o 17 p. proc.), natomiast zwiększył się udział gospodarstw prowadzących wyłącznie produkcję roślinną (55,8%).

□ W porównaniu do 2010 r. wzrosła też specjalizacja gospodarstw użytkujących sady – ich liczba w Małopolsce zmniejszyła się o 45,3% (w Polsce o 36,3%), przy jednoczesnym wzroście średniej powierzchni gospodarstw sadowniczych z 0,64 ha w 2010 r. do 1,10 ha w 2020 r. (w kraju z 1,50 ha do 2,28 ha).

Spadek powierzchni trwałych użytków zielonych

W efekcie zmiany w sposobie żywienia zwierząt gospodarskich, i ograniczenia wypasu pastwiskowego, w gospodarstwach rolnych powierzchnia TUZ w woj. małopolskim zmniejszyła się o 4,5% (w Polsce o 0,8%), przy czym zmniejszeniu uległa zarówno powierzchnia łąk, jak i areal pastwisk. Należy jednak zaznaczyć, że w Małopolsce udział łąk trwałych w ogólnej powierzchni UR, utrzymywanych w dobrej kulturze, wynosi 37,6% i jest najwyższy w całym kraju.

Wzrost powierzchni zasiewów

Wyniki PSR z 2020 r. wykazały, że w strukturze użytkowania gruntów dominowała powierzchnia zasiewów, która w całym kraju stanowiła 74,3% powierzchni UR w dobrej kulturze i wyniosła ok. 11 mln ha. Przy czym w minionym 10-leciu nastąpił wzrost ogólnej powierzchni zasiewów – w małopolskich gospodarstwach o 0,9%; w kraju o 5,7%. Należy zaznaczyć, że zróżnicowanie wielkości udziału powierzchni zasiewów w powierzchni UR w dobrej kulturze w poszczególnych województwach było dość znaczne. W województwie małopolskim powierzchnia zasiewów stanowiła zaledwie 54,1% powierzchni UR, ale aż 41,4% stanowiły trwałe użytki zielone, natomiast w województwie opolskim pod zasiewami było 90,8% powierzchni UR, a trwałe użytki zielone zajmowały łącznie 8,4% powierzchni UR.

Zmiany w strukturze zasiewów – efekt polityki rolnej i dopłat do upraw rolniczych, ale również zmian klimatycznych i zmian w systemie żywienia zwierząt gospodarskich.

W skali kraju, w ogólnej powierzchni zasiewów wzrósł udział roślin pastewnych, a zmniejszył się udział zbóż ogółem i ziemniaków. W Małopolsce również odnotowano spadek powierzchni uprawy ziemniaków (o 49,8%) oraz liczby gospodarstw zajmujących się ich uprawą (o 50,3%), jednak udział zbóż wzrósł o 4,1 p. proc. Szczególny wzrost nastąpił w powierzchni zasiewów kukurydzy uprawianej na ziarno wzrosła (o 176,7%), przy czym liczba gospodarstw uprawiających tę roślinę wzrosła o 45,2%. W krajowej strukturze zasiewów zbóż powierzchnia uprawy kukurydzy na ziarno wzrosła o 176,5%. Do innych istotnych zmian w strukturze zasiewów zaliczyć należy:

- wzrost powierzchni uprawy roślin strączkowych na ziarno;
 - dane ogólnokrajowe wskazują, że w 2020 r. rośliny strączkowe pastewne na ziarno zajmowały powierzchnię o 129,9 tys. ha (o 131,6%) wyższą niż w 2010 r., a powierzchnia uprawy strączkowych jadalnych wzrosła o 73,7 tys. ha (ponad 2,5-krotnie);
 - w Małopolsce odnotowano wzrost powierzchni uprawy roślin strączkowych pastewnych na ziarno o 58,1% (o 2,5 tys. ha), a strączkowych jadalnych – o 17% (0,4 tys. ha);
- wzrost powierzchni uprawy roślin oleistych, w tym rzepaku i rzepiku
 - w skali kraju powierzchnia uprawy tych roślin wzrosła o 3,6%;
 - w Małopolsce odnotowano niemal 2,5-krotny wzrost powierzchni rzepaku i rzepiku (z 5,4 tys. ha w 2010 r. do 13,3 tys. ha), przy czym liczba gospodarstw zajmujących się tymi uprawami wzrosła przeszło 4-krotnie.

Rolnicy z woj. małopolskiego posiadali w 2020 r.:

- 2,9% krajowej powierzchni zasiewów zbóż,
- 2,0% krajowej powierzchni zasiewów strączkowych jadalnych,
- 7,4% krajowej powierzchni zasiewów ziemniaków,
- 1,4% krajowej powierzchni upraw przemysłowych, w tym 0,5% krajowej powierzchni upraw buraków cukrowych,
- 8,6% krajowej powierzchni upraw warzyw gruntowych.

W 2020 r. w Małopolsce ponad połowa (58,1%) powierzchni zasiewów, w gospodarstwach prowadzących działalność rolniczą, znajdowało się na obszarze 5 powiatów: miechowskiego – 14,6%; krakowskiego – 13,8%; tarnowskiego – 11,2%; proszowickiego 10,7% i dąbrowskiego – 7,8%. Przy czym udział powierzchni zasiewów w powierzchni UR powiatu był najwyższy w pow. miechowskim (93,8%) i proszowickim (92,7%).

Jak zmienia się małopolskie rolnictwo – wnioski PSR 2020

W 2020 r. największym udziałem powierzchni zbóż w powierzchni zasiewów ogółem charakteryzował się powiat bocheński (82,9%), najmniejszy odsetek zanotowano w Nowym Sączu (61,6%).

Zwierzęta gospodarskie

- ❑ Wyniki PSR 2020 wskazują na pogłębiający się w województwie małopolskim spadek zainteresowania chowem/hodowlą zwierząt gospodarskich. W zestawieniu z poprzednim spisem rolnym odnotowano spadek:
- liczby gospodarstw rolnych utrzymujących zwierzęta gospodarskie (o 34,2%);
 - pogłowia większości gatunków (z wyjątkiem owiec), w tym zwłaszcza świń i kóz;
 - obsady zwierząt na 100 ha UR w gospodarstwach (z wyjątkiem owiec).

Średnia liczba zwierząt [w szt.] przypadająca na 1 gospodarstwo rolne zajmujące się chowem/hodowlą zwierząt gospodarskich

Gatunki	Polska		Małopolska	
	2010	2020	2010	2020
bydło	11,2	23	4	7
świnie	39,2	131	12	25
konie	2,7	4,4	2	3
kozy	4,7	7,2	4	4
owce	23,2	30,9	17	23
drób ogółem	255,8	615,5	74	96

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W Małopolsce, w porównaniu z informacjami z PSR 2010, spadła populacja: ■ kóz – o 66%, ■ świń – o 57,6% (w tym loch o 65%), ■ koni – o 39,1%, ■ drobiu ogółem – o 16,3%, ■ bydła – o 15,8% (w tym krów o 28%). W ciągu minionych 10 lat o 22% wzrosło поголовье owiec. W grudniu 2021 r. liczyło 68,2 tys. sztuk, tj. o 8,3 tys. sztuk (o 10,9%) mniej niż ro wcześniej (w tym maciorek – 40,7 tys. sztuk, tj. o 11,8% mniej). Liczebność stada stanowiła 25,7% поголовья krajowego.

- ❑ W ujęciu krajowym liczba gospodarstw prowadzących chów i hodowlę zwierząt gospodarskich również znacząco się zmniejszyła (o 36,9%). Jednocześnie, w gospodarstwach utrzymujących podstawowe gatunki zwierząt gospodarskich nastąpił wzrost obsady zwierząt na 1 ha UR, co wskazuje na intensyfikację chowu.
- ❑ Wyniki PSR 2020 potwierdziły też utrzymującą się regionalizację chowu i hodowli poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich. W produkcji mleka i żywca wołowego dominujące znaczenie mają województwa: mazowieckie, podlaskie i wielkopolskie. Natomiast w produkcji żywca wieprzowego wiodącą rolę odgrywają od lat województwa: wielkopolskie, mazowieckie, łódzkie i kujawsko-pomorskie.

Produkcja żywca drobiowego dominuje w województwie mazowieckim i wielkopolskim. Produkcja owiec jest tradycyjnie skupiona w województwie małopolskim.

Ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze

Przeobrażenia zachodzące w strukturze gospodarstw rolnych, jak również zmiany w zakresie specjalizacji produkcji, przekładają się na zmiany w zakresie racjonalizacji i optymalizacji w wyposażeniu gospodarstw rolnych w ciągniki, maszyny i urządzenia rolnicze.

❑ Analiza wyników dwóch ostatnich spisów rolnych wskazuje na wzrost liczby gospodarstw rolnych większych obszarowo (o pow. 30 ha i więcej UR) wyposażonych w ciągniki, jak również liczby ciągników w tych gospodarstwach.

Według PSR w czerwcu 2020 r. w województwie małopolskim:

- 80 tys. gospodarstw rolnych posiadało ciągniki rolnicze (o 9,5% mniej niż w 2010 r.). Odsetek gospodarstw rolnych wyposażonych w ciągniki w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych wahał się od 28,9% w Tarnowie do 79,9% w powiecie miechowskim.
- ogółem w gospodarstwach znajdowało się 106,4 tys. szt. ciągników (o 1,6% mniej niż w 2010 r.). W ujęciu terytorialnym najwięcej ciągników – ponad 10 tys. szt. – spisano w powiatach krakowskim (10,5 tys. szt.) i nowotarskim (10,4 tys. szt.), a najmniej w Nowym Sączu (0,2 tys. szt.).

Średnio w województwie małopolskim na 1 gospodarstwo wyposażone w ciągniki przypadało 1,3 szt. ciągnika (wobec 1,6 szt. w kraju). W gospodarstwach mniejszych obszarowo użytkujących do 15 ha UR przypadało średnio od 1,1 do 2,1 ciągnika na 1 gospodarstwo. Liczba ciągników systematycznie rosła wraz z powierzchnią użytkowanych gruntów i w grupie obszarowej powyżej 100 ha UR wyniosła 4,9 ciągnika na 1 gospodarstwo.

❑ Zmniejszyła się średnia powierzchnia UR przypadająca na 1 ciągnik, która wyniosła 5,2 ha wobec 5,5 ha w 2010 r. (w ujęciu krajowym z 10,5 do 10,3 ha UR). Zauważalnym trendem jest wzrost wartości wskaźnika wraz ze wzrostem powierzchni UR od 3,3 ha

(w kraju od 3,9 ha) – dla gospodarstw z grupy 1–2 ha UR, do 52,1 ha (w kraju 67,4 ha) – dla gospodarstw największych, liczących 100 ha i więcej UR.

- ❑ Analiza stanu wyposażenia małopolskich gospodarstw w maszyny i urządzenia rolnicze wykazała wzrost liczby kombajnów zbożowych o 13,2% (w kraju o 10,2%) i ziemniaczanych o 0,3% (w ujęciu krajowym nastąpił spadek o ok. 25%), przy jednoczesnym spadku liczby kombajnów buraczanych o 39,4% (w skali kraju o ok. 62%) i silosokombajnów o 60,7% (w kraju o ok. 68%). W woj. małopolskim o 20,9% zmniejszyła się też liczba opryskiwaczy sadowniczych (w kraju było ich o 1,4% więcej niż w 2010 r.), a o 4,4% ubyło opryskiwaczy polowych (w kraju o 5,8%).

Według wyników PSR 2020 w Małopolsce 60%, a w Polsce 70% użytkowników gospodarstw rolnych, zadeklarowało korzystanie, przy pracach rolniczych w gospodarstwie z maszyn lub urządzeń będących własnością innych gospodarstw, spółdzielni lub firm usługowych.

Nawożenie

Wyniki PSR 2020 wykazały, że w okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. w woj. małopolskim 72,7% gospodarstw rolnych (w kraju 81,5%) stosowało nawozy mineralne, wapniowe lub naturalne. Nawozy mineralne stosowało 49,9% (w kraju 71,4%) ogólnej liczby gospodarstw, a wapniowe 11,3% (w kraju 21,3%).

- ❑ W zestawieniu z poprzednim spisem rolnym odnotowano spadek liczby gospodarstw rolnych stosujących nawozy w ogóle, jednak poziom zużycia nawozów mineralnych w przeliczeniu na czysty składnik, łącznie azotowych, fosforowych i potasowych (NPK) był większy niż w 2010 r. (o 10,1% w kraju i o 27,8% w Małopolsce).
- ❑ W 2020 r. na 1 ha UR w dobrej kulturze rolnej w Małopolsce zużyto przeciętnie 86,6 kg czystego składnika NPK (w kraju 132,2 kg). W największym stopniu (o 80,6%) zwiększyło się zużycie nawozów potasowych (w skali kraju o 41,2%). Ponadto, pod uprawy zastosowano o 7,7% więcej nawozów azotowych (w kraju o 0,9%) i 21,2% więcej nawozów fosforowych (w kraju o 2%) niż przed 10 laty.

Regionalne zróżnicowanie intensywności produkcji roślinnej w Polsce przekłada się na różnice terytorialne w zużyciu nawozów mineralnych. W blisko połowie województw (dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, lubelskim, łódzkim, opolskim, pomorskim, wielkopolskim) nawożenie jest wyższe od średniego zużycia w kraju. Największe zużycie odnotowano w województwie opolskim – 190,6 kg NPK/ha, a najmniejsze w województwie małopolskim – 86,6 kg NPK/ha UR w dobrej kulturze rolnej.

- ❑ W całym kraju odnotowano ponad dwukrotny wzrost zużycia nawozów wapniowych (z ok. 41 kg do ok. 91 kg). W Małopolsce poziom zużycia nawo-

zów wapniowych w przeliczeniu na czysty składnik, w porównaniu z 2010 r., wzrósł prawie czterokrotnie (z 13,5 kg/ha do 53 kg/ha UR w dobrej kulturze) – mimo to w woj. małopolskim poziom wapnowania nadal należy do najniższych w kraju (obok woj. świętokrzyskiego - 51,4 kg/ha UR).

Niewątpliwie na wzrost zużycia tych nawozów wpłynął m.in. wprowadzony w 2019 r. „**Ogólnopolski program regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie**” i związane z nim dofinansowanie w ramach pomocy *de minimis*. Pomimo wzrostu nawożenia wapniowego jest ono nadal niewystarczające, z uwagi na utrzymujący się od wielu lat znaczny udział gleb o odczynie kwaśnym i bardzo kwaśnym, wymagających wapnowania.

- ❑ W Małopolsce, podobnie jak w całej Polsce, w porównaniu do 2010 r., nastąpił znaczący spadek (ok. 30%) użytkowników gospodarstw rolnych stosujących nawozy naturalne, co związane jest bezpośrednio ze zmniejszeniem się liczby gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie. W stosunku do wyników PSR 2010 w woj. małopolskim spadło zużycie gnojówki, obornika oraz gnojowicy odpowiednio o: 45,4%, 40,7% oraz 2,7%. W skali kraju zużycie gnojowicy wzrosło o ok. 73%, kosztem obornika i gnojówki, gdzie odnotowano spadek o ok. 44% i ok. 33%.

Źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego

- ❑ W porównaniu z PSR 2010 w Małopolsce udział gospodarstw, dla których głównym źródłem utrzymania (przekraczającym 50%) była działalność rolnicza wyniósł zaledwie 15,6% (wobec 30,3% w kraju), czyli o 2,3 p. proc. mniej niż w 2010 r. W skali kraju udział procentowy tych gospodarstw spadł z 10,2% do 9,6% (o 0,6 p. proc.). Oprócz działalności rolniczej źródłami dochodów dla tych gospodarstw były także:
 - praca najemna – dla 49,4% gospodarstw (w 2010 r. dla 53,8%),
 - emerytury i renty – dla 37,7% (w 2010 r. dla 41,3%),
 - działalność pozarolnicza – dla 16,6% (w 2010 r. dla 21,8%),
 - inne niezarobkowe źródła utrzymania (poza emeryturą i rentą) – dla 18,7% (w 2010 r. dla 7,8%).
- ❑ Jednocześnie wzrósł udział gospodarstw domowych utrzymujących się głównie z pracy najemnej (z 34,5% w 2010 r. do 38,8%) i z innych niezarobkowych źródeł.

Warto zauważyć, że w 2020 r. odsetek gospodarstw domowych uzyskujących główne dochody z pracy najemnej ponad dwukrotnie przewyższał odsetek gospodarstw, dla których głównym źródłem utrzymania była działalność rolnicza. Poza prowadzoną działalnością rolniczą i pracą najemną, głównym źródłem dochodów gospodarstw domowych są również: emerytury i renty (około 21%), prowadzona działalność pozarolnicza (prawie 10%) i inne niezarobkowe (poza emeryturą i rentą) źródła utrzymania (prawie 3%).

W 2020 r. w województwie małopolskim średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego, utrzymującego się głównie z działalności rolniczej, wyniosła 21,8 tys. euro standardowej produkcji, i była ponad dwukrotnie mniejsza niż w kraju (45,7 tys. euro).

Pracujący i nakłady pracy w gospodarstwach rolnych

- ❑ W porównaniu z danymi spisowymi z 2010 r. w województwie małopolskim o 32,8% **zmniejszyła się ilość nakładów pracy poniesionych w gospodarstwach rolnych** (w kraju o ok. 25%). Zdecydowaną większość nakładów pracy w rolnictwie ponoszą osoby wchodzące w skład rodzinnej siły roboczej, tj. pracujący użytkownik i członkowie rodziny użytkownika gospodarstwa. Wkład pracy poniesiony przez rodzinną siłę roboczą w gospodarstwach indywidualnych w czasie badanego dziesięciolecia również się zmniejszył – zarówno w Małopolsce (spadek o 34,1%), jak i w kraju (spadek o 29,1%).
- ❑ W zestawieniu z danymi PSR 2010 w woj. małopolskim o 50,7% wzrosły natomiast nakłady pracy najemnej w gospodarstwach indywidualnych (rodzinnych). Analiza danych ogólnokrajowych również wskazuje na znaczny wzrost liczby gospodarstw korzystających z usług firm zewnętrznych i pracy osób w nich zatrudnionych (tzw. pracowników kontraktowych) – z tego rodzaju siły roboczej skorzystało ponad 25% gospodarstw indywidualnych (6,2% w 2010 r.).

Wielkość ekonomiczna

- ❑ Gospodarstwa rolne w województwie małopolskim charakteryzują się mniejszą średnią wielkością ekonomiczną niż gospodarstwa w kraju, co wynika m.in. z mniejszej średniej powierzchni użytków rolnych.
- ❑ Najślabsze ekonomicznie gospodarstwa rolne w większości należały do najmniejszych grup obszarowych użytków rolnych. Ponad 52% małopolskich gospodarstw, zakwalifikowanych do klasy wielkości ekonomicznej 0–2 tys. euro, posiadało powierzchnię UR poniżej 2 ha.
- ❑ Wyniki PSR 2020 wykazały, że blisko 55% wojewódzkiej wielkości ekonomicznej wytwarzały gospodarstwa rolne o powierzchni 5 ha i więcej użytków rolnych, podczas gdy niemal 61% krajowej wielkości ekonomicznej wytwarzały gospodarstwa rolne o powierzchni 15 ha i więcej użytków rolnych.

W 2020 r. średnia wielkość ekonomiczna gospodarstwa rolnego w Małopolsce wyniosła 7 tys. euro, co oznacza wzrost o 1,9 tys. euro w porównaniu do 2010 r. W kraju wyniosła ona 20,3 tys. euro i od 2010 r. wzrosła o 7,7 tys. euro.

- ❑ Z ogólnej liczby małopolskich gospodarstw rolnych 82,4% charakteryzowało się wielkością ekonomiczną do 8 tys. euro (87,8% w 2010 r.), a zaledwie 0,6% gospodarstw należało do klas wielkości ekonomicznej ≤ 100 tys. euro (w 2010 r. – niespełna 0,3%). Dla porównania, w Polsce w 2020 r., 64,6% gospodarstw posiadało wielkość ekonomiczną poniżej 8 tys. euro, natomiast 3,2% charakteryzowała wielkość ekonomiczna co najmniej 100 tys. euro.
- ❑ W Małopolsce średnia wielkość ekonomiczna w poszczególnych typach rolniczych wahała się w zakresie od 4,6 tys. euro dla gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych, poprzez 9,5 tys. euro dla specjalizujących się w uprawach trwałych, oraz 17,6 tys. euro dla specjalizujących się w chowie zwierząt żywionych paszami treściwymi do 40,2 tys. euro dla gospodarstw specjalizujących się w uprawach ogrodniczych.

Zdaniem ekonomistów polskie rolnictwo zmienia się na lepsze jednak, dla utrzymania jego konkurencyjności w długim okresie, kluczowe jest przyspieszenie tempa tych zmian – szczególnie w zakresie koncentracji rolnictwa. Część ekspertów, jak też samych rolników, obawia się, że zagrożeniem dla dynamiki tych zmian jest wdrażana przez KE strategia Europejskiego Zielonego Ładu, która kładzie duży nacisk na wspieranie rolnictwa ekologicznego oraz skrócenie łańcuchów dostaw w sektorze rolno-spożywczym, m.in. poprzez skierowanie większych środków unijnych do mniejszych gospodarstw. Warto jednak pamiętać, że nowoczesne rolnictwo ekologiczne to przede wszystkim gospodarstwa wielkoobszarowe, tak więc kontynuacja, a nawet przyspieszenie przemian strukturalnych, których celem jest zwiększanie powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach pozostaje w zgodzie z nowymi celami stawianymi we Wspólnej Polityce Rolnej.

Materiały źródłowe:

- Powszechny Spis Rolny 2010. Raport z wyników. GUS, Warszawa 2011.*
- Powszechny Spis Rolny 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie małopolskim w 2020 r. US w Krakowie, Kraków 2022.*
- Powszechny Spis Rolny 2020. Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r. GUS, Warszawa 2022.*
- Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2009–2010. GIJHARS.*
- Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2019–2020. GIJHARS.*
- Rolnictwo w województwie małopolskim w 2021 r. Informacje sygnałowe. US w Krakowie.*

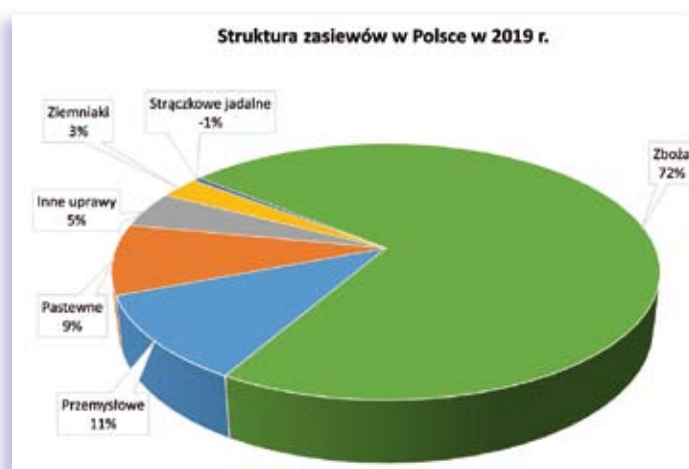
Sytuacja na rynku zbóż w Polsce w latach 2019-2022

Marcin Słowik
Biuro MIR w Tarnowie

Polska jest krajem, w którym większość ziemi ornej obsiana jest roślinami zbożowymi. Można powiedzieć, w dobie upadającej hodowli zwierząt (hodowla trzody chlewnej zanika ze względu na epidemię ASF, hodowla bydła mlecznego zmniejsza się ze względu na szalejące koszty energii elektrycznej i innych środków niezbędnych do pro-

wadzenia produkcji, hodowla owiec i kóz powoli staje się działalnością marginalną) oraz przy stosunkowo niewielkim udziale innych upraw roślinnych, że polskie rolnictwo uprawą zbóż (i kukurydzy) stoi. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego od wielu lat pod uprawę roślin zbożowych rolnicy przeznaczają ponad 70% ogółu dostępnych gruntów ornych.

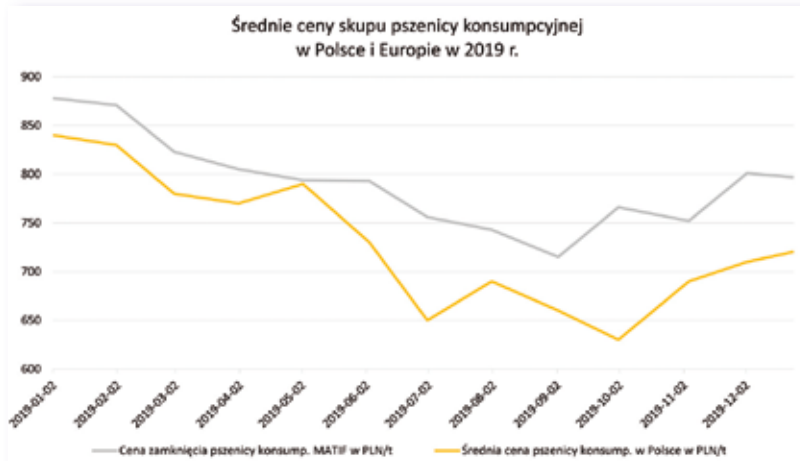
Eksport zbóż, wysoko ocenianych wśród zagranicznych odbiorców ze względu na cenę, jak również doskonałe parametry technologiczne, stanowi dużą część wolumenu polskiego eksportu produktów rolno-spożywczych. Znaczna ilość wyprodukowanych w Polsce zbóż przeznaczana jest również na konsumpcję na rynku wewnętrznym. I nie mówimy tu wyłącznie o produkcji mąk czy płatków, ale również o ziarnie przeznaczonym na produkcję pasz. Biorąc pod uwagę te informacje trzeba jasno zaznaczyć, że produkcja roślin zbożowych jest, dla polskiego rolnictwa, bardzo ważna. Ale, jak w każdej działalności gospodarczej, sama świadomość doniosłości problemu i poczucie odpowiedzialności za wykonywaną pracę nie jest wystarczającym argumentem motywującym rolników do podejmowania ryzyka, związanego z prowadzeniem produkcji w tych jakże niepewnych czasach. U podstaw decyzji o podjęciu działań związanych z prowadzeniem każdego rodzaju produkcji leży przede wszystkim chęć osiągnięcia satysfakcjonujących wyników eko-

nomicznych. Nikt, kto prowadzi działalność na własny rachunek, nie będzie miał motywacji do dalszego działania, jeśli jego praca nie zostanie godnie wynagrodzona. Reguła ta obowiązuje również w rolnictwie. Dlatego też środowiska rolnicze od lat apelują, do osób sprawujących władzę, na zwrócenie uwagi jak ważnym gospodarczo zagadnieniem jest problematyka utrzymania opłacalności produkcji rolnej, w tym również produkcji zbóż.

Okres ostatnich 4 lat mocno zweryfikował ocenę sytuacji gospodarstw prowadzących produkcję roślinną. Anomalia pogodowe – coraz częściej nawiedzające nasz kraj – każą przewidywać, że szanse na przyzwoity dochód związany z wysokimi plonami i dobrą jakością plonu roślin zbożowych są mocno niepewne.

Rok 2019

Wiosną 2019 r. rolnicy mieli nadzieję, że będzie to rok udany pod względem produkcji roślinnej. Jednak, po łagodnej zimie i stosunkowo udanym przedwiośniu, szybko nadszedł okres wiosennej suszy odpowiedzialnej za niedobory wody w tym ważnym dla wzrostu i rozwoju zbóż okresie. Skutek – słabsze niż oczekiwano krzewienie odmian ozimych oraz słabe i nierównomierne wschody odmian jarych. Następnie odnotowaliśmy okres zwiększonej ilości opadów. I znów, jak pamiętamy, okazało się, że jest ich za dużo i są zbyt obfite, skutkiem czego rośliny, które przetrwały poprzedni niekorzystny okres, uszkodzone zostały przez nawalne deszcze i utrzymujące się lokalnie zastoiska wodne. Mimo tak niekorzystnych warunków przebieg wegetacji na świecie pozwalał prognozować, że ogólne plony zbóż będą wysokie i pozwolą na zgromadzenie zapasów umożliwiających stabilizację cen na rynku. Prognozy te, i późniejsze wyniki światowych zbiorów, spowodowały, że praktycznie przez cały 2019 r. ceny zbóż na krajowym rynku notowały tendencję spadkową. Podobne obniżki cen dotknęły również pozostałe rośliny zbożowe. Sytuacja na rynkach zaczęła się stabilizować pod koniec roku, gdy ceny podstawowych zbóż wzrosły o ok. 12-15% w stosunku do cen z sierpnia. Nadal jednak były one niższe niż przed rokiem.

Rok 2020

Rok 2020 nie przyniósł rolnikom – producentom zbóż – powodów do radości. Już w grudniu 2019 r. szero- kim echem rozniosła się informacja o pierwszych w Eu- ropie przypadkach zachorowań spowodowanych przez SARS-CoV-2, czyli COVID-19. Rozprzestrzenianie się wirusa przyniosło, w trakcie roku, wiele perturbacji i skomplikowało możliwość prawidłowego prowadze- nia działalności gospodarczej, w tym również produk- cji rolnej. Eskalacja obostrzeń związanych z pandemią utrudniała nie tylko pracę w gospodarstwie, ale spo- wodowała zerwanie wielu ważnych ciągów logistycz- nych. Wprawdzie, w początkowym okresie pandemii tj. na przełomie lutego i marca, ceny zbóż na giełdach gwałtownie rosły z uwagi na próbę szybkiego zwięk- szenia zapasów ziarna nagromadzonych w zakładach przetwórczych. Jednak działania podejmowane przez polityków – służące według nich ograniczeniu liczby zachorowań, a polegające na wprowadzaniu kolejnych etapów obostrzeń i ograniczaniu przemieszczania się obywateli, zwieńczone wprowadzeniem restrykcji określanych mianem lockdownu – spowodowały zamknięcie wielu podmiotów, szczególnie z związanych z sektorem HoReCa (Hotel, Restaurant, Catering/Café). Efektem ograniczenia działalności restauracji, stołówek szkolnych itp. było oczywiście zmniejszenie popytu na produkty żywnościowe, w tym przetwory zbóż. Odbiło się to oczywiście niekorzystnie na cenach oferowanych za skupowane ziarno. Po gwałtownym załamaniu cen, na przełomie lipca i sierpnia, rozpoczął się powolny proces ich odbudowania w kolejnych miesiącach.

Rok 2021

Rozpoczęta w jesieni 2020 roku tendencja wzrostowa na rynkach zbóż utrzymywała się przez cały 2021 r. Oczywiście w okresie żniw nastąpiła korekta cen sku- pu, jest to jednak zjawisko o charakterze stałym i nie wpływa nadmiernie na ocenę opłacalności produkcji zbóż. Rolnicy, którzy specjalizują się w tej gałęzi pro- dukcji potrafią doskonale ocenić czy okresowa obniżka cen ziarna wymusza szybką jego sprzedaż, czy też sta- nowi raczej zachętę do przechowania go we własnych magazynach i sprzedaży w późniejszym okresie. Gene- ralnie, końcówka roku 2021 stanowiła okres stabilizacji tendencji wzrostowych cen zbóż. Przykładowo, średnia cena skupu pszenicy w Polsce wynosząca w styczniu ok. 720-750 zł/t. osiągnęła w listopadzie poziom 1 400 zł/t.

Rok 2022

Rok 2022 okazał się być kolejnym, w którym wystą- piły okoliczności nieprzewidywalne z punktu widzenia rolników. Nikt bowiem nie przypuszczał, że w 2. de- kadzie XXI w. w Europie wybuchnie, na pełną skalę, konflikt zbrojny. Odcisnął się on natychmiast nie tyl- ko na zdarzeniach politycznych, ale – może nawet bar- dziej – na wydarzeniach gospodarczych. Problem jest tym bardziej złożony, że konflikt zbrojny objął swoim zasięgiem nie tylko 2 graczy znajdujących się w czoło-

wej grupie światowych eksporterów zbóż, ale również głównego dostawcę paliw dla dużej części krajów euro- pejskich i kraj, który służył jako główny kraj tranzyto- wy dla tych surowców. Efektem tego było dramatyczne zmniejszenie ilości dostarczanych do Europy surowców energetycznych, a co za tym idzie również: gwałtowny wzrost cen oleju napędowego, zahamowanie produkcji nawozów azotowych (wymagającej dużych ilości gazu ziemnego), niepewność co do możliwości wysuszenia ziarna pochodzącego z tegorocznych zbiorów (szcze- gólnie u rolników, którzy posiadają suszarnie opalane gazem ziemnym) itp. Inną stroną wojny w Ukrainie był również ogromny, a w znacznej części niekontrolowa- ny, napływ na nasz rynek ziarna pszenicy i kukurydzy z Ukrainy. Pomimo zapewnień polityków o tranzytowej roli naszego kraju wszyscy, którzy interesują się kondy- cją rynku zbóż w Polsce wiedzą, że duża część ziarna, po przekroczeniu naszej wschodniej granicy, pozostała w magazynach firm zajmujących się obrotem zbożami. Spowodowało to oczywiście znaczne obniżki cen sku- powych. W chwili obecnej politycy europejscy dysku- tują nad uruchomieniem mechanizmów refundacji po- niesionych przez rolników strat. Jakie będą efekty tych rozmów, dowiemy się najprawdopodobniej w lutym lub marcu 2023 r. Nie należy się jednak spodziewać cudów. Rolnicy – producenci zbóż otrzymają najprawdopodob- niej zapomogi w wysokości kilkuset lub, w przypadku dużych producentów, kilku tysięcy złotych. Czy zrekomp- ensują one znaczne podwyżki kosztów podstawowych środków produkcji (nawozów azotowych i oleju napę- dowego) i spadek cen skupu ziarna, wywołany nadmier- ną podażą zapasów naszych wschodnich sąsiadów? Jest to bardzo wątpliwe. A pamiętać musimy, że przed rol- nikami kolejny rok, w perspektywie którego jest dalsza eskalacja działań wojennych za naszą wschodnią grani- cą, co skutkować może jeszcze wieloma gwałtownymi zawirowaniami na rynkach europejskich i światowych.

PS: Od 2 lat społeczeństwo polskie zdaje egzamin z solidarności z narodem ukraińskim udzielając mu wsparcia na każdym polu. Niestety, brak odpowiedniej reakcji administracji państwowej w kwestii tranzytu zbóż i innych płodów rolnych z Ukrainy, totalnie zdezo- organizował polski rynek. Na dzień dzisiejszy głów- nym problemem jest zagospodarowanie 7 mln ton zboża, które zalega w polskich magazynach. Dotyczy to przede wszystkim tzw. zboża technicznego, które nadaje się tylko do spalania w elektrowniach, do pro- dukcji bioetanolu lub do produkcji płyt meblowych. Od sprawności rządzących, w zakresie rozwiązania tego problemu – nie tylko na rynku zbóż ale również rzepaku, miodu i mleka – będzie zależała kondycja polskich gospodarstw rolnych w najbliższym okresie.

Henryk Dankowiakowski, 19.04.2023 r.

Rynek produkcji zwierzęcej w latach 2019-2022

Joanna Krasicka
Biuro MIR w Krakowie

Rynek trzody chlewnej

Po pierwszych miesiącach niskich cen w roku 2019 nastąpił ich wzrost, który utrzymał się do grudnia. Jak podaje GUS, przeciętna krajowa cena skupu żywca wieprzowego w omawianym okresie wyniosła 5,39 zł/kg (o 23% wyższa niż w 2018 r.). W Małopolsce również odnotowano ceny wyższe niż rok wcześniej

– zarówno w skupie jak i w obrocie targowiskowym. Za kg żywca wieprzowego w skupie płacono średnio 5,46 zł/kg, natomiast na targowiskach uzyskiwano cenę 5,69 zł/kg. Odnotowane wzrosty cen, zarówno w Małopolsce jak i na rynku krajowym, wynikały z sytuacji na rynku europejskim, gdzie nastąpił wzrost importu produktów wieprzowych przez Chiny, w których – w związku z rozprzestrzenieniem się ASF – zmniejszyło się pogłowie trzody chlewnej. Wraz z poprawą uwarunkowań produkcyjno-rynkowych wzrosła rentowność produkcji żywca. Poprawa opłacalności chowu trzody chlewnej oraz wzrost cen skupu żywca wieprzowego przyczyniła się do wzrostu krajowego pogłowia trzody chlewnej, odnotowując na początku grudnia 2019 r. stan 11 215,5 tys. sztuk (wyższe o 187,8 tys. szt. niż w roku 2018). Poprawa opłacalności niestety nie wpłynęła na wzrost pogłowia w Małopolsce, gdzie pogłowie trzody chlewnej zmniejszyło się o 5,3% i liczyło 135,9 tys. szt.

Z niekorzystnych czynników wpływających na chów należy wymienić wystąpienie kolejnych przypadków pomoru świń (ASF) i wiążący się z tym ubój sanitarny. W 2019 r. odnotowano 48 nowych ognisk (od początku wystąpienia choroby do grudnia 2019 r. stwierdzono 262 ognisk ASF). W związku z sytuacją z ASF uruchomiono wsparcie. Hodowca otrzymujący zakaz hodowli i chowu świń mógł wnioskować do ARiMR o wsparcie finansowe w związku z utraconymi dochodami z tytułu prowadzenia produkcji świń.

W roku 2020 wybuchła pandemia COVID-19 a wraz z nią wprowadzono wiele restrykcji wywołujących utrudnienia w przepływie towarów na rynkach zagranicznych i krajowym, które wpłynęły na spadek cen skupu żywca wieprzowego. Zmniejszony popyt ze strony gastronomi, poprzez zamknięcie restauracji, barów i stołówek, w sposób znaczący przyczynił się do

spadku cen. W czerwcu, wraz z „odmrażaniem gospodarek” i luzowaniem restrykcji związanych z panującą pandemią, tendencja spadkowa wyhamowała. Niestety, w II połowie roku Chiny wstrzymały import wieprzowiny do swojego kraju z powodu wykrycia ognisk ASF w krajach UE, w tym w Polsce. Konsekwencją tego było powstanie nadwyżki żywca na rynku unijnym. Sytuacja ta spowodowała dalsze spadki cen, przeciętnie za żywiec wieprzowy płacono 5,13 zł/kg co stanowiło 4,8% mniej niż w roku 2019. Spadek cen skupu żywca wieprzowego spowodował pogorszenie rentowności produkcji wobec roku poprzedniego, przy odnotowanym na początku grudnia 2020 r. wyższym o 4,6% pogłowiu trzody chlewnej (11 727,4 tys. sztuk). W porównaniu ze stanem w grudniu 2019 r. o 9,5% wzrosło również pogłowie świń w Małopolsce (do 148,9 tys. szt.). W dalszym ciągu negatywnie funkcjonowanie rynku trzody chlewnej wpływała sytuacja z ASF i wystąpienie kolejnych przypadków w Polsce i związany z tym ubój sanitarny. W 2020 r. odnotowano 4 155 przypadków zakażeń (dwa razy więcej niż rok wcześniej) i wyznaczono 103 ogniska.

W roku 2021, zarówno na rynku unijnym oraz silnie skorelowanym z nim rynku krajowym, obserwowano dalszy spadek cen skupu żywca wieprzowego, spowodowany głównie mniejszym popytem ze strony Chin podyktowanym nowymi ogniskami ASF w Europie. Na rynku nadal panowała nadwyżka żywca, co wpłynęło o na dalszy spadek cen wieprzowiny. Przeciętna krajowa cena skupu żywca wieprzowego wyniosła 4,79 zł/kg (o 6,6% mniej niż w roku poprzednim). W Małopolsce natomiast za 1 kg żywca wieprzowego płacono 4,92 zł (mniej o 8,5%). Wraz ze spadkiem cen dalszemu pogorszeniu uległa rentowność produkcji, przy krajowym pogłowiu kształtującym się na poziomie 10 242,4 tys. sztuk (niższym o 12,7% wobec roku 2020). Spadek pogłowia trzody chlewnej – do 109,7 tys. sztuk – odnotowano również w Małopolsce. Trudną sytuację na rynku pogłębił fakt wykrycia kolejnych 124 ognisk zakażenia ASF i konieczny ubój asekuracyjny.

W roku 2022 branża powoli wychodziła z kryzysu związanego z pandemią COVID-19, jednak działania zbrojne Rosji na Ukrainie spowodowały wzrost cen m.in. zbóż i energii, podwyższając koszty produkcji co negatywnie wpłynęło na jej opłacalność. Pomimo wysokich cen w skupach, rentowność produkcji nie była zadowalająca. Krajowe pogłowie trzody chlewnej dramatycznie spadło – do 8,9 mln sztuk, ubyło ponad 1,2 mln sztuk trzody chlewnej i 20% stad. Tak

dramatycznych spadków nie odnotowano w polskim sektorze wieprzowiny nigdy wcześniej. Trudna sytuacja na rynku krajowym wynikała z braku opłacalności

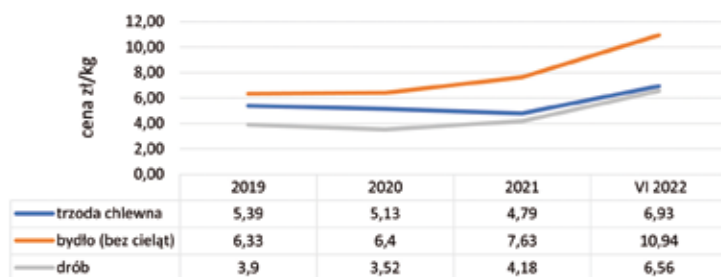
Pogłowie zwierząt gospodarskich w Polsce i w Małopolsce w latach 2019-2021

	2019		2020		2021	
	Polska	Małopolska	Polska	Małopolska	Polska	Małopolska
trzoda chlewna [tys. szt.]	11 215,5	135,9	11 727,4	148,9	10 242,4	109,7
bydło [tys. szt.]	6 261,6	169,0	6 278,9	176,8	6 378,7	165,9
drób [mln szt.]	201,0	4,9	205,8	4,9	190,1	5,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rynek produkcji zwierzęcej w latach 2019-2022

Przeciętne krajowe ceny skupu żywca rzeźnego [zł/kg] w latach 2019-2022

produkcji w latach 2020-2021, bardzo wysokich i ciągle rosnących kosztów produkcji oraz ASF, który w dalszym ciągu ogranicza dostęp do rynków azjatyckich.

Rynek wołowiny

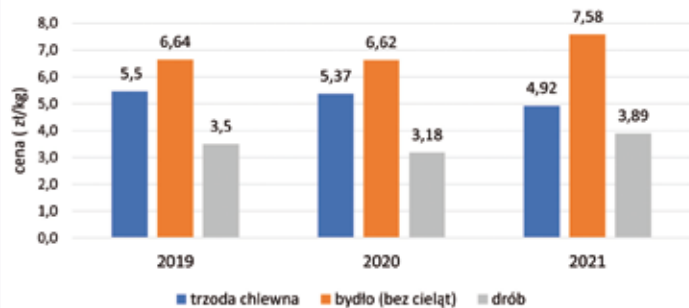
Rok 2019 rozpoczął się od wykrycia nieprawidłowości w jednym z zakładów mięsnych w Polsce, co wpłynęło na zmniejszenie popytu na polską wołowinę na rynkach zagranicznych. Na skutek mniejszego eksportu spadły ceny skupu żywca wołowego, co z kolei – przy wzroście cen pasz – przyczyniło się do spadku opłacalności produkcji, a w dalszej konsekwencji do wyhamowania trendu wzrostowego pogłowia bydła. W grudniu 2019 r. krajowe pogłowie wynosiło 6261,6 tys. szt. i było o 78,3 tys. szt. wyższe niż w grudniu 2018 r. W Małopolsce odnotowano nieznaczny spadek pogłowia bydła – do 169 tys. szt. Przeciętna krajowa cena skupu żywca wołowego (bez cieląt) była niższa o 3,7% wobec roku poprzedniego i wyniosła 6,33 zł, natomiast w Małopolsce za kg żywca wołowego płacono w skupie średnio 6,64 zł.

W roku 2020, obok uwarunkowań podaży-popytowych, na poziom cen produktów rolnych w kraju wpływał również poziom cen u największych producentów UE oraz wysokość kursu złotego do euro i dolara. W omawianym okresie, przy odnotowanej zmniejszonej krajowej podaży, przeciętna krajowa cena skupu żywca wołowego (bez cieląt) w wadze żywej wyniosła 6,40 zł/kg (dane GUS) – o 1,1% więcej niż w roku poprzednim. W Małopolsce średnio uzyskiwano 6,62 zł/kg. W odniesieniu do 2019 r. krajowe pogłowie bydła pozostało prawie na niezmiennym poziomie (6 278,9 tys. sztuk). W ujęciu regionalnym, w Małopolsce pogłowie bydła wzrosło o 4,6% i liczyło 176,8 tys. sztuk.

W roku 2021 krajowa produkcja żywca wołowego (łącznie z cielęcym), w przeliczeniu na mięso (w wadze bitej), wyniosła 560 tys. ton (w tym w Małopolsce 21,6 tys. ton), utrzymując poziom zbliżony do roku poprzedniego. Przy utrzymującej się zmniejszonej krajowej podaży przeciętna roczna cena skupu żywca wołowego (bez cieląt) w wadze żywej wzrosła o 19,2% do poziomu 7,63 zł/kg. W Małopolsce uzyskiwano cenę 7,58 zł, o 14,5% większą niż w 2020 r. Krajowe pogłowie nieznacznie się zwiększyło osiągając poziom 6 378,7 tys. sztuk (wzrost o 1,6% w porównaniu do roku 2020), a w Małopolsce liczyło 166 tys. sztuk i było o 10,8 tys. sztuk (o 6,1%) mniejsze niż przed rokiem.

W pierwszej połowie 2022 r. odnotowano dynamiczny wzrost cen, które w maju osiągnęły maksimum (średnia cena skupu w Polsce wyniosła 11,72 zł/kg (+61% wobec 2021 r.). W kolejnych miesiącach ceny pozostawały już w trendzie spadkowym. Wzrost cen, mający miejsce w pierwszej połowie roku oraz relacja cen żywca do paszy wpłynęły na poprawę rentowności produkcji dając impuls do rozwoju chowu bydła mięsnego. W porównaniu do roku poprzedniego wzrosło również krajowe pogłowie bydła (o 1%). Rok 2022 dla hodowców i producentów bydła mięsnego przyniósł najwyższe, bo 40-procentowe wzrosty cen. Bardzo wysoka opłacalność produkcji z ostatnich kwartałów 2022 r. przyczyniła się do rosnącej podaży żywca wołowego i spadku popytu, co wywołało obniżenie cen, które – według ekspertów – będzie miało miejsce również w roku 2023. Analitycy rynku zgodnie twierdzą, że punkt zwrotny dla rynku wołowiny jest za nami i teraz nastąpi schłodzenie koniunktury.

Przeciętne ceny skupu żywca rzeźnego [zł/kg] w województwie małopolskim w latach 2019-2021

Rynek drobiu i jaj

W roku 2019 rynek drobiu wykazywał się stabilnością. Polska umocniła się na pozycji lidera w branży drobiarskiej. Przy rosnącym eksporcie mięsa drobiowego krajowa produkcja była większa w porównaniu do roku 2018 o 4,1% (2 704 tys. t wbc). Pomimo konkurencji na rynkach zbytu utrzymał się wzrost produkcji żywca drobiowego a przeciętna krajowa cena drobiu rzeźnego wyniosła 3,90 zł/kg i była o 3,5% wyższa niż w roku poprzednim. Tymczasem, w omawianym okresie, w Małopolsce za kg drobiu rzeźnego płacono w skupie średnio 3,50 zł. W roku 2019 rosła także produkcja krajowa jaj (12 056 mln sztuk, wzrost o 2,1% wobec 2018 r.) oraz wydajność kur niosek (roczna liczba jaj od 1 kury niosek wyniosła 220 szt. wobec 217 szt. w 2018 r.). W Małopolsce skupiono 69 mln sztuk jaj konsumpcyjnych, przeciętnie za 1 jajo kurze płacono w skupie 0,23 zł, natomiast na targowiskach można było uzyskać cenę 0,87 zł/szt.

Rok 2020 to umocnienie Polski na pozycji lidera w produkcji mięsa drobiowego. Nadal utrzymywał się wzrost produkcji żywca drobiowego choć na rynkach zbytu gościła coraz większa konkurencja. Wybuch pandemii ograniczył popyt zwłaszcza ze strony gastronomii, pojawiły się trudności ze sprzedażą przy

jednocześnie utrzymującej się wysokiej podaży surowca. Czynniki te wpłynęły na spadek ceny drobiu rzeźnego, za kg którego średnio w kraju płacono 3,52 zł, natomiast w Małopolsce 3,18 zł (mniej o 9,1%). Spadek o 2,6% (11 740 mln szt.) odnotowano również w krajowej produkcji jaj kurzych, natomiast wzrosła nieśność kur (230 szt./rok/1 kura nioska).

W roku 2021 na krajowym rynku drobiu nadal panowała wysoka podaż, przy jednoczesnym ograniczeniu popytu i występujących trudnościach w sprzedaży, spowodowanych trwającą pandemią COVID-19. Przy tych czynnikach przeciętna krajowa cena drobiu rzeźnego wynosiła 4,18 zł/kg, a w Małopolsce 3,89 zł/kg. W porównaniu do roku 2019 spadła natomiast o 6,6% krajowa produkcja jaj kurzych, która wyniosła 10 971 mln sztuk. Dalszej poprawie uległa wydajność kur niosek do rocznej liczby 236 szt.

W 2022 roku nastąpił wzrost globalnej konsumpcji drobiu, jednak w związku z wystąpieniem ptasiej grypy we Francji i innych krajach UE odnotowano spadek produkcji na rynku unijnym. Wprowadzony zakaz importu drobiu z krajów dotkniętych ptasią gripą i idący za tym malejący eksport, a także wysokie koszty produkcji, wpłynęły na ograniczenie produkcji w krajach UE. Ograniczona podaż żywca drobiowego, przy wysokim popycie, stymulowała wzrost cen żywca. Wysokie ceny pasz, nośników energii, ptasia grypa oraz wojna na Ukrainie spowodowały latem ograniczenie pogłowia kur w Polsce, Europie i na świecie, co skutkowało gwałtownymi wzrostami cen na rynku jaj. W porównaniu do 2021 r. potencjał produkcyjny Polski zmalał o 24%. Odbudowa stad kur nieśnych to proces rozłożony w czasie, trwający miesiące, dlatego wysokie ceny jaj utrzymywały się do końca 2022 r. i zapewne pozostaną wysokie w I kwartale 2023 r. Tymczasem, Główny Lekarz Weterynarii zwrócił się do Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt o odzyskanie przez Polskę statutu kraju wolnego od ptasiej grypy, a do państw, które wprowadziły na Polskę restrykcje z tego tytułu, o ich uchylenie, co zapewne pozytywnie wpłynie na rynek.

Rynek mleka

Odnotowany w roku 2019 wzrost cen surowca na zagranicznych rynkach wpłynął na poprawę opłacalności produkcji mleka oraz dalszy wzrost produkcji w Polsce. W omawianym roku produkcja wyniosła 14 090 mln l i była o 2,3% wyższa niż w roku poprzednim. W 2019 r. wzrósł również krajowy skup mleka (wzrost o 1,8% wobec 2018 r.) do poziomu 11 827,9 mln litrów. Przeciętna krajowa cena mleka w skupie ukształtowała się na poziomie 135,27 zł/hl. W Małopolsce w roku 2019 skupiono natomiast 135 mln l mleka, mniej o 3,4% wobec roku 2018, po średniej cenie 124,89 zł/hl (wyższej o 1,2% w porównaniu do poprzedniego roku).

W roku 2020 odnotowano dalszy wzrost produkcji krajowej co wpłynęło na wzrost podaży mleka w kraju. W porównaniu do roku 2019 wzrosła (o 2,2%) również przeciętna krajowa cena w skupie. Za 1 hl surowca pła-

cono przeciętnie 138,24 zł. Obserwowany od 2007 r. wzrost skupu mleka kontynuowany był również w roku 2020. Wobec roku poprzedniego producenci mleka dostarczyli o 2,4% więcej surowca do skupów (12 109 mln litrów mleka). W Małopolsce, w roku 2020, skupiono 138 mln hl mleka krowiego (wzrost o 2,3%) po średniej cenie skupu 125,51 zł/hl.

W roku 2021 rynek mleka w Polsce musiał mierzyć się z trwającą pandemią COVID-19, ale również z rosnącymi kosztami produkcji. Wartość skupu mleka nieznacznie wzrosła osiągając poziom 12 162,7 mln litrów surowca. Przeciętna krajowa cena skupu 1 hl surowa wyniosła 156,93 zł i była o 13,5% wyższa niż w roku poprzednim. Producentów jednak niepokoiły rosnące ceny produkcji, które negatywnie wpływały na opłacalność produkcji, niwelowały zyski i ograniczały inwestycje. W roku 2021 na rynku mleka w Polsce obserwowano proces konsolidacji – część firm mleczarskich postanowiło się połączyć, część zlikwidowano w związku z nieopłacalnością produkcji. Inną zauważalną zmianą na rynku było przekształcanie się spółdzielni mleczarskich w spółdzielnie skupowe. W Małopolsce, w omawianym okresie, skupiono 128,4 mln l mleka krowiego (mniej o 7,0 % niż w roku 2020). W porównaniu do poprzedniego roku w skupie sprzedającym oferowano średnią cenę wyższą o 13,7% - na poziomie 143 zł/hl surowca.

Rok 2022 był okresem rekordowych cen skupu tego surowca, wg GUS za 1 hl surowca w Polsce płacono w grudniu 275,47 zł i była to cena o 49,6% wyższa niż w roku 2021. Entuzjazm wynikający z wysokich cen na rynku studziły jednak rosnące koszty produkcji, w tym rosnące ceny pasz, nawozów i energii. Koszty produkcji nie zachęcały do rozwoju produkcji mleka surowego. W okresie do września poziom dostaw surowca do zakładów przetwórczych w krajach UE był niższy o 1,5%. Na tym tle wyróżniała się Polska, gdzie skup był wyższy w odniesieniu do roku poprzedniego. Dodatkowo, od stycznia 2023 powracające stawki VAT na energię, nawozy i paliwo podwyższyły koszty produkcji mleka. Przewidywane w 2023 r. spowolnienie gospodarcze przyczyni się zapewne do spadku popytu na produkty mleczne stąd wydaje się, że na rynku cen skupu mleka będzie się kształtował trend spadkowy, a w konsekwencji spadek cen produktów mlecznych.

Opracowanie tekstu i materiałów graficznych na podstawie danych GUS.

Analiza uwarunkowań produkcji warzyw w latach 2019-2022

Dorota Korepta-Kura
Biuro MIR w Krakowie

Produkcja warzyw grunтовых to typowy „warsztat pod chmurką”, a ilość i jakość zebranych plonów w znacznej mierze zależy od pogody, która nie zawsze jest dla rolników sprzyjająca.

W roku 2019 – podobnie jak w 2018 – ze względu na długotrwałą suszę, warunki wegetacji warzyw gruntowych były bardzo trudne. Deficyt wody w gle-

bie po zimie, spotęgowany brakiem opadów i ekstremalnymi temperaturami wiosną i latem, znacznie ograniczył plonowanie, a w konsekwencji również zbiory większości gatunków warzyw, szczególnie odmian wczesnych. Jedynie na plantacjach nawadnianych plony były zadawalające.

Warunki pogodowe miały wpływ także na ziemniaki. Bardzo wysoka temperatura powietrza w czerwcu oraz znaczny deficyt opadów przypadły na czas wiązania bulw i początkowego wzrostu masy ziemniaków (największego zapotrzebowania roślin ziemniaka na wodę) i znacząco ograniczyły ich potencjał plonotwórczy. Pojawiające się od września opady wpłynęły korzystnie na plon warzyw odmian późniejszych, szczególnie kapusty, kalafiorów i brokułów.

W efekcie suszy w 2019 roku zgromadzono mniejsze zapasy warzyw, przez co były one wyjątkowo drogie w pierwszych miesiącach 2020 roku. Szczególnie wysoka była cena pietruszki korzeniowej – na placu hurtowym Rybitwy w Krakowie za kg tego warzywa trzeba było zapłacić od 6 zł do 18 zł. W okresie maj-czerwiec 2019 r. obserwowano też znaczny wzrost cen buraków ćwikłowych – do 3,5 zł/kg; cebuli – do 5 zł/kg; selera – do 7 zł/kg; oraz kapusty – do 4,7 zł/kg.

Wiosenne przymrozki oraz brak opadów zapowiadały 2020 r. jako kolejny trudny rok dla produkcji warzyw. Deficyt wody w glebie w marcu, w kwietniu oraz większą część maja, a także silne opady deszczu w lipcu, a następnie i ich niedobór w sierpniu – to warunki niekorzystne dla uprawy wczesnych i średniowczesnych odmian warzyw gruntowych. Jednak poprawa sytuacji pogodowej pod koniec wiosny oraz w okresie letnim spowodowała, że potrzeby wodne upraw zostały w pełni zaspokojone, co pozytywnie wpłynęło na zbiory tych warzyw, które ostatecznie były większe niż w 2019 r. Warunki pogodowe nie sprzyjały też uprawom warzyw ciepłolubnych, w tym głównie pomidorów, papryki i ogórków gruntowych. Natomiast opady deszczu w lipcu, ciepła i słoneczna pogoda we wrześniu sprzyjały wegetacji późniejszych odmian warzyw, głównie

kapustnych i korzeniowych. Duże opady spowodowały znaczne zwiększenie plonów, niestety, lokalnie występujący nadmiar wody powodował ich gnicie.

Oprócz warunków atmosferycznych, wpływ na sytuację producentów warzyw miały ograniczenia wprowadzane w celu przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się pandemii koronawirusa. Na początku pandemii zauważalny był wzrost popytu na żywność. Kupujący, w obawie przed brakiem ciągłości dostaw, robili większe zakupy podstawowych artykułów żywnościowych, w tym również warzyw, jednak tego typu produkty nie są towarami do długiego przechowywania. W dłuższym okresie, wprowadzone ograniczenia w wymianie międzynarodowej, zamknięte restauracje i inne miejsca żywienia zbiorowego wpłynęły na ograniczenie popytu oraz spadek cen produktów rolnych. Wtrzymany został nawet handel detaliczny na targowiskach i placach handlowych, co dodatkowo utrudniało a niejednokrotnie uniemożliwiło rolnikom sprzedaż warzyw. Podstawowymi punktami zbytu stały się duże sieci handlowe, do których dostęp mieli tylko nieliczni.

2020 rok był szczególnie trudny dla małopolskich plantatorów ogórków – wyjątkowo niskie ceny skupu zmuszały ich do niszczenia plantacji. W związku zniżaniem ceny na te warzywa Małopolska Izba Rolnicza wystąpiła z wnioskiem o zbadanie sytuacji na rynku, wynikającej z importu ogórków o nieznanym pochodzeniu. Ten sam problem dotknął rolników z województw świętokrzyskiego i łódzkiego.

Kolejny, 2021 rok, również nie należał do łatwych. Nieprzewidywalna pogoda, przedłużająca się epidemia koronawirusa i związana z nią niepewność, problemy z dostępnością pracowników sezonowych i wysokie koszty ich pracy oraz ogromne koszty produkcji (zwłaszcza drożące nawozy, które pod koniec roku osiągały ceny netto: ok. 4 tys. zł/t saletry amonowej; 5 500 zł/t mocznika) – to najważniejsze czynniki z jakimi przyszło się borykać nie tylko producentom warzyw.

Warunki pogodowe dla uprawy warzyw gruntowych były niesprzyjające niemal w całym okresie wegetacji 2021 r. Ze względu na niskie temperatury dobowe powietrza i częste opady deszczu siewy warzyw były opóźnione

Ceny hurtowe warzyw (min. i maks.) w latach 2019-2022 r. - dane z placu targowego "Rybitwy" w Krakowie				
	2019	2020	2021	2022
buraki ćwikłowe [zł/kg]	0,66 - 3,50	0,38 - 2,80	0,45 - 1,50	0,70 - 1,50
cebula [zł/kg]	1,20 - 5,00	0,55 - 2,50	0,70 - 2,00	1,00 - 3,00
kapusta głowiasta [zł/kg]	0,70 - 4,70	0,44 - 1,70	0,44 - 1,20	0,88 - 3,50
marchew [zł/kg]	0,60 - 2,00	0,42 - 2,00	0,60 - 2,60	0,70 - 1,70
pietruszka [zł/kg]	1,80 - 18,00	0,90 - 3,50	2,00 - 11,00	1,20 - 7,50
seler [zł/kg]	1,20 - 7,00	1,20 - 3,40	1,40 - 4,50	2,00 - 5,00
ziemniaki [zł/dt]	100 - 160	21 - 120	23 - 100	66 - 120

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MODR w Karniowicach.

Analiza uwarunkowań produkcji warzyw w latach 2019-2022

nawet do końca marca. Wschody były nierównomierne, a niektórzy plantatorzy zmuszeni byli do przesiewania upraw. Lipcowe upały wpłynęły na skrócenie okresu wegetacji odmian wczesnych i średniowczesnych. Opady deszczu w sierpniu opóźniły wegetację późniejszych odmian oraz przyczyniły się do silnego porażenia plantacji chorobami grzybowymi i bakteryjnymi. W konsekwencji konieczne było stosowanie większej liczby zabiegów ochronnych. Częste opady deszczu sprzyjały przyrostowi masy warzyw, jednak wpływały też negatywnie na ich jakość i trwałość po zbiorze (przede wszystkim w przypadku warzyw korzeniowych i cebuli). Ze względu na dużą wilgotność powietrza i podłoża, pojawiały się utrudnienia w zbiorach, nasiliły się choroby grzybowe. Łączną produkcję warzyw gruntowych (odmian wczesnych i późnych) w 2021 r. oszacowano na 3,8 mln t, tj. o ok. 1% mniej niż rok wcześniej.

Producenci warzyw od początku pandemii zgłaszali narastający problem ze zbieraniem i przechowywaniem produktów. Małe gospodarstwa, produkujące na lokalny rynek, jakoś sobie z tym problemem radziły, ale większe gospodarstwa, związane z dużymi odbiorcami z branży gastronomicznej, z każdą falą pandemii coraz bardziej odczuwały zakłócenia w łańcuchu dostaw swoich produktów. Problem ten wielokrotnie sygnalizowany był przez izby rolnicze, które apelowały o uruchomienie mechanizmów pomocowych dla tej gałęzi produkcji rolnej – niestety bezskutecznie.

W 2022 pojawiły się nowe okoliczności, mające wpływ również na produkcję warzyw.

Wojna w Ukrainie, wysokie koszty produkcji związane z stale rosnącymi cenami nawozów, paliw, energii, wysokie ceny środków ochrony roślin oraz problemy z ich dostępnością, a także rosnące koszty pracy i brak pracowników sezonowych – to główne problemy producentów warzyw, z jakimi musieli zmierzyć się w 2022 r.

Przebieg warunków pogodowych w 2022 r. również nie sprzyjał uprawie większości gatunków warzyw gruntowych. Największym problemem był brak dostatecznej ilości opadów. Z powodu niskiej wilgotności gleby w wielu rejonach kraju opóźnieniu uległy siewy warzyw, a wschody roślin były nierównomierne. Problem ten w mniejszym stopniu dotyczył warzyw uprawianych z rozsady. Obfite opady deszczu, które wystąpiły na przełomie maja i czerwca uzupełniły niedobory wody w glebie i pozytywnie wpłynęły na kondycję roślin. Występujące w tym samym okresie wysokie temperatury powietrza były niekorzystne zwłaszcza dla upraw wa-

rzyw kapustnych. Ograniczone opady deszczu w sierpniu, przy jednocześnie występujących wysokich temperaturach powietrza, niekorzystnie wpłynęły na wegetację roślin, a zwłaszcza tworzenie plonu handlowego. Temperatury powietrza we wrześniu obniżyły się, jednocześnie zwiększyła się liczba i intensywność opadów deszczu. Sprzyjało to przyrostowi masy późnych odmian warzyw, a ich zbiory w październiku prowadzone były w niemal optymalnych warunkach pogodowych.

Według szacunków GUS, łączna produkcja warzyw gruntowych (odmian wczesnych i późnych) w 2022 r. wyniosła 3,9 mln t, tj. o ok. 3% więcej niż w roku poprzednim. Wzrost zbiorów – w porównaniu do roku 2021 – odnotowano w przypadku gatunków ciepłolubnych: zbiory ogórków oszacowano na ok. 140 tys. t (10%

Zbiory warzyw gruntowych w Polsce i w Małopolsce w latach 2019-2021 [w dt]				
		2019	2020	2021
kapusta głowiasta	Polska	8 368 769	7 101 886	6 868 848
	Małopolska	1 782 350	1 977 185	1 664 260
kalafior	Polska	2 068 853	1 498 364	1 377 765
	Małopolska	507 500	443 259	333 900
cebula	Polska	5 353 891	6 604 010	6 175 608
	Małopolska	335 400	225 052	203 840
marchew	Polska	6 782 643	6 713 233	6 383 643
	Małopolska	475 560	498 054	458 470
buraki ćwikłowe	Polska	2 809 309	2 608 652	2 407 382
	Małopolska	263 695	283 936	205 200
ogórki	Polska	2 223 103	1 813 232	1 274 978
	Małopolska	153 000	138 908	98 910
pomidory	Polska	2 405 079	1 859 458	1 613 481
	Małopolska	44 200	6 435	10 800
pozostałe warzywa	Polska	8 486 368	10 485 084	12 883 683
	Małopolska	889 452	1 182 435	1 158 707
ziemniaki	Polska	65 991 567	78 485 923	70 814 626
	Małopolska	4 706 902	5 373 205	4 712 000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

więcej); pomidorów – na ok. 166 tys. t (3% więcej), oraz cebuli, której zbiory zwiększyły się o 4% (643 tys. t).

Z powodu suszy glebowej w trakcie okresu wegetacyjnego obniżyły się zbiory warzyw korzeniowych i kapustnych. Produkcję marchwi w 2022 r. oceniono na 590 tys. t, tj. ok. 8% mniej w porównaniu z rokiem poprzednim. Zbiory kapusty zmniejszyły się o ponad 5% i wyniosły 650 tys. t, produkcja buraków ćwikłowych obniżyła się o 3% do 233 tys. t, natomiast zbiory kalafiorów były o 2% mniejsze i wyniosły 135 tys. t. Łączna produkcja pozostałych gatunków warzyw została oszacowana na ponad 1,3 mln t, tj. na poziomie o 3% wyższym niż w roku 2021. Największy wpływ na wzrost produkcji warzyw z tej grupy miały zbiory dyni, kabaczków, cukinii i kukurydzy. Zbiory ziemniaków oszacowano na ok. 6,2 mln t, tj. mniej o 13% niż w roku poprzednim.

Rynek sadowniczy w latach 2019-2022

Jolanta Jop
Biuro MIR w Nowym Sączu

W ostatnich czterech latach rynek sadowniczy, podobnie jak pozostałe rynki rolne, stał się bardzo nieprzewidywalny. Wielu sadowników uważa, że ich działalność jest nieopłacalna.

Za największe problemy sadownicy uznają: ■ niskie ceny skupu owoców, ■ rosnące koszty pracy oraz produkcji (wzrost cen energii, paliw, nawozów i środków ochrony roślin), ■ epidemię COVID-19, ■ wojnę w Ukrainie i związany z nią światowy kryzys gospodarczy, ■ zagraniczne embargo, ■ brak pracowników sezonowych, ■ nowe ograniczenia w zakresie ochrony roślin, ■ utrudnienia w eksporcie związane zarówno z pandemią, jak i rosnącą konkurencją z innych rynków. Nawet pogoda była nieprzychylna dla sadowników, a minione cztery lata należały do wyjątkowo trudnych.

Produkcja owoców w Polsce w latach 2019-2022

W roku 2019 panowały trudne warunki pogodowe, pełne nieoczekiwanych zawirowań. Na wielu plantacjach straty spowodowane przez wiosenne przymrozki, jakie wystąpiły w czasie kwitnienia i zawiązywania owoców, były bardzo duże. Brak dostatecznej ilości wody w glebie, zwłaszcza w okresie wiosenno-letnim oraz przesilenie drzew rekordowym owocowaniem w 2018 r., dodatkowo przyczyniły się do zmniejszenia plonowania na poszczególnych plantacjach. Łączne zbiory owoców z drzew w 2019 r. ocenione zostały na 3,4 mln t, tj. o ok. 23% mniej od zbiorów uzyskanych w 2018 r. Zbiory z sadów jabłoniowych oszacowano na ok. 3 mln t, tj. także o ok. 23% mniej od bardzo wysokiej produkcji w roku 2018. Produkcję z sadów gruszkowych oceniono na 67 tys. t (o ok. 26% mniej niż w roku 2018), natomiast produkcję śliwek na ok. 95 tys. t (o ponad 20% mniej od uzyskanej w 2018 r.). Zbiory z sadów wiśniowych zostały oszacowane na ok. 152 tys. t (o ok. 24% niżej od zbiorów w 2018 r.), a zbiory czereśni na ok. 44 tys. t (o blisko 26% mniej od rekordowej produkcji 2018 r.). Łączna produkcja brzoskwiń, moreli i orzechów włoskich została oceniona na ok. 17 tys. t. Produkcja owoców z krzewów owocowych w sadach i plantacji jagodowych nie przekroczyła 0,5 mln ton.

Rok 2020 był dla branży sadowniczej bardzo specyficzny, głównie za sprawą pandemii koronawirusa. Epidemia miała znaczenie dla sprzedaży owoców, których z powodu wiosennych przymrozków było w naszym kraju mniej. Mniejsze zbiory notowały również inne kraje Unii Europejskiej. Powyższe czynniki w połączeniu z paniką przed zakupami owoców z Włoch i Chin spowodowały przewagę popytu nad podażą i dlatego wiosną zabrakło jabłek na rynku. Niecodziennym zjawiskiem był wzrost cen jabłek, który osiągnął poziom niespotykany wcześniej. Przeniosło się to także na wczesne odmiany jabłek ze zbiorów 2020 roku. Korzystny trend wzrostu spożycia owoców miał miejsce także w innych gatunkach – śliwkach, truskawkach, borówkach. Ich ceny były również dość atrakcyjne.

Wzrostem konsumpcji owoców w czasie pandemii zostali zaskoczeni handlowcy na całym świecie. Zwiększenie spożycia poszczególnych gatunków owoców sięgało od 5% do nawet 20% w przypadku tych krajów, gdzie mocno zakorzeniona jest kultura zdrowego odżywiania. Należy też zaznaczyć, że zwiększyło się zainteresowanie owocami ekologicznymi, bez pozostałości środków ochrony roślin i sprzedawanymi w opakowaniach – tu wzrosty sięgały nawet 30%.

Niestety już jesienią 2020 r. na rynku wystąpiła stagnacja, a momentami nawet dotkliwy spadek popytu na jabłka. Przedstawiciele handlowi dokonywali dokładnych analiz, na podstawie których realizowano zamówienia. Miało to również przełożenie na poziom cen, które znacząco odbiegały od tych z wiosny 2020 r. Rok 2020 ze względu na pandemię COVID-19 był trudny dla wielu branż, a producenci związani z sektorem owocowym borykali się z wieloma przeciwnościami, m.in. ograniczeniami w eksporcie czy brakiem rąk do pracy. Ze względu na ograniczenia w przemieszczaniu i przestoje w portach, transport był znacznie utrudniony. Z powodu obowiązku zapewnienia niezbędnego sprzętu ochrony osobistej i nakazu utrzymywania dystansu społecznego, w sadownictwie nierzadko brakowało rąk do pracy. Niedobory zasobów ludzkich były spowodowane także niepewnością związaną z rozprzestrzenianiem się COVID-19 i obawą przed koniecznością obowiązkowej kwarantanny dla przyjeżdżających pracowników sezonowych. Społeczne środki dystansowania stosowane w sadach, pakowniach i zakładach produkcyjnych narzucały limit 50% mniej pracowników do obsługi maszyn. Takie ograniczenia utrudniały funkcjonowanie sadów i zakładów produkcyjnych, tym samym znacznie obniżając ich efektywność.

Według raportu GUS, łączne zbiory owoców z drzew wyniosły 3,8 mln t, czyli 9% więcej niż w poprzednim sezonie. Jabłek zebrano 3,4 mln t, czyli o 10% więcej niż w 2019.

Udział powierzchni uprawy drzew, krzewów oraz szkółek drzew i krzewów owocowych w ogólnej powierzchni sadów w 2020 r.

	Polska	Małopolska
drzewa owocowe	65,50%	74,60%
krzewy owocowe	27,80%	14,70%
szkółki drzew i krzewów owocowych	6,70%	10,70%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS - PSR 2020.

Zebraliśmy również więcej gruszek niż przed rokiem – blisko 75 tys. t. Produkcja śliwek i czereśni była bardzo zbliżona do roku 2019 – zbiory wyniosły odpowiednio 96 tys. t oraz 44 tys. t. Natomiast wiśni zebraliśmy 157 tys. t, czyli o 3% więcej niż w 2019. Produkcja moreli, brzoskwiń i orzechów włoskich wyraźnie obniżyła się w porównaniu z 2019 i wyniosła 12,2 tys. t. Łączną produkcję owoców z krzewów owocowych GUS ocenił na 0,5 mln t, czyli na podobnym poziomie, jak w roku 2019.

W 2021 roku odnotowano wzrost w produkcji niemal każdego gatunku owoców. Produkcja jabłek z sadów jabłoniowych została oszacowana na ok. 4 mln ton, tj. o ok. 13% więcej od zbiorów z 2020 r., a produkcję z sadów gruszkowych oceniono na niemal 69 tys. ton. Jednak częste opady deszczu wpłynęły na słabszą jakość owoców, zarówno rosnących na drzewach, jak i krzewiastych oraz jagodowych. Zbiory śliwek oceniono na 110 tys. t, tj. o ok. 10% więcej niż w poprzednim roku. Produkcja wiśni została oszacowana na niemal 165 tys. t, czyli o ok. 8% więcej niż rok wcześniej, a zbiory czereśni oceniono na ok. 58 tys. t. Łączne zbiory pozostałych gatunków owoców z drzew (brzoskwiń, moreli i orzechów włoskich) były także wyższe od produkcji z roku 2020 i wyniosły 14 tys. t. Produkcję owoców z krzewów owocowych i plantacji jagodowych oceniono na nieco wyższym poziomie niż w roku 2020, tj. około 565 tys. t.

Wybrane wyniki PSR 2020 w Polsce:

- powierzchnia sadów wynosi 355,7 tys. ha (tj. 2,4% użytków rolnych w dobrej kulturze) i w porównaniu do 2010 r. zmniejszyła się o ok. 3%;
- liczba gospodarstw użytkujących sady zmniejszyła się aż o 36,3% i wynosi 155,9 tys.;
- średnia powierzchnia sadów przypadająca na 1 gospodarstwo sadownicze zwiększyła się i wynosi 2,28 ha (w 2010 r. – 1,50 ha);
- ok. 77% powierzchni sadów znajduje się w gospodarstwach, które prowadziły ich uprawę na powierzchni 5 ha i więcej;
- istnieje wyraźne zróżnicowanie regionalne występowania upraw sadowniczych – ponad 45% produkcji jabłek w kraju pochodzi z zagłębia grójeckiego-wareckiego.

GUS oszacował łączne zbiory owoców z drzew w 2022 roku na ponad 4,7 mln t, czyli o 6% więcej od poziomu uzyskanego w poprzednim roku. Nie bez znaczenia był przebieg warunków pogodowych – rzadziej niż w ubiegłych latach dochodziło do ekstremalnych zjawisk atmosferycznych (grad, wichury), powodujących straty w uprawach. Produkcja jabłek przekroczyła 4,2 mln t była o 5% większa niż w 2021 r. Zbiory gruszek oceniono na 80 tys. t, czyli o 17% więcej niż przed rokiem. Warunki pogodowe przyczyniły się do wzrostu do poziomu 132 tys. t, tj. o 12% więcej niż rok wcześniej zbiorów śliwek. Owoce były jednak słabszej jakości,

Wybrane wyniki PSR 2020 w Małopolsce:

- powierzchnia sadów wynosi 13,6 tys. ha (tj. 2,5% użytków rolnych dobrej kulturze);
- liczba gospodarstw użytkujących uprawy trwałe zmniejszyła o 45,3% w stosunku do 2010 r. i wynosi 13,2 tys.;
- 93,5% gospodarstw użytkujących uprawy trwałe posiadało sady 93,5%;
- liczba gospodarstw użytkujących sady zmniejszyła się o 10,2 tys. (spadek o 45,3% w odniesieniu do 2010 r.);
- średnia powierzchnia sadów przypadająca na 1 gospodarstwo sadownicze zwiększyła się i wynosi 1,10 ha (w 2010 r. – 0,46 ha);
- prawie 44% powierzchni sadów znajduje się w gospodarstwach sadowniczych o powierzchni sadów 1–5 ha.

a z powodu dobowych wahań temperatury powietrza i opadów deszczu we wrześniu, wiele z nich pękało i gniło na drzewach. Produkcja owoców w sadach wiśniowych została oszacowana na ponad 183 tys. t, czyli o 10% więcej niż w 2021 r., a zbiory czereśni zwiększyły się o 30%, do poziomu 77 tys. ton. Z powodu wysokich temperatur i długiego okresu wegetacyjnego w 2022 r. łączna produkcja brzoskwiń, moreli i orzechów włoskich znacznie wzrosła i została oceniona prawie 22 tys. t. Zbiory owoców z krzewów owocowych oraz plantacji jagodowych oceniono na ok. 589 tys. t, tj. na nieco wyższym poziomie niż w roku poprzednim.

Pod względem wielkości produkcji, w zależności od kategorii owoców, Polska znajduje się na światowym lub unijnym podium. Raport Koalicji Klimatycznej „Sadownicy wobec zmiany klimatu i jej skutków. Raport z badań z regionu sandomierskiego” wskazuje, że Polska jest jednym z największych producentów owoców w UE. Zajmujemy trzecie miejsce w UE, po Hiszpanii i Włoszech, a przed Francją i Grecją. Liderem jesteśmy m.in. w produkcji wiśni, malin, porzeczek i agrestu. W produkcji jabłek Polska zajmuje pierwsze miejsce w UE i trzecie lub czwarte miejsce w produkcji światowej (w zależności od roku i warunków pogodowych). Globalnie dominują Chiny, a po nich Stany Zjednoczone, które razem odpowiadają za połowę wszystkich zbiorów.

W województwie małopolskim uprawy sadownicze zajmują zaledwie 2,5% użytków rolnych dobrej kulturze. Pod względem powierzchni przeznaczonej pod uprawę drzew owocowych w sadach plasujemy się na 6. pozycji w kraju (2,8%), po woj.: mazowieckim, świętokrzyskim, lubelskim, łódzkim i wielkopolskim. Dla porównania, w woj. mazowieckim znajduje się ok. 40% krajowych upraw drzew owocowych, z których zbiera się ok. 44% krajowych owoców z drzew. Zbiory owoców w Małopolsce to zaledwie 3% krajowej produkcji, jednak sadownictwo jest tu ważnym kierunkiem produkcji, z wieloletnimi tradycjami.

Sadownicze tradycje w Małopolsce

- ☛ Z wyjątkowo smacznych jabłek słyną okolice Raciechowic (Przedgórze Beskidu Wyspowego). Przed laty jabłka z tutejszych sadów wywożono wozami i sprzedawano głównie w Krakowie, Wieliczce i w Zakopanem, ale owoce trafiały też poza granice kraju - owijane pojedynczo w serwetki wysyłane były do Wiednia. „Jabłko z Raciechowic” – jako owoc o swoistym smaku i wybarwieniu – w 2006 r. zostało wpisane na listę produktów tradycyjnych w woj. małopolskim.
- ☛ Kotlina Łącka jest znana ze swoich jabłek od średnio-wieczna. W XVII i XVIII wieku, suszone owoce, spławiano Dunajcem i Wisłą do Gdańska, a stamtąd transportowano do całej Europy. „Jabłka łąckie” – wyróżniające się wyjątkowym smakiem, soczystością oraz bardzo wyraźnym rumieńcem – w 2005 r. zostały wpisane na listę produktów tradycyjnych, a w 2010 r. – do rejestru jako Chronione Oznaczenie Geograficzne (ChOG). Łącko słynie także z uprawy śliw, z których – w oparciu o tradycyjne receptury – wytwarza się „łącką śliwownicę”, która również znajduje się na liście produktów tradycyjnych (od 2005 r.).
- ☛ „Suska sechłońska” to tradycyjna, handlowa nazwa podsuszonych i podwędzonych owoców śliwy domowej, produkowanych metodami tradycyjnymi wyłącznie na terenie gmin: Czchów, Gnojnik, Iwkowa, Łososina Dolna, Gródek nad Dunajcem, Lipnica Murowana i Laskowa. „Suska” znajduje się w unijnym rejestrze ChOG od 2010 r.
- ☛ Z aromatycznych suszonych śliwek słynie także gmina Łukowica („łukowicka śliwka suszona” figuruje na liście produktów tradycyjnych od 2006 r.), a Iwkowa z „susorek iwkowych” (wpisanych na listę produktów tradycyjnych w 2013 r.), przygotowywanych z owoców starych odmian śliwy, gruszy i jabłoni.
- ☛ Większość najlepszych odmian polskich malin powstała w Sadowniczym Zakładzie Doświadczalnym w Brzeznej. Odmiany te od kilkunastu lat cieszą się powodzeniem, zarówno wśród amatorów, jak również plantatorów, a odmiana ‘Polana’ znajduje się w czołówce odmian najczęściej uprawianych w świecie. „Maliny z Brzeznej” wpisane zostały na listę produktów tradycyjnych od 2015 r.).

Małopolskie owocowe produkty wpisane na listę produktów tradycyjnych (LPT) prowadzoną przez MRiRW:

- ☛ jabłko łąckie (LPT – 2005; ChOG - 2010)
- ☛ suska sechłońska (LPT – 2006; ChOG – 2010)
- ☛ jabłko z Raciechowic (LPT – 2006)
- ☛ susorki iwkowskie (LPT – 2013)
- ☛ łukowicka śliwka suszona (LPT – 2006)
- ☛ maliny z Brzeznej (LPT – 2015)
- ☛ zakliczyński sok malinowy (LPT – 2013)
- ☛ konfitura borówkowo-jabłkowa (LPT – 2013)
- ☛ śliwki w zalewie korzennej z Wolicy (LPT – 2017).

Problemy i wyzwania dla polskich sadowników

Sadownicy mierzą się z szeregiem poważnych problemów, do których należą:

- zakłócenia w łańcuchach dostaw,
- zagraniczne embarga i wojna na Ukrainie powodująca globalne zjawisko wysokiej inflacji,
- niskie ceny skupu owoców,
- brak sezonowych pracowników,
- wzrost kosztów produkcji, w tym cen energii, paliw, nawozów, środków ochrony roślin,
- rosnąca produkcja w krajach położonych między Polską a Azją.

Największy kryzys na polskim rynku owoców dotyczy jabłek. Mamy ogromną produkcję i konsumpcja nie nadąża za podażą. Rośnie również konkurencja ze strony owoców innych gatunków (cytrusy, banany, owoce jagodowe) oraz zwiększa się spożycie przetworów. Popularne stały się soki, nektary i musy owocowe. Do tego doszły problemy z eksportem – dopiero w 2022 r. polscy sadownicy odczuli w pełni konsekwencje nałożonego w 2014 r. rosyjskiego embarga. W wyniku wojny w Ukrainie UE nałożyła sankcje na Białoruś i drogi eksportu jabłek na wschód całkowicie się zamknęły. W przypadku jabłek deserowych ponad 1 mln ton nie ma zbytu. Jest to wykorzystywane chociażby przez sieci handlowe czy przez przemysł przetwórczy, który zaniża ceny skupu. Dodatkowy problem to drastyczny wzrost cen energii w roku 2022, a co za tym idzie wzrost kosztów przechowywania owoców w chłodniach. Część sadowników, chcąc zminimalizować ryzyko strat związanych z przechowywaniem, sprzedawało jabłka tuż po zbiorach, pomimo, że ceny w skupach i przetwórnich nie były zadowalające. Są też i tacy producenci, którzy zdecydowali się jednak zamknąć owoce w chłodniach. Czas pokarze czy była to opłacalna decyzja, czy też koszty przetrzymywania owoców do wiosny 2023 r. przerosną zysk z ich sprzedaży.

Brak tendencji wzrostowej spożycia jabłek i spadek ich eksportu decydują o rosnącym zagospodarowaniu dostaw tych owoców do przetwórstwa, głównie do produkcji soku zagęszczonego. W sezonie 2021/2022 dostawy jabłek do przetwórstwa wyniosły 3,2 mln t, a prognozuje się, że w sezonie 2022/23 będą jeszcze wyższe i wyniosą 3,4-3,5 mln ton.

W związku z kryzysem na rynku jabłek wielu polskich producentów zmienia profil i zakłada plantacje roślin jagodowych: borówki, truskawki, maliny czy jagody kamczackiej. Sadownicy starają się dostosować do potrzeb konsumentów i do tendencji rynkowych, gdyż w ostatnich latach zaobserwowano wzrost spożycia owoców jagodowych. W supermarketach o każdej porze roku możemy spotkać borówki, maliny i truskawki, lokalnie jeżyny, jagodę kamczacką, porzeczkę, żurawinę czy agrest. Owoce jagodowe dostępne są też na lokalnych bazarach, możemy je znaleźć w jogurtach, deserach. Trendy rynkowe mają wpływ na produkcję tychże owoców, a rosnący popyt kształtuje ceny i wpływa na wzrost podaży.

Bardzo dużym problemem sektora sadowniczego w Polsce są koszty produkcji i dostępność pracowników sezonowych. Polacy nie są chętni do wykonywania tego typu prac, a gdy skończy się wojna dostępność pracowników z Ukrainy również spadnie, bo część z nich wróci do kraju. Rozwiązaniem jest poszukiwanie siły roboczej z innych części świata.

Rozwojowi sadownictwa nie sprzyja duża konkurencja wewnętrzna, stosunkowo duże rozdrobnienie bazy dostaw i zbyt słaba pozycja organizacji producenckich w naszym kraju. Dlatego tak istotna jest rola organizacji zrzeszających sadowników, które pomagają zoptymalizować koszty. Obecnie tylko ok. 20% produkcji owoców w Polsce jest wprowadzane za pośrednictwem organizacji – dla porównania we Włoszech aż 65%, a we Francji i Niemczech niemal 100%.

Jednym z wyzwań dla polskiego rynku jest zbudowanie silnej marki eksportowej. Jak wskazuje Unia Owocowa, największe komplikacje eksportu polskich owoców są związane z rosyjskim embargiem i wojną w Ukrainie – w wyniku działań wojennych i sankcji sprzedaż została przerwana. Aktualnie sektor sadowniczy mierzy się z pozyskiwaniem nowych rynków zbytu. Proces ich otwierania jest jednak kosztowny, długotrwały oraz wymaga dostosowania się do restrykcji i konkretnych wymogów jakościowych danego kraju, a także do odmiennych preferencji odmianowych. Kluczowe stało się szukanie alternatywnych miejsc sprzedaży wobec rynku wschodniego, który był największym rynkiem zbytu od kilkadziesiąt lat.

Według ekspertów polski rynek sadowniczy bardzo dużo może zyskać na Zielonym Ładzie. Branżę tę na arenie międzynarodowej wyróżnia bioróżnorodność i konkurencyjność. Wdrożenie elementów zawartych w Zielonym Ładzie może spowodować podniesienie cen

owoców i pozycjonowanie polskiego rynku jako lidera w branży sadowniczej. Mamy wiele rodzinnych gospodarstw, wysoką bioróżnorodność i dobre warunki klimatyczne, stosujemy także mniej środków ochrony roślin niż inne kraje europejskie. To zdecydowanie przeważa na korzyść polskich owoców – zarówno w smaku jak i w aspekcie zdrowotnym. Ze względu na nasze atuty oraz wiele poprzednich kampanii promujących zarówno Polskę jako kraj, jak i polskie produkty spożywcze, możemy być również wiarygodni w pozycjonowaniu naszych owoców jako lokalnych i produkowanych zgodnie z zasadami zrównoważonego rolnictwa.

Ważne dla rozwoju branży sadowniczej może być również angażowanie się w działania takich projektów jak np. forum współpracy Core Team. Forum dotyczy współpracy liderów i ekspertów organizacji branżowych, doradztwa i nauki. Celem projektu „Core Team – promocja konsumpcji owoców i warzyw i forum współpracy sektora” jest opracowanie planu rozwoju sektora sadowniczego i współpraca przy jego realizacji oraz integracja środowiska i wspólna promocja konsumpcji. Zadanie, finansowane jest ze środków Funduszu Promocji Owoców i Warzyw, realizuje Krajowy Związek Grup Producentów Owoców i Warzyw.

Materiały źródłowe:

Wynikowe szacunki głównych ziemioplodów rolnych i ogrodnicy w latach 2019-2022, GUS.

Powszechny Spis Rolny 2020 - Charakterystyka gospodarstw rolnych w 2020 r., GUS.

Powszechny Spis Rolny 2020 - Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie małopolskim w 2020 r., GUS.

Rocznik Statystyczny rolnictwa, 2021, GUS.

Strony internetowe:

www.uniaoowocowa.pl, www.e-sadownictwo.pl, www.sad24.pl,

www.e-sadownictwo.pl, www.forsal.pl, www.zoomnawies.pl,

www.sadyogrody.pl, www.agronews.com.pl,

www.biznes.newseria.pl, www.strefaagro.pl.

* * * * *

Rolnictwo ekologiczne – stan i perspektywy rozwoju

Małgorzata Kulgawczuk
Biuro MIR w Miechowie

Barbara Czaplă
Biuro MIR w Tarnowie

Rolnictwo ekologiczne to alternatywa dla rolnictwa konwencjonalnego, łącząca praktyki najkorzystniejsze dla środowiska i klimatu, wysoki stopień różnorodności biologicznej, ochronę zasobów naturalnych. To również stosowanie wysokich norm dotyczących dobrostanu zwierząt i produkcji, odpowiadających zapotrzebowaniu rosnącej liczby konsumentów na produkty wytwarzane przy użyciu naturalnych środków i procesów.

wiadających zapotrzebowaniu rosnącej liczby konsumentów na produkty wytwarzane przy użyciu naturalnych środków i procesów.

Rolnictwo ekologiczne wyklucza stosowanie syntetycznych nawozów mineralnych, pestycydów, regulatorów wzrostu i syntetycznych dodatków paszowych. Celem rolnictwa ekologicznego jest:

- produkcja żywności wysokiej jakości;
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii;
- ochrona środowiska i klimatu;
- ochrona gleby i wody;
- wysoki poziom dobrostanu zwierząt;
- wysoki poziom różnorodności biologicznej;
- optymalny plon;
- krótkie łańcuchy dostaw.

Rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce rozpoczął się w latach 20. XX wieku, wraz ze wzrostem zainteresowania

Rolnictwo ekologiczne – stan i perspektywy rozwoju

sowania rolnictwem biodynamicznym. Jednak dopiero w latach 80. XX wieku pojawiły się sprzyjające warunki do jego rozwoju. Na większą skalę rolnictwo ekologiczne w Polsce rozwinęło się po przystąpieniu do Unii Europejskiej. Ważną rolę odegrało tu wsparcie finansowe w postaci dopłat bezpośrednich do produkcji ekologicznej w zakresie programów rolno-środowiskowych w ramach PROW oraz środki pozyskane z mechanizmu WPR.

Perspektywy rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce są dobre, ze względu na warunki środowiskowe i wysoki potencjał produkcyjny sektora rolno-spożywczego. Popyt na żywność ekologiczną na rynku krajowym stale rośnie, jednakże sprzedaż żywności ekologicznej ma nadal marginalne znaczenie w całkowitej wartości sprzedaży żywności.

Po 2004 roku nastąpił w Polsce intensywny wzrost liczby gospodarstw ekologicznych i powierzchni upraw, który osiągnął swój szczyt w roku 2013. Potem odnotowywana była tendencja spadkowa, aż do roku 2020.

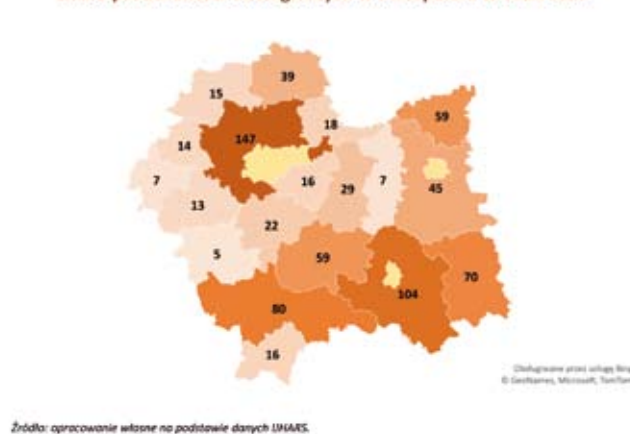
Liczba producentów ekologicznych w Polsce w latach 2004-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IJAR.

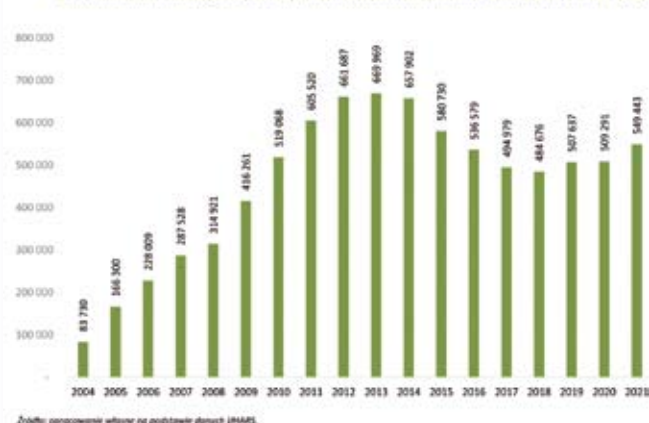
Aktualnie trend spadkowy się zatrzymał i zauważalne są delikatne wzrosty. Według danych IJAR w 2022 r. w Polsce było 22 039 producentów ekologicznych. Najwięcej w województwie podlaskim (3 837) oraz warmińsko-mazurskim (3 512), natomiast najmniej w województwie opolskim (86). Małopolska pod względem liczby producentów ekologicznych plasuje się na 10 miejscu (765). Najwięcej gospodarstw ekologicznych jest w powiecie krakowskim (147), a najmniej w powiecie suskim (5).

Liczba producentów ekologicznych w Małopolsce w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IJAR.

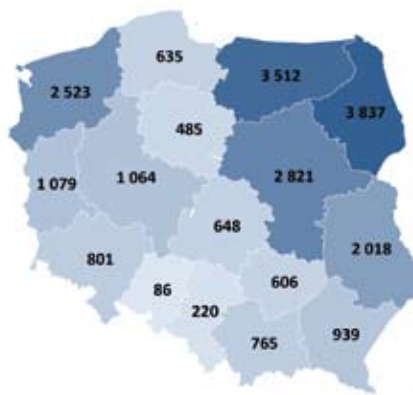
Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w Polsce w latach 2004-2021 [ha]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IJAR.

Łączna powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w Polsce w 2021 r. wynosiła 549 442,93 ha. Największy areal przeznaczony pod produkcję ekologiczną posiada województwo warmińsko-mazurskie (114,4 tys. ha) oraz zachodniopomorskie (109,4 tys. ha), a najmniejszy województwo opolskie (2,7 tys. ha). Małopolska, w tej klasyfikacji, znajduje się na 14. miejscu (7,9 tys. ha).

Liczba producentów ekologicznych w Polsce w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IJAR.

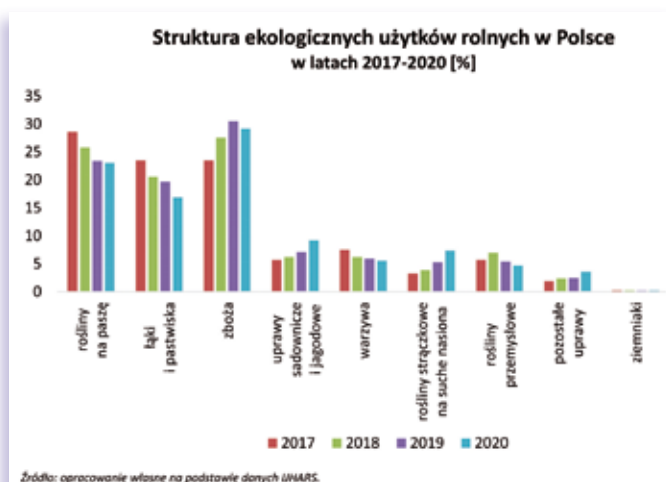
Powierzchnia ekologicznych użytków rolnych w Polsce w 2021 r. [tys. ha]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych IJAR.

W 2020 r. największą powierzchnię ekologicznych użytków rolnych stanowiły zboża 148 393,7 ha (29,2%) i rośliny na paszę 116 540,5 ha (23,1%). Łąki i pastwiska zajmowały 85 741,3 ha (16,9%). Z kolei uprawy sadow-

nicze i jagodowe, warzywa, rośliny strączkowe na suche nasiona, rośliny przemysłowe i ziemniaki łącznie stanowiły 27,2%, a pozostałe uprawy – 3,6% powierzchni ekologicznych użytków rolnych w Polsce.

Rolnictwo ekologiczne od lat postrzegane jest jako system gwarantujący produkcję tzw. zdrowej żywności oraz przyczyniający się do ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt.

Podejście takie znalazło odzwierciedlenie w Europejskim Zielonym Ładzie (EZŁ), celem którego jest osiągnięcie neutralności klimatycznej, przeciwdziałanie zmianom klimatu i utracie bioróżnorodności oraz ochrona środowiska. EZŁ zakłada, że do roku 2030 co najmniej 25% gruntów rolnych w UE zostanie przeznaczonych pod rolnictwo ekologiczne. Zrealizowaniu tego podejścia służyć ma strategia „Od pola do stołu” oraz unijna strategia na rzecz Bioróżnorodności 2030. Komisja Europejska opracowała także plan działania na rzecz rolnictwa ekologicznego, którego założeniem jest zwiększenie produkcji i konsumpcji produktów ekologicznych, w tym przybliżenie państw członkowskich do osiągnięcia wzrostu powierzchni użytków rolnych objętych systemem produkcji ekologicznej. Ten międzynarodowy dokument wskazuje metody i narzędzia wspomagające skuteczny rozwój rolnictwa ekologicznego w Europie. Każde państwo członkowskie opracowało własny plan działań, który ma na celu rozwój produkcji ekologicznej oraz wyznaczenie krajowej wartości powierzchni użytków rolnych przeznaczonej na rolnictwo ekologiczne do 2030 r. „Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021–2030” zakłada przeznaczenie do roku 2030 co najmniej 7% powierzchni użytków rolnych objętych systemem produkcji ekologicznej, co oznacza konieczność podwojenia tej powierzchni.

Aby spełnić założenia planu strategicznego i zwiększyć udział ekologicznych UR w ogólnej ich powierzchni w kraju, konieczne jest wsparcie rozwoju rolnictwa ekologicznego. Dlatego też „Ramowy Plan działań ...”

29 czerwca 2022 r. została opublikowana ustawa z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej.

Uchwalenie ustawy było konieczne ze względu na rozpoczęcie stosowania przepisów rozporządzenia 2018/848 w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych. Nowa ustawa uchyliła w całości poprzednio obowiązującą ustawę z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym wraz z wydanymi na jej podstawie aktami wykonawczymi. Nowa ustawa **zmniejsza obciążenia administracyjne** poprzez zniesienie obowiązku opiniowania przez jednostki certyfikujące wniosków producentów ekologicznych o wyrażenie zgody na zastosowanie odstępstw od zasad produkcji ekologicznej; wprowadza **ułatwienia w stosowaniu nawozów** dopuszczonych do stosowania w innych państwach UE; oraz **zwiększa wsparcie dla rolników ekologicznych stosujących nasiona w jakości ekologicznej**. Ponadto ustawa wskazuje organy właściwe do wykonywania zadań określonych w przepisach rozporządzeń unijnych, w tym w zakresie kontroli i nadzoru nad produkcją ekologiczną. Wprowadza podstawę prawną do wydawania wytycznych i wiążących poleceń przez Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych.

zakłada działania ukierunkowane na rozwój, które zostały podzielone na pięć głównych obszarów:

- I. Transfer wiedzy i umiejętności
 - działania doradcze, szkoleniowe i informacyjne;
- II. Promowanie produkcji ekologicznej
 - działania informacyjno-promocyjne i edukacyjne;
- III. Innowacje w produkcji ekologicznej;
- IV. Wsparcie producentów ekologicznych;
- V. Utrzymanie zaufania do systemu produkcji ekologicznej.

Przewiduje się, że planowane mechanizmy finansowe, rozwiązania legislacyjne, działania informacyjne, promocyjne, edukacyjne, doradcze i szkoleniowe przyczynią się do wzrostu zainteresowania producentów rolnictwem ekologicznym, co przełoży się na osiągnięcie zamierzonych celów do 2030 roku.

Materiały źródłowe:

Ustawa z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/848 z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie produkcji ekologicznej i znakowania produktów ekologicznych, Ramowy Plan Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2021–2030.

Strony internetowe: MRiRW, IJHARS.

Agroturystyka w Małopolsce w latach 2019-2022

Lucyna Chęcińska
Biuro MIR w Nowym Sączu

Województwo małopolskie jest jednym z najatrakcyjniejszych i najchętniej odwiedzanych regionów turystycznych w Polsce – zarówno przez turystów krajowych jak i zagranicznych.

Zainteresowanie to wynika nie tylko z unikatowego dziedzictwa kulturowego oraz wyjątkowych warunków krajobrazowych i przyrodniczych, ale również z różnorodnej i konkurencyjnej oferty proponowanej przez branżę turystyczną, w tym również ofertę turystyki wiejskiej i agroturystyki.

Według szacunków US w Krakowie, w 2019 r. z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych skorzystało 5,6 mln osób – o 7,5% więcej niż w poprzednim roku. Większość turystów (4,2 mln) wybrało nocleg w hotelach, motelach, pensjonatach, domach gościnnych i zajazdach itp. W pozostałych obiektach noclegowych z zakwaterowania skorzystało 1,4 mln osób i nocowali oni głównie w: pokojach gościnnych/kwaterach prywatnych (281,5 tys.), ośrodkach wczasowych (219,6 tys.) oraz hostelach (206,1). W kwaterach agroturystycznych zatrzymało się 15,4 tys. gości.

Największa liczba obiektów noclegowych zlokalizowana jest na terenie Krakowa (17,8% bazy noclegowej i 32% miejsc noclegowych województwa). Poza stolicą Małopolski baza noclegowa koncentruje się głównie w 3 turystycznych powiatach: tatrzańskim, nowosądeckim oraz nowotarskim. Na ich terenie znajduje się łącznie 60,2% obiektów i 48,7% miejsc noclegowych wojewódzkiej bazy turystycznej.

Widoczna od lat, stała tendencja wzrostowa ruchu turystycznego w Małopolsce została gwałtownie zahamowana na skutek epidemii COVID-19. W okresie od marca do maja 2020 r. turystyka w zasadzie przestała istnieć. W efekcie prowadzenia restrykcji, mających na celu zapobieganie rozprzestrzenianiu się pandemii, dostępność obiektów dla turystów została ograniczona oraz zmniejszył się stan turystycznej bazy noclegowej.

Od czerwca nastąpił powolny powrót turystów, jednak przemieszczanie i korzystanie z obiektów turystycznych było bardzo ograniczone. Spadek intensywności ruchu turystycznego obrazuje wskaźnik, wyrażony w liczbie turystów przypadających na 100 mieszkańców, który w 2019 r. wynosił 164, w 2020 – 70, a w 2021 – 94. Liczba działających turystycznych obiektów noclegowych (wg stanu w dniu 31.07.2020 r.) w województwie małopolskim zmniejszyła się o 11,9%.

W Małopolsce ubywało również kwater agroturystycznych – w 2020 roku było ich 1 034, a w 2021 roku – 992. Rolnicy prowadzący gospodarstwa agroturystyczne,

którzy ponieśli straty w wyniku pandemii i wprowadzonych w związku z nią ograniczeń, nie uzyskali żadnego wsparcia finansowego pomimo interwencji i wniosków zgłaszanych przez Polską Federację Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne”, Małopolską Izbę Rolniczą i Starostwo Powiatowe w Nowym Targu.

Skrawek Nieba – agroturystyka w Beskidzie Niskim, w malowniczo położonej wsi Łosie.

Począwszy od kwietnia 2021 r. (w odniesieniu do odpowiednich miesięcy poprzedniego roku) nastąpił stopniowy wzrost liczby osób korzystających z noclegów. Wzmożony ruch turystyczny obserwowano w miesiącach wakacyjnych (w lipcu i sierpniu 2021 r.), do czego niewątpliwie przyczyniła się możliwość skorzystania z bonu turystycznego, dzięki któremu Polacy chętniej decydowali się na rodzinne wyjazdy urlopowe.

Negatywny wpływ pandemii spowodował konieczność zrewidowania prognoz dla sektora turystyki i ujawnił potrzebę stworzenia kompleksowej, zawierającej pakiet atrakcji oferty turystycznej, sprofilowanej pod kątem potrzeb indywidualnego odbiorcy. Również dla poprawy funkcjonowania branży agroturystycznej konieczne jest skonstruowanie pełnej oferty pobytowej wraz z infrastrukturą turystyczną i nowoczesnymi systemami organizacyjno-marketingowymi. Oferta wypoczynku na wsi obejmuje bowiem nie tylko noclegi, smaczną kuchnię czy możliwość uczestniczenia w codziennym życiu rolnika, ale również daje możliwość realizacji pasji takich jak jeździectwo, wędkarstwo, grzybobranie, aktywny wypoczynek itp.

**ODPOCZYWAJ
NA WSI**

Pomocne i niezbędne dla popularyzacji wypoczynku na wsi są również akcje informacyjno-promocyjne, takie jak kampania „Odpoczywaj na wsi”, która realizowana jest przez MRiRW od 2018 r., obsługiwana merytorycznie przez PFTW „Gospodarstwa Gościnne”. Celem tego przedsięwzięcia jest kreowanie wizerunku obszarów wiejskich jako turystycznego rynku, oferującego zróżnicowane

i całoroczne atrakcje. W ramach kolejnych kampanii organizowane są m.in. turystyczne imprezy targowe (o zasięgu krajowym i międzynarodowym), podczas których na stoiskach wystawienniczych prezentowana jest szeroka oferta gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych, a także innych form wypoczynku na obszarach wiejskich. Ponadto odwiedzający mogą aktywnie uczestniczyć w różnego rodzaju konkursach, zabawach oraz warsztatach edukacyjnych i rękodzielniczych. Targom towarzyszą konferencje, seminaria oraz szkolenia związane z tematyką turystyki wiejskiej.

Na stronie internetowej kampanii:
www.odpoczywajna.wsi.pl:

- można odwiedzić wirtualne stoisko turystyki wiejskiej „Odpoczywaj na wsi”;
- dostępna jest wyszukiwarka miejsc noclegowych;
- znajdują się informacje o atrakcjach, inspirujące przykłady oraz kompendium wiedzy dotyczące zakładania i prowadzenia gospodarstwa agroturystycznego;
- prezentowane są ciekawe gospodarstwa agroturystyczne, zagrody edukacyjne, oraz twórcy prowadzący warsztaty tematyczne i eksperci działający na rzecz rozwoju branży.

W latach 2014-2020, turystyka w ogóle, a tym samym i agroturystyka, nie stanowiła wyodrębnionego obszaru objętego wsparciem finansowym w ramach krajowych i unijnych programów. Niemniej jednak cele związane z rozwojem funkcji turystycznych na obszarach wiejskich realizowane były pośrednio. W PROW na lata 2014-2020 istniała możliwość otrzymania wsparcia finansowego na przedsięwzięcia powiązane bezpośrednio lub pośrednio z rozwojem turystyki wiejskiej. Było to możliwe w ramach priorytetu 6: *Zwiększanie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich*. W tym priorytecie zaprojektowano trzy działania, w ramach których przewidziane zostały operacje dotyczące turystyki wiejskiej tj.: Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej, Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich oraz LEADER.

Jednym z podmiotów wspierających rozwój obszarów wiejskich w ramach PROW 2014-2020 jest Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich (KSOW). W ramach zadań KSOW zaprojektowano i zlecono badanie polegające na identyfikacji potrzeb i oczekiwań osób (najczęściej pochodzących z miast), które korzystają, bądź chcą skorzystać z usług gospodarstw agroturystycznych lub podmiotów świadczących tego typu usługi. Efektem przeprowadzonego badania jest **raport o polskiej agroturystyce** – zarówno z perspektywy gości, jak i gospodarzy. W dokumencie tym zawarto kluczowe wnioski wynikające z procesu badawczego, które jednocześnie mogą stanowić użyteczne wskazówki dla właścicieli gospodarstw agroturystycznych. Poniżej kluczowe wnioski raportu:

- brak spójnej definicji dotyczącej tego, czym jest agroturystyka i właściwie, które obiekty uprawnione są do tego, aby nosić miano „gospodarstw agroturystycznych”. Dla Polaków agroturystyką może być właściwie każdy rodzaj wypoczynku poza miastem (i nie w hotelu) nie przywiązują oni większej uwagi do kwestii formalnych nazewnictwa;
- brak odpowiedniej ustawy, która regulowałaby różne zagadnienia branżowe, ale również jednego, wspólnego organu, który opiekowałby się oraz zarządzał obszarem agroturystycznym;
- konieczność specjalizacji gospodarstw i opracowania systemu kategoryzacji, który umożliwi osobom zainteresowanym łatwe filtrowanie obiektów pod względem oczekiwań.

Przez wiele lat mocną stroną agroturystyki były atrakcyjne ceny, konkurencyjne w stosunku do cen w pensjonatach, domach wczasowych czy hotelach, a także smaczne, domowe posiłki, z których można, choć nie musiało się korzystać. Galopująca inflacja, rosnące koszty utrzymania (energia, gaz, woda) i drożejąca żywność sprawiły, że właściciele gospodarstw agroturystycznych również podnieśli ceny za swoje usługi. Średnia cena noclegu w gospodarstwie agroturystycznym kształtuje się obecnie w granicach 50-80 zł za dobę, a z całodziennym wyżywieniem 120-150 zł od osoby dziennie. Wiele zależy oczywiście od lokalizacji, warunków pobytowych oraz dodatkowych atrakcji oferowanych na miejscu.

Dobre praktyki w agroturystyce:

- Aktualna strona internetowa, z niezbędnymi informacjami, galerią zdjęć, mapą dojazdu, wskazówkami dotyczącymi innych atrakcji w okolicy;
- Dobre, wręcz profesjonalne zdjęcia na stronie www, pokazujące dom, pokoje, łazienki oraz otoczenie;
- Wsparcie gości w zakresie innych aktywności na miejscu – folder z informacjami o atrakcjach, osobiste wskazówki, itp.;
- Dostęp do zwierząt w gospodarstwie – możliwość karmienia, pielęgnacji, obserwowania podczas pracy;
- Uczestniczenie w życiu gospodarzy/specjalnych warsztatach – organizacja zajęć związanych z codziennym życiem na wsi, produkcją żywności, itp. – zwłaszcza pod kątem dzieci;
- Możliwość elastycznego wyboru posiłków, kuchnia bazująca na lokalnych produktach;
- Prowadzenie profilu w mediach społecznościowych – obiekt wydaje się bliższy, bardziej dostępny nawet zanim nastąpi osobista wizyta;
- Bycie sobą, nawiązywanie głębszej, szczerzej relacji z gośćmi.

Źródło: *Agroturystyka na nowo – raport końcowy*.

Według ustawy o usługach turystycznych odpowiedzialność za kreowanie turystyki wiejskiej zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, oraz nadzorowanie standardu tych usług, spoczywa na samorządach lokalnych. Czynnikiem wpływającym na funkcjonowanie branży agroturystycznej jest też współpraca między agendami rządowymi, samorządowymi i organizacjami pozarządowymi.

VI kadencja MIR – działalność statutowa w latach 2019-2022

Na stoiskach informacyjno-promocyjnych Izby prezentowane są m.in. informacje nt. agroturystyki w Małopolsce. Stoisko MIR podczas AGROPROMOCJI w 2019 r.

Działania MIR na rzecz promowania agroturystyki:

- Wsparcie doradcze w zakresie przygotowania gospodarstwa do przyjmowania turystów.

- Organizacja szkoleń wyjazdowych do gospodarstw agroturystycznych, wymiana doświadczeń.
- Wsparcie finansowe i organizacyjne w przygotowaniu stoisk na targach turystycznych, giełdach i imprezach promocyjnych.
- Współpraca z organizacjami zrzeszającymi gospodarstwa agroturystyczne w Małopolsce (Góralskie Stowarzyszenie Agroturystyczne, Galicyjskie Gospodarstwa Gościnne, Stowarzyszenie Turystyki i Agroturystyki Ziem Górskich).
- Współorganizacja Małopolskiej Giełdy Agroturystycznej w Krakowie.

Materiały źródłowe:

Turystyka w województwie małopolskim w 2019 r., US w Krakowie, 2020.

Turystyka w województwie małopolskim w latach 2020-2021, US w Krakowie, 2022.

Agroturystyka na nowo – raport końcowy, KSOW – CDR w Brwinowie, o. w Warszawie, 2020.

* * * * *

Stan majątkowy i sprawozdanie z wykonania budżetu w latach 2019-2022

Jolanta Sawińska
Biuro MIR w Krakowie

Wykonanie budżetów MIR w latach 2019-2022				
	2019	2020	2021	2022
przychody [zł]				
2% odpis	1 712 527	1 857 183	1 854 295	2 142 217
środki na 31 XII	354 137	398 676	570 206	582 344
darowizny	152 251	64 495	101 659	105 740
Nowa Biąka	0	0	1 252 000	0
KSOW	9 421	25 340	248 893	130 783
razem:	2 228 336	2 345 694	4 027 053	2 961 084
koszty [zł]				
zużycie materiałów	86 274	79 174	95 254	127 784
usługi obce	165 882	153 810	406 672	288 636
wynagrodzenia	1 291 647	1 205 181	1 328 118	1 492 400
świadczenia/ZUS	135 620	133 750	149 597	202 167

Stan majątkowy MIR na dzień 31.12.2022 r.

		wartość
BUDYNKI/LOKALE	Kraków - 196,00 m ²	
	Tarnów - 388,61 m ²	
	Wadowice - 267 m ²	
	Nowy Sącz - 112 m ²	
	Miechów - 47,62 m ²	
	wartość ogółem:	2 695 243 zł
SAMOCZODY	Dacia LODGY - Kraków	
	Dacia LODGY - Wadowice	
	VW Caravelle - Tarnów	
	VW Transporter - Nowy Sącz	

W VI kadencji ze środków budżetowych MIR udzielono pomocy rolnikom, poszkodowanym w przypadkach losowych, w łącznej kwocie 40 000 zł.

Działalność doradcza, szkoleniowa i opiniodawcza MIR w latach 2019-2022 r.

Katarzyna Pniak
Biuro MIR w Krakowie

Doradzamy i wspieramy merytorycznie

Zgodnie z ustawą o izbach rolniczych z dnia 14 grudnia 1995 r. oraz zapisami zawartymi w Statucie MIR, do zadań Izby należy m.in. doradztwo w zakresie działalności rolniczej, oraz podnoszenie kwalifikacji osób zatrudnionych w rolnictwie. Tematyka usług doradczych świadczonych przez MIR wynika z aktualnych potrzeb i dotyczy szeroko pojętej działalności rolniczej, w tym wiejskiego gospodarstwa domowego, oraz uzyskiwania przez rolników dodatkowych dochodów. Działalność doradczą realizujemy w biurach MIR, a także „w terenie” – podczas organizowanych spotkań z rolnikami, podczas branżowych wydarzeń plenerowych itp.

nych przez MIR wynika z aktualnych potrzeb i dotyczy szeroko pojętej działalności rolniczej, w tym wiejskiego gospodarstwa domowego, oraz uzyskiwania przez rolników dodatkowych dochodów. Działalność doradczą realizujemy w biurach MIR, a także „w terenie” – podczas organizowanych spotkań z rolnikami, podczas branżowych wydarzeń plenerowych itp.

Zgodnie z koncepcją podziału województwa na 5 okręgów, MIR ma swoje biura w:

- **Krakowie** (siedziba główna, obsługa pow.: chrzanowskiego, krakowskiego, myślenickiego, wielickiego);
- **Tarnowie** (obsługa pow.: bocheńskiego, brzeskiego, dąbrowskiego, tarnowskiego);
- **Nowym Sączu** (obsługa pow.: gorlickiego, limanowskiego, nowosądeckiego, nowotarskiego, tatrzańskiego);
- **Wadowicach** (obsługa pow.: oświęcimskiego, suskiego, wadowickiego);
- **Miechowie** (obsługa pow.: miechowskiego, olkuskiego, proszowickiego).

W mijającej kadencji, podobnie jak w poprzednich latach, począwszy od 2004 r., szczyt pracy doradczej w Izbie ma miejsce wiosną, kiedy rolnicy starają się o dopłaty obszarowe. W latach 2019-2022 nasza pomoc polegała na wypełnianiu i przesyłaniu wniosków przy użyciu platformy eWnioskiPlus, bądź na przygotowaniu oświadczenia, w którym rolnicy potwierdzali brak zmian w odniesieniu do wniosku z poprzedniego roku. Taką możliwość, do 2020 r. włącznie, mieli rolnicy posiadający gospodarstwa o pow. do 10 ha. Aby dotrzeć do jak najliczniejszej grupy potrzebujących wsparcia pracownicy i działacze społeczni MIR pełnili dyżury w biurach powiatowych ARiMR, pomoc można było uzyskać również w biurach Izby. Za świadczone usługi większość rolników wpłacała darowiznę.

Każdego roku pracownicy Izby pomagają rolnikom również w wypełnianiu innych wniosków, umożliwiających wsparcie finansowe w związku z prowadzoną produkcją rolniczą. W mijającym czteroleciu były to

Pomoc w wypełnianiu wniosków obszarowych świadczona przez pracowników i działaczy społecznych MIR w latach 2019-2022

	2019	2020	2021	2022
Liczba wniosków	1368	451	792	1328
Kwota darowizn	45 564 zł	21 892 zł	30 454 zł	54 424 zł

wnioski o: ■ dopłaty do kwalifikowanego materiału siewnego, ■ płatności w ramach pakietów rolno-środowiskowo-klimatycznych, ■ dopłaty do zakupu wapna nawozowego, ■ dopłaty do nawozów, ■ pomoc dla rolników szczególnie dotkniętych kryzysem COVID-19, ■ pomoc dostosowawczą dla producentów świń, ■ zakup komputerów dla dzieci rolników, ■ zwrot akcyzy, ■ dopłaty do wymiany pokrycia dachowego, ■ wpis do ewidencji producentów rolnych, ■ szacowanie szkód łowieckich lub ■ szkód powstałych w wyniku niekorzystnych warunków atmosferycznych. Zainteresowani rolnicy mogli też liczyć na pomoc w przygotowaniu dokumentacji sprawozdawczo-monitorującej – po zakończeniu działania realizowanego w ramach PROW 2014-2020, czy wypełnianiu ankiety spisowej (Powszechny Spis Rolny 2020). Pomagaliśmy również w przygotowaniu korekt do wniosków – szczególnie tych z zakresu płatności bezpośrednich oraz dopłat do kwalifikowanego materiału siewnego. Rolnicy uzyskiwali też wsparcie w zakresie zgłaszania zdarzeń w IRZ, przygotowania ewidencji wypasu czy opracowania planu nawozowego.

Pracownicy MIR doradzają też doraźnie w obszarach tematycznych znajdujących się w zakresach ich obowiązków, tj.: ■ produkcja rolnicza, ■ produkcja ogrodnicza, ■ ochrona roślin, ■ produkcja zwierzęca, ■ ekonomika rolnictwa, ■ rolnictwo ekologiczne, ■ ubezpieczenia rolnicze, ■ gospodarstwa agroturystyczne i przedsiębiorczość wiejska. W miarę naszych kompetencji i w zależności od zgłaszanych potrzeb udzielamy informacji i porad telefonicznie – pytania, na które najczęściej odpowiadaliśmy dotyczyły:

- warunków uzyskania dopłat bezpośrednich i wskazówek przy samodzielnym wypełnianiu eWniosku oraz możliwości skorzystania z programów pomocowych z ARiMR tj.: program azotanowy; restrukturyzacja małych gospodarstw rolnych; modernizacja gospodarstw rolnych w obszarze nawadniania; dopłaty za przekazanie gospodarstwa rolnego; dopłaty do bydła; dopłat dla producentów trzody chlewnej; dopłaty do nawozów; dopłaty do wymiany pokrycia dachowego;
- warunków i możliwości uzyskania dofinansowania do zakupu wapna nawozowego w ramach „Ogólnopolskiego programu regeneracji środowiskowej gleb poprzez ich wapnowanie”;
- obowiązujących przepisów m.in. w zakresie: stosowania środków ochrony roślin; stosowania nawozów mineralnych i organicznych; ubezpieczenia społecz-

nego rolników; rejestracji i zasad prowadzenia RHD; zgłaszania i szacowania szkód łowieckich; obrotu ziemią rolną; uciążliwości odorowej; rejestracji w BDO, uczestnictwa w Systemie Małych Gospodarstw.

Organizujemy szkolenia, warsztaty i wyjazdy studyjne

Działalność doradczo-szkoleniową Izba realizuje też poprzez organizację szkoleń, seminariów i konferencji oraz krajowych i zagranicznych wyjazdów studyjnych, w tym również wyjazdów na targi i wystawy rolnicze.

W 2019 r. przeprowadziliśmy szeroką akcję informacyjną dla rolników, polegającą na organizacji szkoleń, podczas których pracownicy BP ARiMR, PZDR, PIW, KRUS, WIOŚ oraz TUV „TUV” informowali o:

- zmianach w płatnościach bezpośrednich i planowanych działań w ramach PROW 2014-2020;
- zasadach wsparcia dla KGW w związku z wprowadzoną w życie ustawą o kołach gospodyń wiejskich;
- wpływie nowelizacji ustawy Prawo wodne na działalność rolniczą i ograniczaniu zanieczyszczeń wód środkami z produkcji rolniczej;
- zapobieganiu rozprzestrzeniania się chorób zakaźnych – ASF i ptasiej grypy i zasadach bioasekuracji;
- zmianach w ubezpieczeniach społecznych rolników;
- możliwościach ubezpieczenia od ryzyk związanych z produkcją rolniczą.

Spotkanie z rolnikami w Gdowie, 05.03.2019 r.

W spotkaniach tych uczestniczyli delegaci i przewodniczący rad powiatowych, przybliżając rolnikom informacje o działalności MIR i zachęcając do udziału w wyborach delegatów na kolejną kadencję Izby i aktywnego włączenia się w funkcjonowanie samorządu rolniczego w Małopolsce. Łącznie przeprowadziliśmy 45 takich spotkań z udziałem 1 620 osób.

W związku z nowelizacją rozporządzenia MRiRW ws. kwalifikacji osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunków i metod uboju i uśmiercania zwierząt, rolnicy zgłaszali zapotrzebowanie na szkolenia dotyczące uboju gospodarczego na użytek własny, dzięki którym mogliby uzyskać wymagane uprawnienia. Dlatego, w 2019 r. MIR, wspólnie z powiatowymi inspektoratami weterynarii, zorganizowała 23 kursy

poświęcone zasadom przeprowadzenia prawidłowego uboju zwierząt gospodarskich na potrzeby własne. Skorzystało z nich 1 058 małopolskich rolników, którzy otrzymali zaświadczenia uprawniające do wykonywania uboju gospodarczego wydane przez PIW.

Odpowiadając na inne, sygnalizowane przez rolników potrzeby, pracownicy Izby organizowali: szkolenia nt. ■ Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych, ■ zasad *cross-compliance* oraz ■ nt. zasad rejestracji i prowadzenia RHD; ■ spotkania informacyjne dla KGW – uczestniczyło w nich łącznie ok. 140 osób. Ponadto, pracownice biur w Miechowie, w Nowym Sączu i w Wadowicach zorganizowały warsztaty rękodzielnicze (wykonywanie dekoracji bożonarodzeniowych, zdobienie metodą dekupażu, malowanie na szkle), w których wzięło udział 112 osób.

Każdego roku Izba zachęca rolników do udziału w ważnych wydarzeniach branżowych i wspiera finansowo organizację wyjazdów. W 2019 r. były to m.in.: ■ Centralne Targi Rolnicze w Nadarzynie, ■ AGROTECH w Kielcach, ■ Targi AGRO-SHOW w Bednarach, ■ Europejskie Forum Rolnicze w Jasionce, ■ XI Międzynarodowe Targi AGROTRAVEL&Active Life w Kielcach, ■ wyjazd studyjny do stadniny koni w Michałowie oraz ■ do kombinatu w Kietrze. W wydarzeniach tych wzięło udział ok. 570 osób.

Konferencja w CK UR w Krakowie, 01.03.2019 r.

Do ważniejszych wydarzeń w działalności Izby zaliczyć należy współorganizację (wraz z biurem poselskim Europośla Cz. Siekierskiego i Świętokrzyską Izbą Rolniczą) konferencji nt. polskiego rolnictwa w UE, z udziałem Komisarza UE ds. Rolnictwa i Rozwoju Wsi Phila Hogana. Konferencja odbyła się w CK UR w Krakowie w marcu 2019 r. Prezes Zarządu MIR, jako jeden z prelegentów, omówił zmiany w rolnictwie Polski i Małopolski po akcesji do UE, oraz przedstawił oczekiwania małopolskich rolników wobec głównych założeń tej polityki w kolejnej perspektywie. W spotkaniu uczestniczyło ok 150 osób – głównie rolnicy z Małopolski, w tym izbowi delegaci oraz pracownicy MIR.

Rok 2020 zaskoczył wszystkich nową rzeczywistością, życiem i pracą w warunkach pandemii. Z dnia na dzień staraliśmy się przystosować do zaistniałych

warunków, zmieniających się przepisów i zaleceń ze strony instytucji rządowych. Nie było to łatwe w sytuacji, gdy ważny jest bezpośredni kontakt z człowiekiem i tylko część pracy można wykonać zdalnie. Zanim wprowadzono obostrzenia covidowe zdołaliśmy przeprowadzić 40 szkoleń stacjonarnych dla rolników, będących kontynuacją spotkań organizowanych w 2019 r. z udziałem przedstawicieli ARiMR, PZDR, IW, KRUS, WIOŚ i T UW „T UW”, w których udział wzięło około 980 osób. Organizowano też spotkania z przedstawicielami kół łowieckich, których celem była poprawa współpracy pomiędzy myśliwymi a rolnikami w zakresie szacowania szkód w uprawach spowodowanych przez zwierzynę łowną. Udało się również zorganizować 3 tematyczne szkolenia wyjazdowe (z udziałem 23 osób) oraz wyjazd na Targi Rolnicze w Nadarzynie dla 65 osób.

W 2021 r. pandemia nadal odciskała swoje piętno na naszym życiu i pracy. Chcąc nie chcąc, musieliśmy zdobywać i doskonalić umiejętności w korzystaniu z narzędzi zdalnej komunikacji. Dzięki platformom umożliwiającym łączenie *on-line* mogliśmy organizować szkolenia dla rolników, sami również poszerzaliśmy wiedzę uczestnicząc w e-szkoleniach, webinarach i e-konferencjach. Pracownicy MIR zorganizowali łącznie 10 spotkań szkoleniowo-informacyjnych, które prowadzone były w czasie rzeczywistym, a nagrania z tych szkoleń umieszczono na kanale YouTube umożliwiając tym samym korzystanie z nich w dowolnym czasie. Tematyka tych szkoleń dotyczyła: ■ sprzedaży bezpośredniej; ■ mechanizacji i automatyzacji rolnictwa; ■ wykorzystania badań gleby w nawożeniu; ■ zrównoważonego stosowania pestycydów oraz możliwości stosowania biologicznych środków ochrony roślin; ■ odmian roślin zalecanych do uprawy w Małopolsce; ■ ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich; ■ szacowania szkód łowieckich. Udało się również zorganizować 3 szkolenia stacjonarne z zakresu uboju gospodarczego prowadzone przez powiatowych lekarzy weterynarii, z których skorzystało 91 osób. W szkoleniu z zakresu *cross-compliance* uczestniczyły 24 osoby, z zakresu stosowania środków ochrony roślin – 10 osób, a w 3 warsztatach rękodzielniczych dla pań – 40 osób.

W pierwszej połowie 2022 r. nadal obowiązywały pandemiczne obostrzenia. W tym czasie pracownicy Izby zorganizowali 2 szkolenia w formie *on-line* (dot. rozliczania podatku VAT w rolnictwie oraz wpływu glifosatu na organizm człowieka), które zostały zamieszczone na kanale YouTube. Szkolenia stacjonarne, które odbywały się głównie w II połowie roku, dotyczyły przede wszystkim ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania – podczas 5 kursów 86 rolników uzyskało wymagane kwalifikacje do przeprowadzania samodzielnego uboju na użytek własny. Tematyka pozostałych szkoleń to: ■ poprawa właściwości gleby poprzez odpowiednie zabiegi agrotechniczne i pożyteczne mikroorganizmy; ■ sposoby na zwiększenie sprzedaży bezpośredniej; ■ szacowanie szkód w uprawach rolnych; ■ technologia uprawy soi; ■ zasady udzielania pierwszej pomocy – łącznie w 10 szkoleniach uczestniczyło ok. 220 osób.

W 2022 r. pracownicy we współpracy z delegatami Izby zorganizowali 4 branżowe wyjazdy szkoleniowe dla rolników – uczestniczyło w nich w sumie 130 osób; oraz wyjazdy na wystawy i targi rolnicze: AGROTECH w Kielcach, Agronawojowa w Nawojowej, AGROPRO-MOCJA w Starym Sączu i na Wystawę Czerwonego Bydła Polskiego w Ludźmierzu.

Tradycyjnie dużą popularnością cieszyły się warsztaty rękodzielnicze dla kobiet z zakresu projektowania i wykonania kart okolicznościowych, dekoracji świątecznych oraz haftu diamentowego – uczestniczyły w nich łącznie 173 osoby.

Warsztaty bożonarodzeniowe w Gotczy, 09.12.2022 r.

Opiniujemy

Jak zapisano w ustawie *o izbach rolniczych* „izby działają na rzecz rolnictwa, wpływają na kształtowanie polityki rolnej i uczestniczą w jej realizacji”. Aby działania te przynosiły zamierzone efekty potrzebne są umocowane prawnie kompetencje. Potrzeba ich wzmocnienia, w celu poprawy funkcjonowania samorządu rolniczego, od lat jest przedmiotem dyskusji. Zadaniem izb jest bowiem „występowanie do organów administracji rządowej w województwie i organów samorządu terytorialnego z inicjatywą w zakresie regulacji prawnych dotyczących rolnictwa, rozwoju wsi i rynków rolnych oraz opiniowanie projektów tych przepisów”. W związku z tym wskazane wyżej organy mają obowiązek zasięgania opinii, właściwej miejscowo izby, o projektach aktów prawa miejscowego dotyczących rolnictwa. Uzyskanie, a w zasadzie wystąpienie o wydanie przedmiotowej opinii jest konieczne, aby wydana decyzja miała moc prawną. Jeśli w terminie 14 dni, od dnia otrzymania projektu, izba nie przedstawi żadnego stanowiska oznacza to jego akceptację. Jednak treść opinii wydawanych przez izbę rolniczą nie jest wiążąca i ostateczna decyzja może być niezgodna z izbowym stanowiskiem. Tak więc Izba posiada kompetencje opiniodawcze, które mają niewielki wpływ na decyzyjność.

W praktyce – na podstawie upoważnienia prezesa MIR i po konsultacji z delegatami danej rady – większość opinii i postanowień dotyczących prawa miejscowego wydają przewodniczący rad powiatowych, właściwych ze względu na obszar, którego sprawa dotyczy.

W latach 2019–2022 Izba wydała łącznie ok. 780 opinii i postanowień, które dotyczyły głównie:

- przekwalifikowania gruntów rolnych i leśnych (opinie i postanowienia na wniosek: wójta, burmistrza);
- obniżenia średniej ceny skupu żyta, celem obliczenia podstawy podatku rolnego (na wniosek: wójta, burmistrza);
- projektów rocznych planów łowieckich i wieloletnich planów hodowlanych (na wniosek koła łowieckiego);
- dzierżaw obwodów łowieckich (na okres 10-letni, na wniosek: starosty, RDLP);
- obrotu ziemią rolną (opinie i rękojmie ws. umiejętności odnośnie prowadzenia/utworzenia gospodarstwa rodzinnego – na wniosek: rolnika, KOWR);
- postępowań i egzekucji komorniczych (na wniosek komornika sądowego).

Jako samorząd rolniczy, Izba uczestniczy również w konsultacjach społecznych dotyczących ogólnokrajowych aktów prawnych dotyczących rolnictwa. Uwagi, propozycje i opinie zgłaszane przez wojewódzkie izby rolnicze przekazywane są do władz ustawodawczych za pośrednictwem Krajowej Rady Izb Rolniczych. Każdego roku opiniujemy kilkadziesiąt projektów ustaw i rozporządzeń dotyczących rolnictwa i obszarów wiejskich – opracowywanych zazwyczaj w MRiRW, ale również w MKiŚ, MRiPS, MF i MI.

Przedstawiciele izb rolniczych reprezentują również rolników w ciałach doradczych powoływanych przez władze szczebla rządowego, samorządowego oraz instytucje współpracujące z rolnictwem. Zarząd Izby deleguje swoich przedstawicieli – wybierając ich zazwyczaj spośród członków Zarządu oraz delegatów do WZ MIR – do udziału w pracach ciał doradczych, powoływanych do rozwiązywania problemów o różnicowanym zakresie tematycznym, przy urzędach i instytucjach na różnych szczeblach. W minionej kadencji MIR, członkowie Zarządu, dyrektor Izby, przewodniczący a także niektórzy członkowie rad powiatowych pełnili i pełnią funkcje doradcze angażując się w pracę wymienionych poniżej rad, komisji i zespołów:

- Nadzwyczajna Komisja Problemowa ds. nowelizacji ustawy o izbach rolniczych przy KRIR;
- Sąd Polubowny przy w zakresie szkód łowieckich przy KRIR,
- Rada ds. Kobiet i Rodzin z Obszarów Wiejskich przy KRIR;
- Zespół ds. odbudowy rolnictwa na obszarach górskich przy MRiRW;
- Zespół konsultacyjny ds. konstytucji dla rolnictwa, miejsca rolnictwa na obszarach wiejskich w MRiRW;
- Zespół konsultacyjny ds. Afrykańskiego Pomoru Świń w MRiRW;
- Zespół konsultacyjny ds. infrastruktury na obszarach wiejskich w MRiRW;

Zakres tematyczny opinii i postanowień wydanych przez Przewodniczących Rad Powiatowych MIR w latach 2019-2022

	2019	2020	2021	2022
Zmiana przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych	61	45	53	58
Obniżenie średniej ceny skupu żyta	14	19	23	27
Obrót ziemią rolną - rękojmia na zakup ziemi rolnej	127	1	4	3
Postępowania komornicze	29	22	39	38
Roczne plany łowieckie	28	34	33	97
Dzierżawa obwodów łowieckich	-	-	-	32

- Zespół konsultacyjny ds. rynków rolnych w MRiRW;
- Komitet Monitorujący PROW 2014-2020 w MRiRW;
- Komitet Monitorujący Regionalny Małopolski Program Operacyjny;
- Rada Społeczna Doradztwa Rolniczego;
- Rada Społeczna przy OT KOWR w Krakowie;
- Małopolski Zespół Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego;
- Wojewódzka i Powiatowe Rady Rynku Pracy;
- Rada ds. ekoMałopolski;
- Rada Produktu Regionalnego;
- Rada ds. Produktów Tradycyjnych i Dziedzictwa Kulinarne;
- Rada ds. Rolnictwa Ekologicznego i Sprzedaży Bezpośredniej;
- Krajowa i Małopolska Grupa Robocza ds. KSOW;
- Rada Konsultacyjna Wydziału Hodowli i Biologii UR.

Ponadto prezes lub wiceprezes Izby uczestniczy w posiedzeniach komisji sejmowych, w sesjach Sejmiku Województwa Małopolskiego, posiedzeniach Komisji Rolnictwa i Modernizacji Terenów Wiejskich SWM, a delegaci i członkowie MIR pełnią funkcje radnych powiatowych i gminnych oraz działają w Lokalnych Grupach Działania (LGD) funkcjonujących na terenie całej Małopolski.

Udzielamy wsparcia prawnego

W siedzibie MIR w Krakowie można uzyskać bezpłatne porady prawne. Radca prawny pełni dyżur raz w tygodniu udzielając porad telefonicznie lub przyjmując rolników potrzebujących wsparcia prawnego. W latach 2019-2022 problemy z którymi zgłaszali się rolnicy dotyczyły m.in.:

- szkód wyrządzanych w uprawach przez zwierzynę łowną (np. sporządzanie pozwów przeciwko kołom łowieckim), przeprowadzenia polowania na terenie gospodarstwa/ogrodzonej działki;
- rolniczego ubezpieczenia społecznego (np. prawo do uzyskania emerytury/renty rolniczej);
- zadłużenia kredytowego i postępowań komorniczych;
- uregulowania własności gospodarstw rolnych – wywłaszczeń, współwłasności, dziedziczenia i spraw spadkowych, prawa do użytkowania gospodarstwa rolnego;
- dzierżawy gruntów rolnych oraz odrolnienia i prze-

znaczenia części siedliska na prowadzenie nierolniczej działalności gospodarczej;

- wypłaty odszkodowań za utracone mienie niekorzystnych dla działalności rolniczej planów zagospodarowania przestrzennego oraz rozwiązań w procesach scaleniowych;
- sporów sąsiedzkich (granice nieruchomości) i sporów wynikających z bezprawnego użytkowania gruntów rolnych);
- kontrolowania gospodarstw przez straż miejską;
- ustanowienia drogi koniecznej i dróg dojazdowych do pól;
- zniszczeń na działkach rolnych powstałych w efekcie działań zakładu energetycznego.

Na pomoc poszkodowanym rolnikom

Efekty postępujących zmian klimatycznych nieuchronnie wpływają na produkcję rolniczą. Częstotliwość niekorzystnych zjawisk atmosferycznych przetaczających się w ostatnich latach przez Małopolskę rośnie, powodując znaczne straty w uprawach rolniczych, warzywniczych czy sadowniczych. Odpowiadając na apele wojewody małopolskiego, który powoływał komisje szacujące szkody w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej, delegaci i pracownicy Izby brali udział w pracach tych komisji.

Rok 2019 niektórym regionom przyniósł suszę, innym – deszcze nawalne powodujące lokalne podtopienia lub powodzie. Skutki ulew dotknęły ponad 3 000 małopolskich rolników, co stanowiło ponad 77% wszystkich odnotowanych szkód. Szczególnie ucierpiały gospodarstwa położone na terenie powiatu dąbrowskiego, krakowskiego i proszowickiego. Tak duża skala szkód powodowała, że w dotkniętych powodzią gminach istniała potrzeba powołania niekiedy 2–4 zespołów szacujących szkody, aby mogły uporać się z wykonaniem pracy w wymaganym terminie.

W 2020 r. Małopolskę ponownie nawiedziły deszcze nawalne. Stanowiły one 54,4% szkód zgłoszonych do urzędów gmin i szacowanych przez powołane przez wojewodę komisje. Dzięki zaangażowaniu delegatów po raz kolejny udowodniliśmy, że w trudnych chwilach najważniejsza jest solidarność i wzajemna pomoc:

- najbardziej poszkodowani rolnicy z gmin: Szczucin i Mędrzechów otrzymali 80 sztuk balotów kiszonki od rolników z powiatu gorlickiego, transport balotów (2 000 zł) sfinansowało TUV „TUV”;
- najbardziej poszkodowani rolnicy z gminy Sułoszowa otrzymali ponad 5 t kwalifikowanego ziarna pszenicy, którego zakup – za kwotę 8 000 zł – sfinansowano z budżetu Izby oraz ze środków RP MIR w Krakowie;

Szkody w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej wywołane przez niekorzystne warunki atmosferyczne w Małopolsce w latach 2019-2022					
	2019	2020	2021	2022 – szkody z wyłączeniem suszy	2022 – szkody suszowe*
Liczba poszkodowanych gospodarstw [szt.]	4 709	1 369	3 515	202	5 459
Powierzchnia uszkodzonych upraw [ha]	30 097	5 286	19 593	1310	brak danych
w tym zboża	18 575	1 392	9 731	609	brak danych
w tym sady	1 605	2 540	2 865	310	brak danych
Wartość strat w produkcji roślinnej [zł]	107 657 720	48 530 352	148 002 349	8 690 689	brak danych
Wartość strat w środkach trwałych [zł]	5 125 771	1 413 579	18 809 570	320 761	brak danych
Suma wartości szkód [zł]	120 967 518	50 011 044	174 491 922	9 011 450	brak danych
* Szkody suszowe zgłaszane były przez aplikację – MUW nie posiada zbiorczych danych dotyczących np. łącznej powierzchni uszkodzonych upraw, wartości szkód itp.					
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MUW ("Rozwój obszarów wiejskich do 2030 r.")					

Na podstawie uchwały nr 38/WZ/2017 WZ MIR z dnia 10.04.2017 r., przewodniczący i członkowie rad powiatowych MIR uczestniczący w pracach gminnych komisji szacujących szkody w uprawach i gospodarstwach, oraz w komisjach szacujących szkody łowicze, Izba pokrywa koszty przejazdów poniesionych w związku z tymi pracami. W latach 2019-2022 łączna kwota wypłacona na ten cel z budżetu MIR wyniosła 30 360 zł (w 2019 r. – 11 240 zł, w 2020 r. – 6 060 zł, w 2021 r. – 11 830 zł, w 2022 r. – 1230 zł).

- najbardziej poszkodowani rolnicy z powiatu myślenickiego otrzymali prawie 2 t kwalifikowanego ziarna pszenicy zakupionego za kwotę 4 500 zł, przekazaną przez Zarząd i Radę Powiatową MIR w Myślenicach;
- dla najbardziej poszkodowanych rolników z Łapanowa Zarząd MIR przeznaczył 1 000 zł na zakup zboża;
- rolników poszkodowanych w zdarzeniach losowych wspierali również delegaci innych rad powiatowych:
 - RP w Limanowej przeznaczyła 1 000 zł na zakup paszy;

- RP w Wieliczce – 2 500 zł na zakup paszy;
- RP w Tarnowie dopłaciła 1 500 zł do zakupu konia;
- RP w Gorlicach przeznaczyła 500 zł w postaci zapomogi dla rolnika.

W 2021 r. w małopolskich gospodarstwach szczególnie dużo szkód powstało w wyniku gradobicia (79,3%). Straty odnotowano głównie w uprawach sadowniczych – na ponad 2 864 ha, ale również w uprawach zbóż – na ok. 9 730 ha.

Na długo w pamięci zapadnie nam tragedia, która miała miejsce 19 czerwca 2021 r. w miejscowości Nowa Biała, gdzie w wyniku uderzenia pioruna wybuchł pożar, który pochłonął dorobek życia ponad 20 gospodarstw rolnych. Zniszczone zostały domy, budynki inwentarskie, zginęły zwierzęta. I tym razem solidarność rolnicza nie pozwoliła poszkodowanym pozostać bez pomocy. W odpowiedzi na izbowy apel o wsparcie materialne odpowiedzieli rolnicy z powiatów tarnowskiego, wadowickiego i nowotarskiego, którzy jeszcze w czerwcu 2021 r. przekazali ponad 10 ton ziarna paszowego i 40 balotów sianokiszonki. Zarząd MIR przeznaczył z budżetu Izby środki na zakup folii do sianokiszonki i transport sianokiszonki, oraz na zakup krowy dla jednej z rodzin – łącznie 7 tys. zł. Ponadto, na organizację pomocy dla poszkodowanych, delegaci MIR z pow.: brzeskiego, limanowskiego, nowosądeckiego, nowotarskiego, olkuskiego, proszowickiego, przekazali łącznie 3 500 zł ze środków rad powiatowych.

Dodatkowo, w wyniku podpisanego przez Izbę porozumienia z Funduszem Składkowym Ubezpieczenia Społecznego Rolników, po oszacowaniu szkód w poszczególnych gospodarstwach, Izba rozdysponowała ponad 1,2 mln zł, za które zakupiono sprzęt rolniczy

i środki do odbudowy budynków – ze wsparcia skorzystało 13 gospodarstw. Na Izbie spoczywała odpowiedzialność za księgowo-finansowe rozliczenie wsparcia, w tym wykonanie płatności za kwalifikowane rachunki oraz wykonanie sprawozdania z udzielonej pomocy.

Rozmiar szkód, które dotknęły małopolskich rolników w 2022 r. obrazują dane przekazane przez Małopolski Urząd Wojewódzki (tab. na str. 43). W wyniku wystąpienia gradobicia, huraganu i przymrozków wiosennych poszkodowane zostały łącznie 202 gospodarstwa rolne w 24 gminach województwa. Uszkodzonych zostało ponad 1 300 ha upraw rolnych, w tym 609 ha zbóż, 310 ha sadów i 9 budynków gospodarczych. Straty poniesione z tego tytułu wyniosły 9 011 450 zł. Najwięcej strat wystąpiło w gminach: Chelmiec – 50 gospodarstw, Proszowice – 22 gospodarstwa, Jodłownik – 21 gospodarstw rolnych.

Jednak w 2022 roku, w odczuciu rolników, najbardziej dotkliwa była susza. Ci, którzy ucierpieli w jej wyniku musieli swoje wnioski zgłaszać poprzez aplikację suszową, działającą w oparciu o dane z Systemu Monitoringu Suszy Rolniczej prowadzonego przez kierownika Wydziału Programów Infrastrukturalnych i Rolnictwa MUW pana A. Kawalca wynika, że w Małopolsce rolnicy złożyli aż 5 459 wniosków suszowych. W 632 przypadkach (tj. 11,6% wniosków), wartość obniżenia dochodu rolnika nie przekroczyła 1%, natomiast w 15 przypadkach wartość szkód była większa niż 30%. Największe straty wystąpiły w gminach: Proszowice – 510 poszkodowanych gospodarstw, Szczucin – 463 poszkodowane gospodarstwa, Paęcznica – 338 poszkodowanych gospodarstw.

* * * * *

Pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zadań statutowych

Jolanta Kałmuk
Biuro MIR w Krakowie

Każdego roku – począwszy od 2002 r., kiedy pojawiły się fundusze przeznaczone na działania przyczyniające się do rozwoju polskiego rolnictwa i obszarów wiejskich – Izba dokłada wszelkich starań (samodzielnie lub w konsorcjach), aby takie środki pozyskiwać i dzięki nim realizować przedsięwzięcia, których ostatecznymi beneficjentami są małopolscy rolnicy.

Z uwagi na formę prawną Izba może aplikować wyłącznie o środki przeznaczone na realizację projektów „miękkich”, czyli inwestujących w zasoby ludzkie, dotyczące m.in. edukacji, integracji społecznej czy wsparcia rynku pracy.

Organizacja szkoleń i akcji informacyjnych, przeznaczonych dla rolników i mieszkańców wsi, stała się

szczególnie ważnym kierunkiem naszej działalności w okresie poakcesyjnym, kiedy rolnicy musieli przystosować się do unijnych wymogów. Warto też nadmienić, że początkowo projekty realizowane w ramach programowego wsparcia były refundowane w całości. Z czasem, warunkiem pozyskania środków stało się wniesienie wkładu własnego, co – z uwagi na zasobność budżetu Izby – ogranicza możliwości realizacji wysokosztowych przedsięwzięć. Nie mniej jednak Izba dokłada wszelkich starań, aby wykorzystać pojawiające się szanse na wykorzystania środków zewnętrznych do realizacji przedsięwzięć służących rozwojowi małopolskiego rolnictwa i obszarów wiejskich.

Partnerstwo z KSOW

Bardzo owocną w tym obszarze okazała się współpraca w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, która w Polsce działa od 2009 r. Jako partner KSOW realizujemy nasze autorskie przedsięwzięcia, jak również uczestniczymy w tych, do których jesteśmy zapraszani jako partnerzy dodatkowi. W latach 2019-2022 zrealizowali-

Pozyskiwanie środków zewnętrznych na realizację zadań statutowych

śmy 11 własnych projektów z dofinansowaniem z KSOW – uczestniczyło w nich łącznie 660 beneficjentów.

W roku 2019 – jak w każdym roku wyborczym – działalność Izby oraz wydatki budżetowe w znacznym stopniu związane były z organizacją wyborów delegatów do rad powiatowych MIR na kolejną kadencję. Mimo ograniczeń, opracowaliśmy i złożyliśmy do JR KSOW w Krakowie wnioski o realizację czterech projektów, jednak tylko jeden z nich otrzymał pozytywną decyzję o dofinansowaniu. Zadanie to – polegające na organizacji trzech 6-godzinnych warsztatów dla przedstawicieli KGW, zrealizowane zostało w sierpniu i wrześniu 2019 r.

W 2020 r., spośród pięciu naszych propozycji złożonych do JR KSOW, cztery znalazły się na liście operacji, którym przyznano dofinansowanie. Niestety, z uwagi na obostrzenia covidowe i niepewną sytuację pandemiczną, zrezygnowaliśmy z realizacji dwóch zadań, których celem była organizacja zagranicznych wyjazdów studyjnych. Dwa pozostałe projekty – każdy polegający na zorganizowaniu 1-dniowych warsztatów

– zrealizowane zostały w sierpniu 2020 r. Łączny koszt realizacji tych projektów to 28 470,82 zł, w tym wkład własny MIR wyniósł 3 128,60 zł.

W styczniu 2021 r. pracownicy MIR opracowali i złożyli siedem wniosków do JR KSOW w Krakowie, pięć z nich znalazło się na liście rankingowej z decyzją o przyznaniu finansowania. Wszystkie – 1-dniowe warsztaty, 1-dniowe szkolenia oraz trzy 5-dniowe wyjazdy studyjne (jeden krajowy i dwa zagraniczne) – zostały zrealizowane i rozliczone w okresie od sierpnia do końca października. Łączny koszt realizacji projektów to 286 155 zł, w tym koszt poniesiony przez MIR wyniósł 37 261,89 zł.

Spółród sześciu projektów złożonych w 2022 r. uzyskaliśmy z KSOW dofinansowanie do realizacji trzech – jednego, polegającego na organizacji warsztatów, oraz dwa krajowe wyjazdy szkoleniowe. Wszystkie zostały zrealizowane i rozliczone w okresie od czerwca do końca września. Łączny koszt realizacji projektów to 151 657,55 zł, w tym wkład własny MIR w kwocie 20 872,99 zł.

Zadania dofinansowane z KSOW, zrealizowane przez MIR w latach 2019-2022

Rok	Tytuł zadania	Forma / tematyka zadania /miejsce	Liczba uczestników/ beneficjentów z Małopolski	Koszt realizacji	Wkład własny MIR
2019	"Nowoczesne inspiracje w połączeniu z tradycją"	Warsztaty / dekorowanie potraw tradycyjnych nowoczesnymi technikami / pow.: gorlicki, nowosądecki, nowotarski	45 - przedstawiciele KGW	10 563,77 zł	1 142,33 zł
2020	"Podtrzymywanie tradycji - warsztaty praktyczne dla KGW"	Warsztaty / wykonywanie tradycyjnych ozdób okolicznościowych (kartki świąteczne, stroiki bożonarodzeniowe, palmy wielkanocne i serwety dożynkowe) / pow.: gorlicki, nowosądecki, nowotarski, tatrzański	60 - przedstawiciele KGW	13 854,16 zł	1 327,14 zł
	"Magia ziół i miodów w małych gospodarstwach rolnych"	Szkolenia / uprawa, pozyskiwanie oraz samodzielne wytwarzanie produktów z ziół i miodów oraz ich sprzedaż / pow.: wadowicki, tarnowski, krakowski, nowosądecki	60 - rolnicy, właściciele gospodarstw agroturystycznych, przedstawiciele LGD, doradcy ODR	14 616,66 zł	1 801,46 zł
2021	"Chusty malowane – warsztaty artystyczne dla KGW"	Warsztaty / malowanie na tkaninie i wykonanie chusty regionalnej / pow.: tatrzański, nowotarski, wadowicki, limanowski, nowosądecki, gorlicki	90 - przedstawiciele KGW	23 421,72 zł	1 994,22 zł
	"Magia ziół i miodów dla zdrowia i zwiększenia dochodów"	Szkolenia / uprawa, pozyskiwanie oraz samodzielne wytwarzanie produktów z ziół i miodów oraz ich sprzedaż / pow.: wadowicki, suski, oświęcimski, myślenicki, krakowski, nowotarski	90 - rolnicy, właściciele gospodarstw agroturystycznych, przedstawiciele LGD, doradcy ODR	27 173,64 zł	1 926,16 zł
	"Inspirująca wymiana doświadczeń właścicieli gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych"	5-dniowy wyjazd studyjny / wymiana doświadczeń dot. ekologicznego systemu produkcji / Pomorze Zachodnie	50 - rolnicy, właściciele gosp. agroturystycznych	62 008,10 zł	9 020,37 zł
	"Współczesna kobieta w środowisku wiejskim"	5-dniowy wyjazd studyjny / wymiana doświadczeń dot. wyzwień i szans dla kobiet w środowisku wiejskim / Rumunia, Węgry	48 - kobiety z obszarów wiejskich	84 225,64 zł	11 625,64 zł
	"Zgoda, szacunek i praca każdą wieś wzbogaca"	5-dniowy wyjazd studyjny / poszukiwanie efektywnych strategii harmonijnego rozwoju społecznego oraz poprawy jakości i warunków życia mieszkańców na obszarach wiejskich / Austria, Niemcy	40 - przedstawiciele wiejskich i miejsko-wiejskich samorządów gminnych, LGD, MIR, MSDR i IROW	89 325,90 zł	12 695,50 zł
2022	"Sztuka tworzenia wianków - warsztaty dla KGW"	Warsztaty / wyplatanie wianków / pow.: tatrzański, nowotarski, nowosądecki, limanowski, gorlicki, krakowski	90 - przedstawiciele KGW	26 062,69 zł	2 905,29 zł
	"Agrolesnictwo w teorii i w praktyce"	3-dniowy wyjazd szkoleniowy / woj. małopolskie i podkarpackie	38 - rolnicy i doradcy rolni	57 293,37 zł	8 385,97 zł
	"Zagroda edukacyjna - poznaj wieś od podszewki"	4-dniowy wyjazd studyjny / woj. dolnośląskie	49 - rolnicy, właściciele gosp. agroturystycznych, doradcy rolni	68 301,49 zł	9 581,73 zł
Łącznie:			660 osób	476 847,14 zł	62 405,81 zł

Fundusze na promocję żywności produkowanej przez polskich rolników

Stałym kierunkiem działań podejmowanych przez Izbę jest promowanie produktów rolnych i żywności wyprodukowanej przez polskich rolników na rynku krajowym jak i zagranicznym. Od 2010 r. realizujemy tego typu przedsięwzięcia wykorzystując środki z funduszy promocji produktów rolno-spożywczych. W mijającej kadencji zorganizowaliśmy pięć wydarzeń plenerowych, podczas których odbywały się degustacje: produktów i przetworów zbożowych, mleka i powstających z niego produktów, owoców i warzyw oraz ich przetworów, a także wyrobów mięsnych (wołowego i wieprzowego). Dodatkowo, uczestnicy tych wydarzeń otrzymywali broszury i ulotki traktujące m.in. o walorach żywieniowych promowanych produktów, oraz mieli szansę na zdobycie nagród w konkursach – ryśunkowym dla dzieci i wiedzy dla dorosłych.

Promowanie produktów rolno-spożywczych – wydarzenia plenerowe zorganizowane przez MIR w latach 2019-2022:

- ☛ *Wołowiny smak lubimy* – 28.04.2019 r. – piknik w Janowiczkach k. Raławic, podczas Wyborów Chłopa Roku 2019. Kwota dofinansowania z Funduszu Promocji Mięsa Wołowego: 33 000 zł;
- ☛ *Produkty mleczne w żywieniu człowieka – ich wyjątkowa wartość* – 02.06.2019 r. – piknik w Szczyrzycu, podczas Krajowej Wystawy Bydła Czerwonego. Kwota dofinansowania z Funduszu Promocji Mleka: 36 103 zł;
- ☛ *Festiwal Polskiej Wieprzowiny* – 21.09.2021 r. piknik w Wierzchosławicach, podczas obchodów 125-lecia powstania izb rolniczych na ziemiach polskich, oraz 25-lecia powołania Małopolskiej Izby Rolniczej. Kwota dofinansowania z Funduszu Promocji Mięsa Wieprzowego: 46 300 zł;
- ☛ *Kolorowe witaminy dla chłopca i dziewczyny* – 28.08.2022 r. – piknik w Narożnikach podczas Sejmiku Kobiet Wiejskich. Kwota dofinansowania z Funduszu Promocji Owoców i Warzyw: 45 651 zł;
- ☛ *Mleko i produkty mleczne – ważne w naszej diecie* – 11.09.2022 r. – piknik w Starym Sączu podczas wystawy rolniczej AGROPROMOCJA. Kwota dofinansowania z Funduszu Promocji Mleka: 46 738,94 zł.

Z uwagi na sytuację pandemiczną i zagrożenia covidowe organizowanie imprez masowych stało się przedsięwzięciem ryzykownym, dlatego zmieniliśmy formułę działań promujących na kampanie medialne. W latach 2021-2022 Izba pozyskała środki na przeprowadzenie dwóch akcji informacyjno-promocyjnych:

- ☛ *Mleko – promocja przetworów mlecznych z Małopolski* – zadanie sfinansowane z Funduszu Promocji Mleka, z wykorzystaniem trzech środków przekazu:
- audycja telewizyjna – w 5-minutowym filmie zaprezentowane zostały: ■ gospodarstwa i rolnicy zajmujący się produkcją mleka oraz jego przetwarzaniem;

- mleczarnie przetwarzające mleko pozyskane z małopolskich gospodarstw; ■ wypowiedzi konsumentów oraz ekspertów – specjalistów ds. żywności i żywienia. Film wyemitowano na antenie TVP3 Kraków 3-krotnie, w dniach 21-23.06.2021 r., oraz umieszczono na profilu Facebook TV. Audycja jest również dostępna na kanale YouTube MIR;

- ankieta internetowa – przeprowadzona w celu poznania nawyków żywieniowych oraz preferencji zakupowych respondentów w zakresie zakupu i spożycia mleka i jego przetworów, a także samooceny wiedzy ankietowanych nt. prozdrowotnych nawyków żywieniowych i prawidłowego bilansowania codziennej diety;
- broszura informacyjno-promocyjna – zawierająca informacje nt.: ■ wartości odżywczych i prozdrowotnych mleka i jego przetworów; ■ udziału mleka i przetworów mlecznych w komponowaniu prawidłowo zbilansowanych jadłospisów; ■ rodzajów przetworów mlecznych produkowanych; przepisów na przygotowanie potraw z mleka i produktów mlecznych; ■ dokonywania świadomych decyzji zakupowych. Broszura w wersji elektronicznej (PDF) jest dostępna na stronie internetowej MIR.

Łączny koszt realizacji zadania: 29 700 zł.

- ☛ *Olej rzepakowy – płynne złoto*. Zadanie sfinansowane z Funduszu Promocji Roślin Oleistych, zrealizowane wg schematu zastosowanego podczas kampanii promującej małopolskie przetwory mleczne:
- audycja telewizyjna – 5-minutowy film wyemitowano na antenie TVP3 Kraków 5-krotnie, w dniach 30.08-22.09.2022 r. Audycja jest również dostępna na kanale YouTube MIR.
- ankieta internetowa – przeprowadzona w celu poznania nawyków żywieniowych oraz preferencji zakupowych respondentów w zakresie zakupu i spożycia oleju rzepakowego, a także samooceny ankietowanych w kwestii posiadanej przez nich wiedzy nt. prozdrowotnych nawyków żywieniowych i prawidłowego bilansowania codziennej diety.
- broszura informacyjna – wersji elektronicznej (PDF) jest dostępna na stronie internetowej MIR.

Łączny koszt realizacji zadania: 31 970 zł.

Działalność informacyjna i wydawnicza MIR w latach 2019-2022 r.

Od początku działalności, jednym z priorytetów w działalności Izby jest dostarczanie małopolskim rolnikom informacji – jak najbardziej aktualnych i ważnych z punktu widzenia prowadzonej działalności.

Informujemy w szczególności o możliwościach pozyskiwania środków na działalność rolniczą i produkcję żywności; oraz o zmianach przepisów i obowiązujących wymogach dotyczących działalności rolniczej. Wszystkie informacje pozyskujemy „z źródła” – z pism i stron internetowych MRiRW oraz innych urzędów i instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie i realizację zadań, mających bezpośredni wpływ na rolników i prowadzoną przez nich działalność. Staramy się docierać do jak najliczniejszej grupy producentów rolnych w naszym województwie; nie bez znaczenia jest też czas z jakim dana informacja ma dotrzeć do odbiorcy. Dlatego też stosowane przez Izbę środki przekazu zmieniają się z upływem czasu, szczególnie w związku z dynamicznym rozwojem technologii telekomunikacyjnych.

W mijającej, VI kadencji MIR kontynuowaliśmy izbowe tradycje wydawnicze:

➤ **Izbowy biuletyn informacyjny** (niniejsze wydawnictwo) wydawany jest od 1998 r. Autorami artykułów zamieszczanych w Informatorze są głównie pracownicy oraz delegaci Izby. Sami redagujemy poszczególne numery i przygotowujemy do druku.

Wydawnictwo stanowi swego rodzaju dokumentację obrazującą zarówno kolejne lata naszej działalności, jak również zmieniające się uwarunkowania produkcji rolnej i przeobrażenia jakie następują w polskim i małopolskim rolnictwie. Biuletyn jest bezpłatnie dystrybuowany wśród małopolskich rolników podczas spotkań (szkoleń, seminariów i konferencjach), jak również podczas różnego rodzaju rolniczych wydarzeń plenerowych. Elektroniczne wersje bieżących i archiwalnych numerów (począwszy od marca 2010 r.) dostępne są na stronie internetowej w zakładce INFORMATOR MIR. W latach 2019-2022 Izba wydała 10 numerów Informatora, w tym jedno wydanie specjalne, z okazji XXV-lecia izb rolniczych w Małopolsce (wrzesień 2021).

Nakłady poszczególnych numerów były różne – od 1 do 5 tys. egzemplarzy – łącznie, w minionej kadencji do małopolskich rolników trafiło 30 tys. egzemplarzy naszego biuletynu, a koszt wydruku i dostawy wyniósł 64 949 zł.

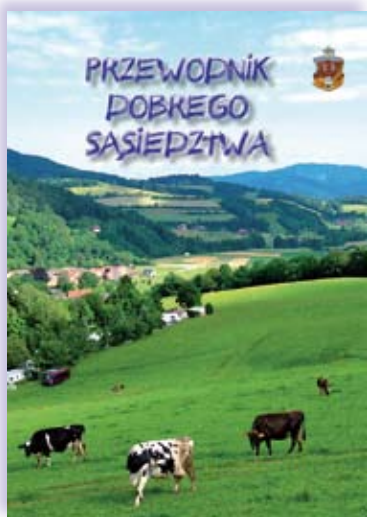
➤ **Informacja biura MIR** (analiza miesięczna), to opracowywana każdego miesiąca broszura, w której zamieszczamy informacje na temat: ■ funkcjonowania podstawowych rynków rolnych, ■ opublikowanych aktów prawnych dot. rolnictwa, ■ aktualności branżowych, ■ odpowiedzi na interwencje samorządu rolniczego, ■ bieżącej działalności Zarządu i pracowników Izby. Od początku funkcjonowania MIR comiesięczne opracowanie wysyłaliśmy pocztą tradycyjną do wszystkich delegatów Izby oraz do urzędów małopolskich gmin. Z czasem, gdy dostępność do Internetu stawała się coraz powszechniejsza również na obszarach wiejskich, papierową wersję analizy wysyłaliśmy tylko do tych delegatów, którzy nie mieli własnych skrzynek e-mailowych. Od października 2019 r. Informacja miesięczna wysyłana jest wyłącznie drogą elektroniczną, zamieszczamy ją również na naszej stronie internetowej, w zakładce ANALIZY MIESIĘCZNE, gdzie dostępne są archiwalne opracowania (od stycznia 2011 r.).

➤ **Kalendarz MIR** – od 2013 r. wydajemy kalendarz dedykowany małopolskim rolnikom, w którym zamieszczamy daty/terminy dotyczące m.in. składania wniosków (płatności obszarowe, dopłata do materiału siewnego, zwrot akcyzy), przekazywania deklaracji (VAT, informacje o zbiorach i produkcji winogron/wina i tytoniu do KOWR) oraz płatności (składki do KRUS, podatek rolny). W latach 2019-2022 r. Izba wydała i przekazała do dyspozycji delegatów MIR 6 tys. egz. kalendarza. Koszt wydruku i dostawy wyniósł 26 996 zł.

Oprócz powyższych stałych, cyklicznych wydawnictw, w odpowiedzi na problemy zgłaszane coraz częściej przez małopolskich rolników, wydaliśmy dwie **broszury informacyjne** opracowane przez pracowników MIR:

➤ **„PRZEWODNIK DOBREGO SĄSIEDZTWA”** to opracowanie, w którym zwracamy uwagę na narastający problem konfliktów pomiędzy rolnikami a nowymi mieszkańcami wsi, w celu poprawy i tworzenia zgodnej koegzystencji społeczności wiejskich (nakład 3 tys. egz., koszt wydruku i dostawy – 1070,10 zł).

Przewodnik dobrego sąsiedztwa, czyli poznajmy się, aby lepiej się zrozumieć, 01-10-2020.

- „**MOJE GOSPODARSTWO, MOJĄ TWIERDZĄ**” to broszura informacyjna nt. podstaw prawnych, zasad kontroli i wizytacji instytucji państwowych w gospodarstwach rolników, opracowana przez pracowników MIR w oparciu o informacje przekazane przez wojewódzkie inspektoraty i instytucje: PWIS, WIW, WIOŚ, WIORiN, ARiMR oraz KOWR. Opracowanie jest dostępne na www.mir.krakow.pl w zakładce AKTUALNOŚCI: **Moje gospodarstwo moją twierdzą**, 11-03-2022.

Żyjemy w czasach stałego i dynamicznego rozwoju technologii cyfrowych – Internet, rozwój sprzętu komputerowego oraz technologii komórkowej zrewolucjonizował dostęp do informacji oraz ich przepływ. Ma to swoje dobre i złe strony, jednak umiejętne i rozważne korzystanie z dostępnych narzędzi znacznie ułatwia funkcjonowanie, a w zasadzie warunkuje działalność każdej instytucji. Izba od wielu lat w swojej działalności wykorzystuje zarówno Internet, jak również inne narzędzia, które powstały i działają dzięki sieci.

- **STRONA INTERNETOWA MIR** (www.mir.krakow.pl) powstała w 2006 r. od tego czasu zmieniała się jej wygląd i funkcjonalność. W dzisiejszej formie działa od 2014 r., ale stale staramy się modyfikować i poprawiać jej przejrzystość i dostępność. Na stronie zamieszczane są informacje związane z bieżącą działalnością Izby; ■ interwencje podejmowane przez samorząd rolniczy i odpowiedzi na zgłaszane wnioski, które otrzymujemy z poszczególnych resor-

tów lub instytucji; ■ ważne dla rolników aktualności branżowe; ■ opiniowane akty prawne. Znajdują się tu również informacje dot. struktury organizacyjnej i zakresu działalności MIR. Portal MIR odwiedzany jest coraz chętniej przez użytkowników sieci Internet – stan licznika na dzień 12.01.2023 r. (aktywny od 2008) to 1 908 943 odwiedzających. W minionym roku na stronie odnotowano 267 376 odwiedzin, co w przeliczeniu daje średnio: 22 281 odsłon na m-c; 5 142 na tydzień i 735 na dzień.

Od połowy 2016 r. MIR jest również zarejestrowana na głównym portalu BIP (www.bip.gov.pl) i ma własny adres strony BIP MIR (mir.krakow.pl/bip), na której udostępnia informacje publiczne.

- **FACEBOOK**: od października 2020 r. MIR prowadzi konto na facebooku, na którym na bieżąco umieszczane są informacje dotyczące działalności i wydarzeń izbowych oraz aktualności branżowe.
- **YouTube**: od stycznia 2021 r. Izba ma również własną witrynę na YT, na której zamieszczane są wszystkie materiały filmowe realizowane w ramach działalności MIR w tym głównie przeprowadzone szkolenia z wykorzystaniem platform do prowadzenia zdalnych spotkań, webinarów, wideokonferencji itp. w latach 2021-2022 w serwisie YT MIR udostępniliśmy 15 filmów, które łącznie osiągnęły wynik ponad 2 300 wyświetleń.
- **Współpraca z telewizją regionalną TVP3 Kraków**: przedstawiciele Izby – zazwyczaj Prezes Zarządu, Dyrektor oraz przewodniczący lub delegaci rad powiatowych – zapraszani są do udziału w programach rolniczych (m.in. *Moja Rola*, *Lokalne Partnerstwo ds. Wody w Małopolsce*, *Promocja i sprzedaż produktów tradycyjnych i lokalnych*), podczas których prezentują własny punkt widzenia oraz relacjonują i komentują bieżące wydarzenia.

Jako samorząd rolniczy reprezentujący małopolskich rolników stale współpracujemy ze wszystkimi instytucjami z tzw. otoczenia rolnictwa, pełniąc rolę „łącznika” ze środowiskiem rolniczym. Na bieżąco przekazujemy rolnikom wszystkie ważne komunikaty i informacje płynące z agencji, urzędów i inspektoratów, które – w mniejszym lub większym stopniu – wpisane są w działalność każdego gospodarstwa rolnego. Naszą rolą jest również przekazywanie sygnałów i problemów zgłaszanych przez producentów rolnych, oraz interweniowanie w przypadku pojawiających się nieprawidłowości czy interpretacji przepisów, przez ww. instytucje, w sposób krzywdzący dla rolnika. O naszych działaniach w tym zakresie informujemy na bieżąco na stronie internetowej w zakładce INTERWENCJE.

Opracowanie: Jolanta Kałmuk, biuro MIR w Krakowie

Współpraca zagraniczna MIR w latach 2019-2022 r.

Joanna Krasicka
Biuro MIR w Krakowie

VIkadencja MIR przypadła na trudne czasy pandemii COVID-19 oraz inwazji Rosji na Ukrainę. Wydarzenia te wpłynęły na znaczne ograniczenie działań MIR w ramach współpracy zagranicznej.

Jedynie w 2019 roku działania Izby w ramach współpracy zagranicznej toczyły się normalnymi torami. Wśród zadań zrealizowanych w 2019 r. znalazły się:

- wyjazd małopolskich rolników do Francji w ramach współpracy z partnerem z regionu Owernia-Rodan Alpy,

- wizyta i rewizyta przedstawicieli samorządu rolniczego w ramach podjętej współpracy z Chorwacką Izbą Rolniczą,
- wizyta w Małopolsce przedstawicieli Węgierskiej Izby Rolniczej,
- przyjęcie w biurze MIR w Krakowie dwóch grup rolników – z Finlandii i ze Słowenii.

W roku 2020 udało się zorganizować tylko przedsięwzięcia przewidziane na początek roku, a mianowicie:

- wyjazd izbowej delegacji na Węgry (w ramach rewizyty), oraz
- przyjęcie w Małopolsce delegacji z Rumunii.

W związku z wybuchem pandemii COVID-19 wszystkie pozostałe działania, zaplanowane w ramach

Współpraca zagraniczna 2019-2022					
Rok	Partner zagraniczny	Liczba wymian	Uczestnicy z zagranicy	Uczestnicy z Polski	Tematy wymian
2019	Francja: Związek Młodych Rolników w regionie Owernia-Rodan Alpy (Jeunes Agriculteurs Auvergne-Rhone Alpes)	1	2	5	wymiana doświadczeń pomiędzy młodymi rolnikami z Małopolski i regionu Owernia-Rodan Alpy, wizyty w gospodarstwach rolniczych: prod. mleka, udział w Międzynarodowej Wystawie Hodowlanej w Clermont-Ferrand
	Inne: Chorwacja, Węgry, Słowenia, Finlandia	5	50	11	zacieśnienie współpracy, poznanie rolnictwa w Małopolsce, wymiana doświadczeń w budowaniu programu działania oraz organizacji struktury Chorwackiej Izby Rolniczej, współpraca polsko-węgierska, zapoznanie się z działalnością izb rolniczych w Polsce i Małopolsce
2020	Inne: Węgry, Rumunia	2	2	15	wizyta w ramach zacieśnienia współpracy pomiędzy MIR a Węgierską Izbą Rolniczą, wymiana doświadczeń, rolnictwo w Małopolsce, działalność MIR i izb rolniczych w Polsce, wizyty w gospodarstwach warzywno-ogrodniczych w Małopolsce
2021	Francja: Związek Młodych Rolników w regionie Owernia-Rodan Alpy (Jeunes Agriculteurs Auvergne-Rhone)	2	8	6	spotkanie online dot. współpracy, wizyta młodych francuskich rolników w Małopolsce, wymiana doświadczeń, wizyty w gospodarstwach
	Inne: Węgry, Rumunia, Austria, Niemcy	3	7	95	wyjazdy studyjne w ramach KSOW: "Współczesna kobieta w środowisku wiejskim": poznanie aktywności i inicjatyw podejmowanych przez kobiety na obszarach wiejskich w Rumunii i na Węgrzech oraz "Zgoda, szacunek i praca każda wieś wzbogaca": poszukiwanie efektywnych strategii prowadzących do harmonijnego rozwoju społecznego, oraz poprawy jakości warunków życia mieszkańców na obszarach wiejskich, spotkanie z ambasadorem Rumunii RP w Polsce, Konsulem Honorowym w Polsce oraz delegacja rumuńska nt. wymiany doświadczeń w zakresie współpracy w dziedzinie rolnictwa, wzrost wymiany handlowej produktów rolnych pomiędzy Rumunią a Polską
2022	Francja: Związek Młodych Rolników w regionie Owernia-Rodan Alpy (Jeunes Agriculteurs Auvergne-Rhone)	1	2	5	wymiana doświadczeń pomiędzy młodymi rolnikami z regionu Owernia-Rodan Alpy i Małopolski, rewizyta w ramach współpracy, wizyty w gospodarstwach rolnych w Małopolsce
	Szkoła Rolnicza CFA La Germiniere	1	44	2	rolnictwo w Małopolsce, działalność MIR i izb rolniczych w Polsce, wizyty w gospodarstwach w Małopolsce

VI kadencja MIR – działalność statutowa w latach 2019-2022

współpracy zagranicznej, zarówno ze strony polskiej jak i ze strony zagranicznych partnerów, zostały odwołane.

W połowie następnego roku, kiedy nauczyliśmy się funkcjonować w reżimie sanitarnym związanym z COVID-19, Izba powróciła do realizacji wymian zagranicznych. W ramach pozyskanych środków z KSOW zorganizowano dwa wyjazdy studyjne na Węgry i do Rumunii oraz do Austrii i Niemiec, w których łącznie uczestniczyło 88 osób z Małopolski.

Udało się również zorganizować kilkudniową wizytę w Małopolsce delegacji młodych rolników z regionu Owernia-Rodan Alpy.

Jesienią przedstawiciele Zarządu wraz z Dyrektorem MIR wzięli udział w spotkaniu z Ambasadorem Rumunii w Polsce – Panem Cosmin Onisi, Konsulem Honorowym Rumunii w Polsce – Panem Ignatem Timarem oraz członkami delegacji rumuńskiej. Podczas spotkania strony wymieniły się doświadczeniami we współpracy w zakresie rolnictwa oraz perspektyw wymiany handlowej produktów rolnych.

Na początku roku 2022 nastąpiła inwazja zbrojna Rosji na Ukrainę, która również wpłynęła na wyhamowanie działań z partnerami zagranicznymi, którzy ograniczyli wyjazdy do Polski w obawie przed działaniami zbrojnymi prowadzonymi za wschodnią granicą naszego kraju. W tych trudnych uwarunkowaniach zrealizowano jednak – w ramach współpracy ze Związkiem Młodych Rolników z regionu Owernia-Rodan Alpy – wyjazd młodych rolników z Małopolski do Francji.

Podsumowując, w latach 2019-2022 Małopolska Izba Rolnicza w ramach współpracy zagranicznej zorganizowała 15 wymian, w których udział wzięło 115 osób z zagranicy i 139 z Polski. Zrealizowane wizyty i obustronne wymiany dotyczyły szerokiej tematyki tj.: hodowla bydła mlecznego i produkcja mleka, aktywność kobiet na obszarach wiejskich, poprawa jakości i warunków życia mieszkańców na obszarach wiejskich, odkrycie rolnictwa w Małopolsce, poznanie działalności MIR i izb rolniczych w Polsce. Wyjazdy te dały również możliwość poznania rolnictwa różnych krajów Europy oraz były okazją do zdobycia nowej wiedzy i wymiany doświadczeń.

* * * * *

Wypoczynek letni i zimowy dla dzieci rolników

Katarzyna Pniak
Biuro MIR w Krakowie

Od wielu lat, we współpracy z Krajową Radą Izb Rolniczych, prowadzimy nabór uczestników na kolonie letnie i ferie zimowe dla dzieci, których przynajmniej jedno z rodziców objęte jest ubezpieczeniem społecznym w KRUS. Wypoczynek dla dzieci rolników organizowany jest w ramach promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej, i jest dofinansowany ze środków Funduszu Składkowego Ubezpieczenia Społecznego Rolników.

W mijającej kadencji odbyło się osiem turnusów wypoczynkowych, z których skorzystało 268 dzieci z woj. małopolskiego. Wakacyjne wyjazdy – zarówno te letnie jak i zimowe – to dla dzieciaków solidna dawka ruchu i bezpiecznej zabawy, połączona z poznawaniem

Uczestnicy kolonii w Jarosławcu, 14-22.07.2021 r.

nowych miejsc, zabytków i lokalnych tradycji. Podczas wypoczynku – odbywającego się zgodnie z programem i pod opieką wykwalifikowanej kadry wychowawców – młodzież nawiązuje nowe znajomości, rozwija swoje umiejętności społeczne a także uczestniczy w zajęciach profilaktyczno-socjoterapeutycznych, dostosowanych do ich wieku i poziomu rozwoju emocjonalnego.

Sporym wyzwaniem była organizacja wyjazdów w latach 2020-2021, gdy w kraju panowała pandemia koronawirusa i konieczne było podporządkowanie ciągle zmieniającym się rygorom sanitarnym i wytycznym: Głównego Inspektora Sanitarnego, Ministerstwa Zdrowia i Ministerstwa Edukacji Narodowej. Mimo trudności, udało się zorganizować zarówno ferie zimowe jak i kolonie letnie, które w tamtym czasie były dzieciom szczególnie potrzebne.

Organizacja zimowego i letniego wypoczynku dla dzieci rolników z Małopolski, w latach 2019-2023		
Miejsce	Termin	Liczba uczestników
Biały Dunajec	12-21.01.2019	24
Chtlapowo	17-27.08.2019	47
Biały Dunajec	31.01-09.02.2020	21
Władysławowo-Chtlapowo	14-22.08.2020	47
Jarosławiec	14-22.07.2021	50
Biały Dunajec i Poronin	17-24.01.2022	13
Dębrzyno	03-11.08.2022	50
Kościelisko	04-10.02.2023	16
Razem:		268

TUW jako alternatywa dla ubezpieczenia komercyjnego i rola związków wzajemności członkowskiej w TUW

Henryk Dankowiakowski
Dyrektor MIR

Istota funkcjonowania wszystkich ubezpieczeń opiera się na zasadzie solidarnej pomocy. Jak słusznie wskazał Jan Łazowski we „Wstępie do nauki o ubezpieczeniach” istota ubezpieczenia polega na odciążeniu poszczególnej jednostki, kosztem wzajemnego obciążenia wielu jednostek, czyli utworzenia tzw. wspólnoty ryzyka, w myśl zasady „jeden za wszystkich, wszyscy za jednego”.

Warto jednak zwrócić uwagę na to, że w towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych ta solidarna pomoc nie jest nastawiona na zysk. Z założenia prowadzą one działalność *not for profit*. Głównym celem działalności gospodarczej TUW-ów nie są bowiem przychody ani zyski, tzw. nadwyżki bilansowe, stanowią one jedynie środek niezbędny do zaspokajania potrzeb członków TUW-ów.

Działalność TUW-ów wpisuje się w zasady ekonomii społecznej, która jest więcej niż ekonomią, jest zbiorem wartości mających zastosowanie do różnych aktywności człowieka. Wywodzi się ze społeczeństwa obywatelskiego i niesie ze sobą upodmiotowienie inicjatyw i niezależności. Realizuje koncepcje, które mają na celu spełnienie oczekiwań społeczeństwa. W przeciwieństwie do organizacji opartych na zasadach hiperkonkurencji, agresywnej polityki i nierzadko konfliktu, ekonomia społeczna opiera się o model „zrobimy to razem, bo razem możemy więcej”.

Historia rozwoju ubezpieczeń wzajemnych w Polsce ma bardzo długie tradycje. Jej załóżki obserwujemy już w XV wieku w formie kas i spółek brackich na Dolnym Śląsku. Przejawy realizacji idei ubezpieczeń wzajemnych obserwujemy także w XVI i XVII wieku, kiedy to powstawały tzw. porządki i kasy ogniowe, stanowiące zorganizowaną pomoc sąsiedzka. Pierwsze zakłady ubezpieczeń powstały na ziemiach polskich w okresie zaborów. Na podstawie dekretu Fryderyka Wilhelma z 1803 roku powołane zostały: Towarzystwo Ogniowe dla Miast Prus Południowych i Towarzystwo Ogniowe

Wiejskie Prowincji Prus Południowych. Wzajemnościowa forma ubezpieczeń zyskała szczególną popularność na terenie Królestwa Galicji. Pionierem było powstałe w 1860 roku w Krakowie Towarzystwo Ubezpieczeń od Ognia „Florianka”, które sprzedawało polisy chroniące mienie i życie. Dzięki inwestowaniu Towarzystwa w przedsięwzięcia o charakterze prewencyjnym, niemal w każdej wsi, którą „Florianka” ubezpieczała, powstawały ochotnicze straże ogniowe.

W okresie międzywojennym polski rynek towarzystw ubezpieczeń wzajemnych należał do najbardziej dynamicznych w Europie, a ich udział w rynku ubezpieczeń wynosił ponad 65%. Władze komunistycznej Polski, w ramach likwidowania różnych form samoor-

ganizacji społecznej obywateli, znieśli całkowicie ubezpieczenia wzajemne.

Odrodzenie idei wzajemności ubezpieczeniowej ponad 30 lat temu przypadło na okres, w którym budowano polską demokrację szukając różnych mechanizmów ekonomii społecznej, które upodmiotowiłyby obywateli. *Ustawa o działalności ubezpieczeniowej*, z dnia 28 lipca 1990 roku, przywróciła instytucję ubezpieczeń wzajemnych. Jednym z twórców wprowadzenia do tej ustawy rozdziału poświęconego towarzystwom ubezpieczeń wzajemnych był Henryk Wujec.

Obecnie zasady funkcjonowania TUW-ów są wskazane w Rozdziale 5 ustawy z dnia 11 września 2015 roku o *działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej* (dalej jako: UDUiR). TUW jest zakładem ubezpieczeń, który ubezpiecza swoich członków na zasadzie wzajemności. Zasady uzyskania i utraty członkostwa określa statut TUW-u, który może także przewidywać, że TUW będzie ubezpieczał także osoby niebędące jego członkami z zastrzeżeniem, że składki od tych osób, nie mogą stanowić więcej niż 10% składki przypisanej brutto TUW-u.

W TUW-ach ubezpieczony jest zatem nie tylko klientem, lecz także członkiem współwłaścicielem. W ujęciu formalnoprawnym istota ubezpieczenia wzajemnego to podwójny i nierozłączny stosunek prawny: stosunek ubezpieczenia i stosunek członkostwa w TUW. TUW-y stanowią zatem własność swoich członków. Taka forma zapewnia większą stabilność chroniąc TUW-y przed ryzykami zewnętrznymi i umożliwiając im wybór trwałej wizji ich działalności pod kątem zarządzania, z korzyścią dla swoich członków.

Warto zwrócić uwagę na kwestie organizacyjno-prawne zakładów ubezpieczeń. W przypadku zakładów ubezpieczeń działających w formie spółek akcyjnych są one bardzo podobne i wynikają ze schematu wskazanego w Kodeksie Spółek Handlowych. Natomiast inaczej wygląda sytuacja w przypadku TUW-ów. Ustawodawca uwzględnił bowiem ich społeczny charakter i przy zachowaniu obowiązujących przepisów prawa stworzył możliwości tworzenia struktur organizacyjnych dostosowanych do członków, czyli odbiorców wzajemności ubezpieczeniowej, i charakteru działalności danego TUW-u. Zgodnie z przepisami UDUiR, TUW-y mogą kształtować swoją organizację i działalność w sposób określony w ich statucie, który wymaga przed zarejestrowaniem zatwierdzenia przez organ nadzoru.

Szczególnie ważny jest także zakres ochrony ubezpieczeniowej oferowanej przez TUW-y. Członkowie TUW-ów są bowiem naturalnymi ekspertami merytorycznymi przy kształtowaniu oferty ubezpieczeniowej tak, aby jak najlepiej odpowiadała na ich potrzeby.

TUW-y stwarzają swoim członkom możliwości wysłuchania i dzielenia się doświadczeniami, które pozwalają im znaleźć odpowiednie rozwiązania służące społeczności TUW-owskiej.

TUW jako alternatywa dla ubezpieczenia komercyjnego

Świadomość ubezpieczeniowa członków pozwala na racjonalne korzystanie z dostępnej oferty zapewniającej skuteczną ochronę, a wzajemna wymiana doświadczeń umożliwia rozwój tej oferty.

Działalność TUW-ów ukierunkowana jest na zaspokojenie potrzeb nie tylko w zakresie ochrony ubezpieczeniowej. TUW-y są ruchem społecznym otwartym na różne inicjatywy, które mają na celu przede wszystkim rozwój lokalnych społeczności. Naturalnym zatem jest zaangażowanie TUW-ów w inicjatywy związane z prewencją ubezpieczeniową, kultywowaniem lokalnych tradycji czy rozwojem przedsiębiorczości.

Należy także zwrócić uwagę na to, że TUW-y stwarzają możliwości rozwoju dla osób zainteresowanych zmianą dotychczasowego statusu zawodowego lub poszerzaniem dotychczasowych priorytetów zawodowych. Dotyczy to w szczególności ubezpieczeń, których materia wymaga określonej wiedzy i doświadczenia. Przykładem mogą tu być ubezpieczenia dedykowane rolnikom, w tym ubezpieczenia upraw. Osoby zaangażowane w proces zawarcia umowy ubezpieczenia, czy też w postępowania likwidacyjne szkód, na podstawie posiadanych wiadomości fachowych, doświadczenia zawodowego i życiowego mają możliwość przekazania informacji i wiadomości niezbędnych do ustalenia i oceny okoliczności spraw. Przyjęcie takiego modelu sprzyja budowaniu wiarygodności TUW-u na rynku.

TUW-y odpowiadają także na odwieczną potrzebę ludzi do bycia w grupie, którą łączy wspólny interes, dlatego budowanie relacji w ramach TUW-owskiej społeczności ma szczególne znaczenie. TUW-y, będąc inicjatywą oddolną społeczeństwa „ubraną” w odpowiednie ramy prawne, są organizacjami, które stawiają człowieka w samym centrum swoich działań, a swoją działalność opierają na wzajemnym szacunku osób oraz ich praw. Najważniejsze relacje w TUW-ach skupiają się na działaniach na szczeblu lokalnym, a nie globalnym. Globalizacja rynku finansowego powoduje, że większość zakładów ubezpieczeń działających w formie spółek akcyjnych jest częścią międzynarodowych grup finansowych, ukierunkowanych na realizację założonych wyników. W TUW-ach zaś najważniejsze są relacje między ich członkami.

Ustawodawca dał TUW-om możliwość wdrażania rozwiązań, które jednoczą poszczególne grupy członków, połączonych wspólnym interesem np. zawodowym, terytorialnym czy środowiskowym. Zgodnie z art. 108 UDUiR „W towarzystwie mogą być tworzone związki wzajemności członkowskiej, jeżeli tak stanowi statut towarzystwa”.

Współpraca w ramach związków wzajemności członkowskiej (dalej: ZWC) nabiera szczególnego znaczenia w TUW-ach o charakterze masowym, ogólnopolskim. Pozwala bowiem pełniej realizować misję jaka wynika z wzajemności ubezpieczeniowej poprzez dbanie o wzajemne interesy ubezpieczeniowe, upowszechnianie wiedzy o ubezpieczeniach wzajemnych, rozwijanie świadomości ubezpieczeniowej i podejmowanie działań mających na celu zapobieganie zdarzeniom losowym lub minimalizowanie ich skutków.

Treść artykułu opracowano na podstawie wystąpienia o tym samym tytule, prezentowanego przez autora podczas sesji naukowej Konferencji pn. "ASPEKTY PRAWNE DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTW UBEZPIECZEŃ WZAJEMNYCH dla uczczenia Jubileuszu 30-lecia Towarzystwa Ubezpieczeń Wzajemnych „TUW” i wzajemności ubezpieczeniowej w Polsce”, która odbyła się w Warszawie, 9 marca 2023 r.

Realizowana przez TUW-y współpraca w ramach ZWC może mieć istotny wpływ na rozwój oferty produktowej dostosowanej do potrzeb określonych grup w społeczności TUW-owskiej, oraz stwarzać możliwości do wypracowywania odpowiednich rozwiązań, które pozwolą na szybkie reagowanie i udzielanie niezbędnej pomocy poszkodowanym w przypadku wystąpienia szkód, w szczególności masowych.

Z oczywistych względów jądrem współpracy TUW-ów z ZWC-ami powinna być wymiana informacji, w tym w szczególności wsłuchiwanie się w potrzeby członków związków, a także przekazywanie wiedzy niezbędnej do tego, aby TUW dobrze się rozwijał.

Warto zwrócić uwagę na to, że dzięki ustawowym możliwościom, tworzenia w TUW-ach struktur organizacyjnych dostosowanych do członków i charakteru działalności, rozwiązania statutowe TUW-ów mogą przewidywać uczestnictwo przedstawicieli ZWC w organach TUW-u, a tym samym prawo do współdecydowania o jego losach i kierunkach rozwoju.

TUW-y to nie tylko piękna idea, kapitały, otoczenie prawne i gospodarcze, ale przede wszystkim ludzie i podmioty, którzy wierzą w potencjał wzajemności ubezpieczeniowej. TUW-y stanowią dobrowolną wspólnotę osób mających na celu przede wszystkim dobro publiczne, a nie osiągnięcie zysków.

Hasło „Ubezpieczamy się u siebie” doskonale oddaje specyfikę TUW-ów, które stanowią alternatywę dla ubezpieczeń komercyjnych oferowanych przez spółki akcyjne. Z założenia bowiem, ich działalność jest nastawiona na lepsze pokrycie ryzyka ubezpieczeniowego na korzystnych zasadach. Należy jednak zwrócić uwagę na to, że finansowy aspekt funkcjonowania TUW-ów ma także duże znaczenie. Odpowiednie kapitały, w tym w szczególności kapitały wypracowane przez członków TUW-ów, wzmacniają ich wiarygodność, umożliwiają rozwój tak, aby oferta TUW była jak najlepiej dostosowana do potrzeb i oczekiwań jego członków, a działalność sprostała wymogom konkurencyjnego rynku ubezpieczeniowego.

TERMINARZ WYKONANIA POSZCZEGÓLNYCH CZYNNOŚCI ZWIĄZANYCH Z PRZEPROWADZENIEM WYBORÓW DO WALNYCH ZGROMADZEŃ IZB ROLNICZYCH

Termin wykonania	Rodzaj czynności
najpóźniej w dniu 28.06.2023 r. (śr.)	podanie przez izbę rolniczą, do wiadomości jej członków, treści uchwały Krajowej Rady Izb Rolniczych w sprawie zarządzenia wyborów do walnych zgromadzeń izb rolniczych
najpóźniej do dnia 28.07.2023 r. (pt.)	wybór przez walne zgromadzenie izby rolniczej komisji wojewódzkiej przeprowadzającej wybory do rad powiatowych tej izby
do dnia 28.07.2023 r. (pt.)	sporządzenie przez zarząd izby rolniczej wykazu okręgów wyborczych i przekazanie go komisji wojewódzkiej
najpóźniej w dniu 11.08.2023 r. (pt.)	powołanie przez komisję wojewódzką komisji okręgowych przeprowadzających wybory do rad powiatowych izby rolniczej
najpóźniej w dniu 11.08.2023 r. (pt.)	przekazanie przez komisję wojewódzką wykazu okręgów wyborczych komisjom okręgowym i podanie go do wiadomości członków izby rolniczej
najpóźniej do dnia 14.08.2023 r. (pon.)	podział okręgu wyborczego na obwody głosowania przez komisje okręgowe
najpóźniej do dnia 14.08.2023 r. (pon.)	– powołanie przez komisje okręgowe komisji obwodowych przeprowadzających w obwodzie głosowania w wyborach do rad powiatowych izby rolniczej,
	– przekazanie przez komisje okręgowe wykazu obwodów głosowania w okręgu komisjom obwodowym i podanie go do wiadomości członków izby rolniczej
w dniu 25.08.2023 r. (pt.)	udostępnienie do wglądu spisu członków izby rolniczej uprawnionych do udziału w głosowaniu w wyborach do rad powiatowych izby rolniczej
najpóźniej w dniu 04.09.2023 r. (pon.)	zgłaszanie i rejestrowanie kandydatów na członków rad powiatowych izby rolniczej do komisji okręgowych, dostarczenie komisji okręgowej lub komisji obwodowej spisu członków izby rolniczej uprawnionych do udziału w głosowaniu w wyborach do rad powiatowych izby rolniczej
05.09.2023 r. (wt.)	zamieszczenie obwieszczenia wzywającego członków izby rolniczej do zgłoszenia kandydatów w dodatkowym naborze
najpóźniej w dniu 08.09.2023 r. (pt.)	zgłaszanie kandydatów w dodatkowym naborze
najpóźniej w dniu 14.09.2023 r. (czw.)	podanie do wiadomości członków izby rolniczej listy kandydatów na członków rad powiatowych w poszczególnych okręgach wyborczych
najpóźniej w dniu 23.09.2023 r. (sob.)	przekazanie przez komisje okręgowe kart do głosowania komisjom obwodowym
w dniu 24.09.2023 r. (niedz.) godz. 8:00-18:00	GŁOSOWANIE
najpóźniej w dniu 15.10.2023 r. (niedz.)	zwołanie przez zarząd izby rolniczej pierwszych posiedzeń rad powiatowych tej izby
najpóźniej w dniu 05.11.2023 r. (niedz.)	zwołanie przez zarząd izby rolniczej pierwszego posiedzenia nowo wybranego walnego zgromadzenia